Weekendbijlage
van dagblad Amigoe

zaterdag 21 januari 2012

REPORTAGE
5 Lachtherapie op Aruba

LUCHTVAART
10 'Hard werken aan regelgeving'

ACHTERGROND
14 Nieuw energiebeleid overheid

Automens Peter Ecury:

'Aangeboren passie voor racen'

In 1982 werd Peter Ecury voor het eerst Europees kampioen FIA Historische GT's en het jaar daarop presteerde hij het om de titel voor de tweede achtereenvolgende keer te behalen. Tegenwoordig is de markante autocoureur een welbekende en gerespecteerde veteraan binnen de autowereld, met inmiddels veertig jaar ervaring.

Tekst: Belinda Devid

Ook zijn familienaam spreekt boekdelen. Peter Ecury is de neef van oorlogsheld Boy Ecury en dichteres Nydia Ecury, om een paar van zijn befaamde bloedverwanten te noemen. Momenteel is hij woonachtig in Drenthe, tussen de boeren, waar hij zijn eigen wereld creëert, en waar in een 'hokje', zo'n honderd geliefde klassieke auto's veilig op stal staan. "Als mensen aan mijn vrouw vragen wat ik eigenlijk doe, antwoordt ze: 'Ik heb geen flauw idee, maar hij is het gelukkigste jongetje ter wereld, omdat hij al zijn hele leven met autootjes speelt'", vertelt hij lachend.

"De naam 'Ecury' staat natuurlijk gelijk aan auto's", licht de op Aruba geboren autofanaat toe. "Mijn grootvader, Dundun Ecury, was de eerste automobilist op Aruba. Hij was importeur van Ford-automobielen en mijn vader, Doe Ecury, reed al vanaf z'n twaalfde rond in een truck van de firma." De 'firma', refererend naar het van oudsher welbekende handelshuis S.N. Ecury, dat in 1908 door zijn grootvader werd opgericht. "Mijn grootvader en mijn vader importeerden van alles en nog wat. Van Johnny Walker whiskey tot naaimachines, auto's, verf, banden en ga zo maar door. Het was in die tijd gouden handel." Tot zijn vader in 1960 onverhoopt besloot om naar Nederland te verhuizen. Ecury: "Het is eigenlijk een tragisch verhaal. Mijn moeder was Hollandse en wilde niet op Aruba blijven, omdat ze daar niet kon aarden. En zoals het gezegde luidt: 'Kleine vrouwtjes kunnen grote kerels breken', deed mijn vader uiteindelijk wat zij wilde."

Zo kwam Peter Ecury op tienjarige leeftijd in Blaricum te wonen, waar hij werd geconfronteerd met automerken die hij nooit eerder had gezien en zijn aangeboren passie voor auto's des te meer werd aangewakkerd. Al op zijn veertiende kreeg hij van zijn vader zijn eerste auto waarmee hij graag door het dorp rondreed. Zonder rijbewijs, weliswaar, 'maar toen kon dat nog'."

In 1974 reed Peter Ecury zijn eerste race, die hij ook gelijk won. "Ik reed in een Lotus Elite. Dat was een heel goed autootje. Toen ik 'm kocht al. Dat autootje kostte toentertijd 3600 gulden en na een jaar heb ik'm aan een Duitser verkocht voor 15.000 Duitse marken, waardoor ik direct alle kosten van mijn hele raceseizoen had terugverdiend." Ecury vervolgt: "In 1975 kocht ik weer een Lotus Elite, die ik vanaf de grond heb opgebouwd. Daarmee won ik in 82 het Europees kampioenschap. Dat waren in totaal veertien races door heel Europa. Veel mensen reden misschien één race, of hoogstens drie of vier, maar ik dacht, als ik wat wil bereiken, moet ik bij het begin beginnen en gewoon alle races rijden om punten te verzamelen. Van de veertien races heb ik er uiteindelijk twaalf gewonnen, waardoor ik gelijk Europees kampioen was. De competitie was móórdend. Jaguar had een fabrieksteam en Alfa Romeo had ook een immens fabrieksteam met wel vijfentwintig auto's. Ik won het kampioenschap uiteindelijk toch met één punt verschil." Het jaar 1983 was voor Peter Ecury een zeer succesvol jaar. Behalve het winnen van het Europees kampioenschap, won hij tevens het Italiaanse en het Duitse kampioenschap, waarop Alfa Romeo hem een fabriekscontract aanbood. Hij besloot daar niet op in te gaan en koos ervoor om onafhankelijk te blijven rijden. Intussen ging het raceleven verder en kwamen er Austin-Healey's, TVR's, Fords, Porsches en zelfs een Volvo Amazon voor in de plaats. In 1982, 83, 84, 85 en 86 won Peter Ecury achtereenvolgens de Benelux-kampioenschappen. "Daarna heb ik m'n Lotus op stal gezet met de boodschap dat als iemand mij dat zou nadoen, ik hem weer van stal zou halen. Tot de dag van vandaag is dat niet gebeurd."

Peter Ecury reed gedurende zijn uitgebreide carrière ook 'moderne races', zoals de Zandvoort 500 kilometer, waar hij met een 'BMWtje' tweede werd. En samen met zijn partner, Engelsman Roger Mack, in 1986 Europees kampioen bij de GT's als fabrieksrijder van Jaguar, reed hij jarenlang menige langeafstandsrace op circuits in Duitsland, België, Frankrijk en Engeland. In die jaren is hij in tientallen races altijd in de top-10 van het algemeen klassement gefinisht en zijn de klasseoverwinningen bijna ontelbaar. Ook met zijn zoon, die al vanaf zijn vierde geregeld meeging, beleefde Peter Ecury de nodige autosportavonturen. Enthousiast vertelt hij over hun deelname in 1999 aan de 'Carrera Panamericana': "De Carrera Panamericana, oftewel de 'Mexican Road Race' begint in Tuxla aan de grens met Guatemala en gaat 'over straat' naar 'Nuevo la Redo', aan de grens met Texas. Het is de meest gruwelijke road race die er ooit heeft bestaan. In 1950 werd die race, vanwege de opening van de Pan American Highway, dwars door Mexico, voor het eerst georganiseerd, waarna aan de finish in 1954 werd besloten het nooit meer te doen, omdat er in die periode onderweg wel dertig tot veertig doden waren te betreuren. In 1985 werd er voorzichtig een 'revival' georganiseerd, die in eerste instantie begon met een parade en uiteindelijk weer uitgroeide tot een complete race, waar ik in 99 aan meedeed met een Porsche uit 1954. Die Porsche had de oorspronkelijke race in 54 ook gereden. Hartstikke leuk natuurlijk, maar in de aanloop naar de race ging het één en ander mis. Wij hadden de auto in Amerika gekocht en daar, ter bewaring in een museum ondergebracht. Vervolgens hadden we een bestelauto met een trailer vanuit Nederland naar Amerika opgestuurd, waarin al onze gereedschappen en reserveonderdelen zaten en waarmee we het autootje naar de start van de race zouden vervoeren. Daar ging het toen mis. Onze bestelauto en trailer konden vanwege een dreigende orkaan niet aan land komen, waardoor we zonder trailer en gereedschappen kwamen te zitten. We hebben de auto toen bij een Amerikaan in een garagebedrijf uit elkaar moeten peuteren en zo goed en zo kwaad als het ging ter plekke moeten prepareren. Vervolgens hebben we die auto helemaal naar beneden, tot aan de grens met Guatemala gereden, waarna we ook nog een keer die hele race hebben gedaan. Dat was natuurlijk bizar. Ik had me ter voorbereiding ingelezen en was gaan uitpluizen hoe die route precies in elkaar zat. De eerste vijf dagen ging het constant door de bergen en de laatste twee dagen recht door de woestijn. Aangezien die kleine Porsche niet harder ging dan 160 km per uur, bedacht ik, dat ik die eerste vijf dagen door de bergen zo hard moest rijden als het maar kon, om zoveel mogelijk voorsprong te behalen, aangezien ik die voorsprong de laatste twee dagen weer helemaal zou moeten inleveren. Er waren namelijk ook auto's bij die wel 300 km per uur reden. Na vijf dagen had ik achtendertig minuten voorsprong en aan de de finish waren het nog maar negen ten opzichte van een deelnemer met een Ferrari, die uiteindelijk tweede werd. Ze konden het niet geloven. Dat we die race hadden weten te winnen met die kleine auto. Na die overwinning bedankte ik de organisatie voor het 'feest'. Alles was prima verlopen, er waren maar zes doden gevallen." En dan wordt het even stil. Peter Ecury is tot het moment van nu, ondanks meerdere pogingen van andere landgenoten, nog steeds de enige Nederlander die de nog altijd 'gruwelijke' race op zijn naam heeft staan.

De Porsche 356SC uit 1964 waarmee Ecury en zijn vrouw Félice in 1999 de zware rally Luik-Rome-Luik reden. Als vierde kwamen zij na circa 3.000 kilometer aan de finish.

"Het gaat vooral om goed en tactisch rijden", legt hij uit. "Dat je een auto heel houdt en dat je een gevoel hebt met je auto. Je kunt het vergelijken met paardrijden. Er zijn mensen die op het duurste paard kunnen rijden en het wordt nog niks, terwijl de beste ruiter op een heel simpel paard successen kan boeken, omdat hij het paard helemaal aanvoelt. Zo werkt het ook met auto's. Je moet een auto in je kont voelen." Ecury rijdt nog regelmatig rally's verspreid over heel Europa, vaak samen met zijn vrouw, die ook 'autogek' is. Soms ook voor goede doelen, zoals het KiKa KinderKankerfonds. Autorijden is voor Peter Ecury geen inspanning, maar ontspanning. Intussen is hij meer dan vijftig jaar woonachtig in Nederland en voelt hij zich 'Hollander'. Ook zijn vader is nooit naar Aruba teruggekeerd, wat uiteindelijk dramatische gevolgen had voor het ooit zo machtige Ecury-handelshuis. "Toen mijn vader in 1960 wegging, bleef het bedrijf nog even wankelen, totdat het hele spul vanaf 1963 in elkaar begon te zakken."

Ecury bezoekt zijn geboorte-eiland met enige regelmaat. "Het doet me goed wanneer ik op Aruba ben en mijn naam wordt herkend. Het herinnert me aan mijn roots. Ik heb me laatst nog heel boos gemaakt. Op de Wilhelmina Boulevard staat een standbeeld van Boy. En nu willen ze dat overplaatsen naar een parkje ergens achteraf, om die ruimte te kunnen gebruiken om te bebouwen. Nou begrijp ik dat wel, maar dat standbeeld is onthuld in 1946 en ik vind dat dat daar moet blijven staan. Boy heeft per slot niet voor niets zijn leven gegeven. Daar moeten de mensen anno heden nog steeds aan herinnerd worden."

Soms wordt het voor hem op pijnlijke wijze duidelijk dat het Aruba uit zijn jeugd niet meer bestaat. "Bij het Parkietenbos, zo halverwege San Nicolas was vroeger Ecury Motors gevestigd. In een heel mooi art deco pand. Dat ben ik gaan opzoeken en de contouren stonden er nog, al is het gebouw praktisch helemaal ingestort. Ik zag resten van de ooit zo mooie tegels van de showroom en een wand met een Ford-embleem erop en ik dacht: wat is dit zonde."

Met zijn familie voelt Peter Ecury meer verwantschap dan ooit. Een recent weerzien met zijn tante op Curaçao, Nydia Ecury, kreeg voor hem een nieuwe dimensie. "Vroeger, wanneer ik op vakantie ging naar de Antillen, ging ik wel bij haar op bezoek, maar dat was eigenlijk meer uit beleefdheid. Nu zit ze in een verzorgingshuis, omdat ze aan de ziekte van Alzheimer lijdt. Toen ik haar ging opzoeken zat ze aan een tafel. Kaarsrecht en nog altijd heel statig. Ik zei: 'Hey tante, kumbai?' Ze keek me een tijdje aan en toen zag ik prompt een glimlach van herkenning. Op een gegeven moment stond ze op, liep naar de keuken en vertelde aan een verzorgster dat ik een neefje van haar was. Dat ze mij zo duidelijk had herkend, deed me wel wat."

Zijn vader overleed in 1984 en soms vraagt Peter Ecury zich af hoe het was gelopen als zij Aruba nooit hadden verlaten. Maar hij heeft geen spijt. "Je kunt ook niet alles voor zijn of achteraf regelen. Dan had ik alle mooie ervaringen die ik in m'n leven heb gehad nooit kunnen meemaken." Qua werk houdt hij zich sinds 1986 bezig met zijn autoblad: 'Auto Motor Klassiek', wat momenteel één van de best verkopende autobladen is in Nederland. Zijn laatste race voor een kampioenschap reed Ecury in 2007. Interesse in het racen heeft hij momenteel niet. "De auto's zijn tegenwoordig zo illegaal. Dan hoef je net zo goed geen reglementen te maken", vindt hij. Intussen staat zijn geliefde Lotus Elite nog altijd op stal. Peter Ecury verklapt: "Heel af en toe kriebelt het een beetje en dan denk ik, ik haal 'm eraf en ik maak 'm weer klaar. Vorig jaar was het 25 jaar geleden sinds de Lotus voor het laatst gereden had. Wie weet, ooit, als de reglementen in ere worden hersteld en al die nepauto's weg zijn."

Peter Ecury tijdens de prijsuitreiking van de 49e SaabViking Rally, oktober 2011.

De Lotus Elite uit 1961 waarmee Ecury in 1983 het Europese FIA GT kampioenschap overtuigend won.

Het allerlaatste succes werd op 22 oktober 2011 geboekt met een overwinning in de 49e editie van de Viking Rally. De auto, een Saab 96V4 uit 1972.

ÑAPA 2012
Nr. 3

Blij

Soms zit het mee, en soms ook enigszins tegen. Deze week is het eerste van toepassing. De Ñapa zit deze week naar onze bescheiden mening echt helemaal vol met mooie kost, met mooie levensverhalen. Daar zijn we blij mee en we hopen u ook.

Of het nu het coververhaal van Belinda Devid over 'automens' Peter Ecury is of het interview van Marja Berk met schaakfanaat Jimmy Izijk, de reportage over Cheraldine Osepa's lachworkshop van onze Arubaanse medewerkster Mirte de Rozario, het stuk van Judice Ledeboer over de Curaçaose luchtvaartperikelen of Nelly Rosa's artikel over het nieuwe overheidsbeleid inzake duurzame energie, het zijn stuk voor stuk interessante, zeer lezenswaardige, onderhoudende en/of informatieve verhalen.

En dat is dan nog maar een zeer beperkte greep uit het totale aanbod.

Volgende week gaan we weer ons best doen, maar nu eerst:

Een goed weekend!

De redactie

Colofon

BLADMANAGER
Karin Wooning
EINDREDACTEUR
Hans Vaders
ADVERTENTIES
Marloes Tak
VORMGEVING
Wendela Ataliede
Stephanie Heyer
Aan deze Ñapa werkten mee:
Ingemara Bak
Marius Bremmer
Aart Broek
CVF
Monique Casimiri
Jorge Curiel
Belinda Devid
Verele Ghering
Hans de Haan
Margot Hack
Bob Harms
Sharina Henriquez
Lennart Huijsen
Chris Jager
Lisette Keus
Aroena Lakhi
Judice Ledeboer
Gofrie van Lieshout
Nelly Rosa
Mirte de Rozario
Jan de Ruijter
Hans Vaders
May Voges
Ken Wong
Karin Wooning
Ñapa is een publicatie van:
Uitgeverij Amigoe NV
Scherpenheuvel z/n
Curaçao
Tips voor de redactie?
Bel 736-9050
Email napa@amigoe.com
Adverteren?
Bel Marloes Tak
736-9050 / 516-7377
advertentienapa@amigoe.com

'Kinderen hebben volwassenen nodig'

Norvin Kook groeide op bij zijn grootouders in Lagun. Het waren de jaren zestig/zeventig. Elke dag na school hielp hij zijn opa met jagen en het land bewerken. Samen liepen ze wekelijks kilometers van huis naar het stukje land dat ze bewerkten en weer terug naar huis, twee keer per dag, want er werd standaard geluncht bij oma thuis. Met lichaamsbeweging was hij dus wel al bekend, maar pas in 1971 kwam hij voor het eerst in contact met een georganiseerde sport. Sindsdien heeft hij bijna elke sport beoefend of uitgeprobeerd, altijd vol overgave.

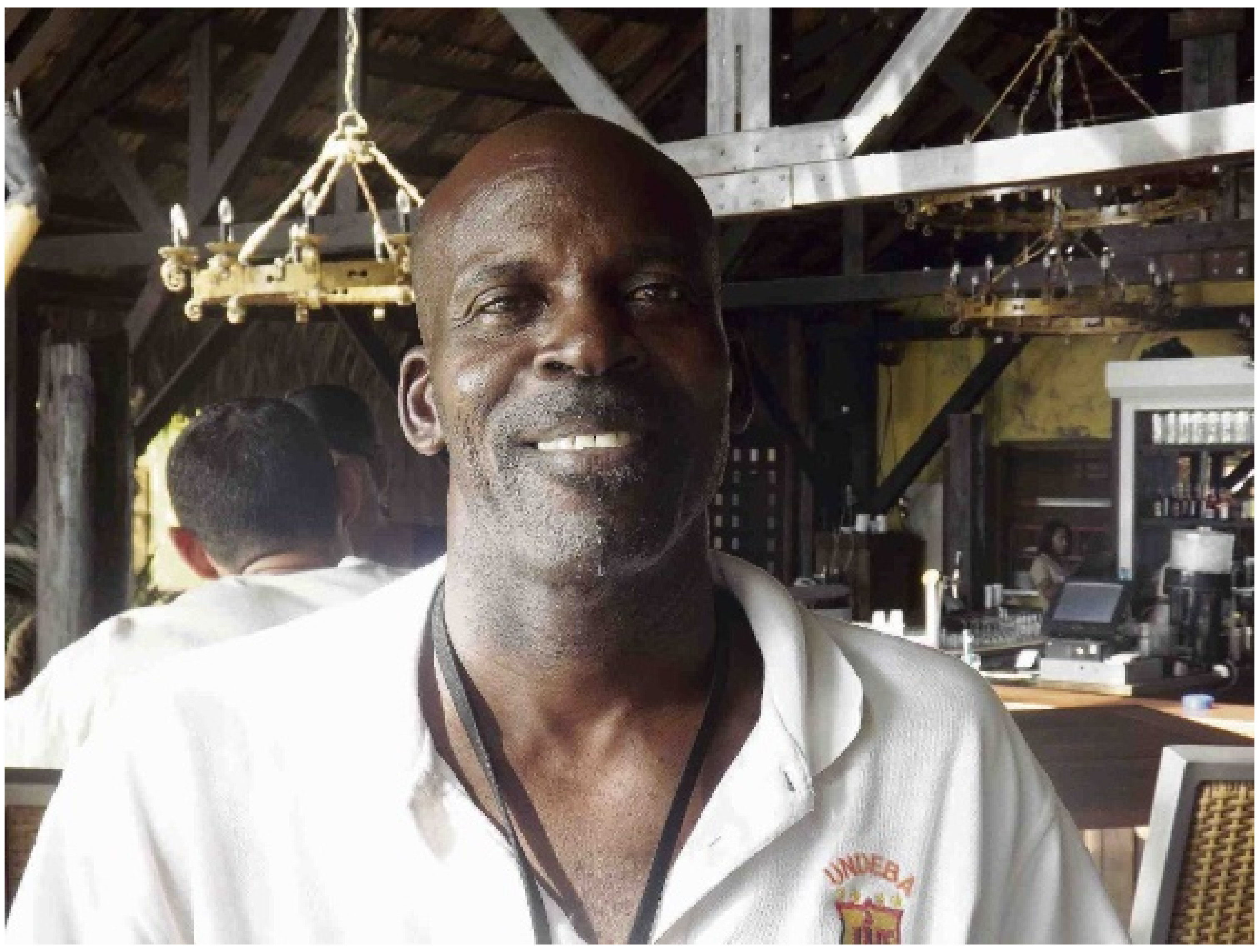

Norvin Kook

Tekst: Lisette Keus

Sport, het veranderde zijn leven en hij hoopt door het door te geven door middel van lessen en trainingen vanuit stichting Deportivo San Kristòfel, dat het ook vele andere levens zal veranderen. Want, zo zegt hij: "Wat krijg je van onder een boom zitten?"

Talenten gebruiken

Geheel vrijwillig staat Kook dagelijks op het sportveld in Barber om de kinderen atletieklessen te geven. Hij vindt het leuk als er talenten tussen zitten, als ze presteren en prijzen winnen, maar daar gaat het in beginsel niet om vindt hij - als je maar je best doet. "Ik heb liever 100 kinderen die een goed leven hebben en positieve mensen zijn, dan één toptalent dat uiteindelijk in de greppel belandt", zegt hij.

Als tiener vertrok hij op een gegeven moment naar Nederland voor een opleiding en honkbalde daar op semi-professioneel niveau. Eén jaar zat hij daar toen zijn opa ziek werd. Hals over kop liet hij alles achter en keerde terug naar het eiland om voor zijn opa te zorgen. Hier speelde hij als honkballer bij de Santa Maria Pirates en bij de Lagun Stars. Beide teams blies hij nieuw leven in en met de Lagun Stars werd hij ook nog kampioen. Maar bij honkballen bleef het niet, want elk talent dat je bezit moet je uitbuiten, zegt hij en dus stortte hij zich ook op andere projecten. Een kleine greep: zo was hij president van Sekshon di Hubentud, schreef hij verschillende toneelstukken en deed hij mee aan het Tumbafestival van Banda'bou. Ook vandaag de dag staat hij niet stil en in plaats van zijn eigen talenten te gebruiken en in te zetten, stimuleert hij de jongeren van Banda'bou die van hen te zoeken en te gebruiken.

Begeleiden

Kook: "Kinderen hebben volwassen mensen nodig om hen te begeleiden en om hen te helpen. We leren onze kinderen lopen, maar daar houdt het niet mee op. Je moet kinderen uitdagen, ze stimuleren. Je moet ze tijd geven en aandacht, dat willen ze en dat verdienen ze ook. Ik zeg de kinderen ook altijd 'wat krijg je van onder een boom zitten?' Ik begrijp niet wat mensen de hele dag onder die boom doen, alsof het komt aanlopen." Hij kijkt er grappend verbaasd bij, maar is oprecht vol onbegrip.

"Anderhalf jaar geleden had ik vier à vijf kinderen, nu heb ik er inmiddels weer tweeëndertig. Ik zie de kinderen op straat rondhangen en vraag dan of ze komen trainen. Ze hebben de hele dag niets te doen en de verleiding en in contact met foute praktijken. Daarom is sporten belangrijk. Niet alleen voor vermaak, maar ook voor discipline. Ik luister vaak naar het nieuws en hoor dan alleen maar 'man doodgeschoten', 'bolletjesslikker opgepakt', 'steekpartij'. Er is zoveel criminaliteit en vaak voor kinderen zo dichtbij. De kinderen lijden hier ook onder, ik zie dat en voel de pijn. Ik probeer ze dan ook met deze atletiek- en honkballessen discipline bij te brengen en hen van alle drugs en criminaliteit weg te houden en het leven een stukje leuker te maken. Ik leg ze uit dat een leven in de criminaliteit geen leven is, het is niet leuk of stoer."

Praten

Veel kinderen komen net als Kook uit een warm minder welgesteld gezin, ze hebben niet altijd de luxe van een auto, dus haalt en brengt hij de kinderen geregeld. En met wedstrijden rijdt hij sowieso heen en weer, alles betaald uit eigen zak.

"Ik stop veel van mijn eigen geld erin, maar dat vind ik niet erg. Als ik het kan missen, dan doe ik dat. De kinderen krijgen van mij trouwens ook een soort mentale begeleiding. Ik praat veel met hen, maar de eerste stap moet van hen zelf zijn. Zij moeten zelf hun problemen uiten. Als ze zich thuis voelen bij me, dan gebeurt dat ook vanzelf. Dan nemen ze me in vertrouwen en vertellen ze over thuis of hun problemen. In de gesprekken probeer ik hen dan ook uit te leggen dat het belangrijk is om te studeren, dat ze weg moeten blijven van de drugs en de criminaliteit en dat ze discipline moeten hebben en ontwikkelen. Maar kinderen kunnen het niet alleen, elk kind heeft een volwassene naast zich nodig. Sommige ouders doen het ook hoor, ze staan bij de zijlijn aan te moedigen of ze helpen mij met dingen. Maar er zijn ook kinderen waarvan ik de ouders nog nooit gezien heb. Ik vraag de kinderen ook hun rapporten mee naar de atletieklessen te nemen. Dan moeten ze eigenlijk een soort verantwoording afleggen bij me, dat werkt altijd."

De training

"Bij mij in de trainingen zijn heel veel getalenteerde kinderen en jongeren. We hebben al verschillende records op onze naam staan en komen eigenlijk na elke wedstrijd wel terug met medailles. En dat zonder - of minimaal - materiaal en sponsors. Ik train de kinderen ook blind, op gevoel. Ik begin gewoon en probeer hen dan steeds uit te dagen. Omdat we een tekort aan materialen hebben, doen we soms alsof; we visualiseren dan een touw of andere materialen en moeten het daarmee doen. Ik train ze ook vaak op het strand, dat is extra zwaar en goed voor de kracht. En voor het verspringen een goede ondergrond. Of ook weleens in het Christoffelpark. Dan moeten ze voor kracht en conditie tegen heuvels opsprinten bijvoorbeeld. Er wordt altijd veel gepraat. Smoesjes dat je dit niet kunt of dat niet kunt, omdat je geen geld hebt bijvoorbeeld voor materiaal. Ik heb dat nooit gedaan. Je moet niet praten, maar doen!"

Werken

Maar behalve met kinderen werken, vindt Kook dat ook volwassenen meer moeten bewegen. En dus geeft hij aquajoggen aan volwassenen. "Een keer per week geef ik aquajogtraining. Eerst liggen we drie kwartier in het water, dan doen we oefeningen op het land en dan weer in het water. Daarna moet iedereen van mij elkaars handen vasthouden en liggen. Als een ontspanning, een soort meditatie. Tijdens de les push ik de mensen om verder te gaan, om de pijn - alle pijn, lichaam en geest - los te laten en te laten gaan. Daar is sport goed voor."

"Ik zou niets liever doen dan alleen dit, maar ik moet ook geld verdienen, want het is geheel vrijwillig, dus ik werk ook. Ik was in dienst bij de DOS, maar dat contract is een tijdje geleden beëindigd. Ook heb ik gewerkt in de ouderenzorg. Ik zeg altijd dat ik werk naar eer en geweten, al dansend en lachend. Je moet altijd plezier maken! Ik draag kinderen op handen. Ik draag ze in mijn hart. Ieder kind! Ik blijf hier dan ook zeker mee doorgaan. Ik wil hier ook zeker mee doorgaan. Het is een deel van mijn leven, ik moet het gewoon doen. Mijn motto is: doe je best, God doet de rest."

Foto van de week

Een mooie foto hoeft niet altijd een mooi plaatje te zijn. Een lelijke fabriek - want dat is het toch eigenlijk wel - kan een prachtige foto opleveren. Compositie, de lichtval, kleur, alles werkt mee op deze bijzondere afbeelding.

De insider zal hier onmiddellijk onze 'waterfabriek' in herkennen die in Mundo Nobo te vinden is op een toeristische toplocatie.

De foto werd ingezonden door Marla Schotborgh.

Heeft u ook een mooie foto? Stuur hem naar napa@amigoe.com.

Thuis

Waslijn

Monique Casimiri

De was ophangen is de gewoonste zaak van de wereld. Op één lijn, soms meerdere lijnen achter elkaar. De zon en de wind doen het werk en na een paar uur kan het er droog weer vanaf.
Als student, met kamer, zonder tuin, moest de was binnen drogen. Op een wasrekje midden in de woonkamer waar het drie dagen stond voordat het een beetje droog werd. Of aan de deur hangend. Los van het feit dat het dagenlang duurde voordat het een beetje droog werd, rook de kamer muf naar nat wasgoed.
Hoe blij was ik met mijn tuin. Ik kon de was buiten hangen. Niet aan een lijn, of aan meerdere lijnen achter elkaar, maar aan een droogmolen. Deze staat goed verankerd in de grond zodat er veel was aan kan hangen.
Tegen de buurvrouw vertel ik vol trots dat mijn was weer zo lekker schoon en fris ruikt nu het buiten kan drogen. Maar dat ik toch mijn Curaçaose waslijn mis. Die lijn waar het zo goed naast elkaar kan hangen, waar de was de ruimte heeft om door de wind droog geblazen te worden. Niet aan de droogmolen waar het nog op een kluitje hangt.
De buurvrouw begint te lachen en zegt: 'Oh, je bedoelt een Brabantse waslijn.'
Nieuwsgierig loop ik met haar mee naar achteren en ja hoor, daar staat een heuse Curaçaose waslijn. Hoe komt zij er nou aan? Deze lijkt er al tientallen jaren te staan en het dicht dat zij bij Curaçao is geweest, is Mexico. Waar ze geen was heeft hoeven draaien in het all inclusive resort.
Ze ziet de verbazing op mijn gezicht en zegt: 'Zo hebben we hier allemaal een waslijn van oudsher. Tegenwoordig met die droogtrommels en droogmolens niet meer, maar wij nog wel hoor.'
Ik vraag mij af wie deze lange waslijnen nu het eerst hadden. Zou het een Brabants iets zijn? Zouden de nonnen en de fraters ze hebben meegenomen vanuit Nederland? Het idee dan althans? Of zijn het de Curaçaoënaars geweest die dit idee mee naar Nederland hebben genomen toen ze zich ook hier gingen vestigen?
Feit blijft dat ik in Nederland niet zo'n waslijn heb. Mijn droogmolen kan ik ook al niet gebruiken op het moment. Het vriest en het waait niet. De was zou stijf van de vrieskou aan de molen hangen en in stukken breken als ik deze eraf zou willen halen.
Noodgedwongen staat er dus weer een wasrek in de kamer. Meerdere dagen zelfs, om alle wasjes te kunnen drogen. Ons huis ruikt weer muf naar nat wasgoed. Ja hoor, we zijn weer in winters Nederland.

‘Schaken net als het leven’

Als je als schaaknitwit een kampioen moet interviewen, vraag je je vantevoren af welke vragen gesteld moeten worden. Welke domme opmerkingen ook vooral vermeden moeten worden. Ga er maar aan staan als je, wat simpel gesteld, een paard niet van een toren kunt onderscheiden. Maar eenmaal tegenover Jimmy Izijk gezeten, valt het alleszins mee. Want hij vertelt. En vertelt. Over zijn passie en zijn missie.

Chess Academy in praktijk.

Tekst: Marja Berk Foto’s: Ken Wong en Jimmy Izijk

En dat zijn niet de minste. Jimmy Izijk schaakt en legt uit wat deze complexe denksport met het leven te maken heeft. Waar de parallelllen liggen. Hij is geboren Curaçaoënaar en heeft een toekomstvisie voor zijn eiland. Wat dat met schaken te maken heeft, legt hij graag uit.

“Ik heb sporten in het algemeen altijd leuk gevonden. Zowel het zelf beoefenen als het kijken. Tijdens mijn jonge jaren deed ik aan atletiek, gewichtheffen en schaken. In 1978 was ik Nederlands Antilliaans- en Curaçaos jeugdkampioen zowel met schaken als met gewichtheffen. Ik vond beide sporten leuk en hoewel ik internationaal gezien een veel betere gewichtheffer was, heb ik er uiteindelijk toch voor gekozen om met het schaken door te gaan.” Izijk koos dus uiteindelijk voor het geestelijk gewichtheffen en stortte zich met verve op deze denksport. Het huidige schaakspel vloeide voort uit Chaturanga, een bordspel dat al in de 6e eeuw in India werd gespeeld en daar heden ten dage nog steeds wordt beoefend. De olifanten die in het spel voorkomen, kunnen worden vergeleken met de lopers in het westerse schaakspel. Het schaakspel kent zo’n 28 bekende vaste openingen en een groot aantal, die in mindere mate geanalyseerd zijn. Dat vergt een behoorlijke studie.

In 1977 leerde Izijks broer hem schaken en het spel fascineerde hem vanaf de eerste minuut. “Het boeide mij om de voornemens van de tegenpartij vooruit te zien, om de consequenties van zetten in te schatten, om plannen te bedenken en deze vervolgens uit te voeren”, vertelt hij. “Ik vond ook veel plezier in het analyseren en oplossen van probleemstellingen in schaakboeken.”

Competitie

De eerste competitie waaraan hij deelnam was ook in 1977 op de middelbare school die hij toentertijd bezocht. Hij eindigde op de tweede plaats met een verliespartij tegen de winnaar en tevens organisator. Toen deze te weten kwam dat Izijk het spel pas had geleerd, adviseerde hij hem om lid te worden van een schaakclub. Jimmy Izijk: “Ik besloot om lid te worden van Schaakvereniging Capablanca, een club die inmiddels niet meer bestaat. Door S.V. Janwé werd ik samen met een andere jeugdspeler van S.V. Capablanca uitgenodigd om naar Aruba te reizen voor een schaakuitwisseling met de jeugd aldaar. In een simultaan tegen de toenmalige Arubaanse seniorkampioen wist ik als enige winst te behalen. Het was een leuke ervaring en ook een stimulans om door te gaan”, zegt hij niet zonder trots.

Izijk vervolgt: “In 1978 deed ik mee aan het jeugdkampioenschap van de Nederlandse Antillen en wist ik de titel van Antilliaans jeugdkampioen te behalen. In 1978 won ik het jaarlijkse schoolkampioenschap voor de middelbare scholen. Na deze twee kampioenschappen heb ik de beslissing genomen om als uitdaging voortaan bij toernooien en competities alleen in de categorie senioren te spelen. Desondanks viel ik telkens weer in de prijzen, maar wat ik belangrijker vond, was dat ik hierdoor steeds beter ging spelen. Ik speel inmiddels al jaren bij de lokale top en ben momenteel schaakkampioen van Curaçao.”

Als jeugdkampioen begon de jeugdige overmoed hem parten te spelen. “Ik dacht dat ik het allemaal wel kon”, lacht Izijk, “maar het schaakspel bleek nog veel meer facetten te hebben. Naarmate de tijd verstrijkt realiseer je je dat je er nog lang niet bent. Schaken heeft überhaupt geen plafond, je blijft leren. Het is een complex, maar zeer boeiend spel.” Complex in de zin van de waarde van een stuk dat, afhankelijk van de stelling, kan veranderen. “Je krijgt dit spel nooit helemaal onder de knie, dat maakt het ook zo boeiend.”

Missie

Mexico, Monaco, Moskou en Siberië. Het zijn wat plaatsen die hij bezocht in het kader van schaaktoernooien en daar sleepte hij diverse prijzen in de wacht. Gaandeweg begon het Izijk te dagen: er viel nog veel meer met schaken te doen, behalve het winnen van toernooien. En hier ontstond zijn missie. Want hij zag parallellen tussen het echte leven en deze complexe denksport en kreeg de behoefte dit inzicht over te brengen op de jeugd.

Terwijl schaken op Curaçao niet erg populair is en relatief weinig wordt beoefend, is de ontwikkeling internationaal dat steeds meer landen het belang van schaken inzien als middel om kinderen op een georganiseerde manier te leren denken. Schaken blijkt de interesse in leren bij leerlingen te verhogen en hun prestaties op school te verbeteren. Dit is ook de reden dat steeds meer landen het schaken in hun onderwijssysteem introduceren. Izijk zag grote mogelijkheden voor de jeugd op Curaçao en richtte in 2009 samen met André Mardenborough de Curaçao Chess Academy Foundation op, de CCA.

De bedoeling van de CCA is niet zozeer om sterke schakers te kweken, doch om schaken als methodiek te gebruiken om de Curaçaose kinderen spelenderwijs georganiseerd te leren denken. “Schaken is op een creatieve manier keuzes maken, zo simpel ligt dat”, zegt Izijk. “En elk probleem, elke stelling kan vanuit een andere invalshoek worden benaderd. Het dwingt je tot nadenken. Schaken is een uitstekende vorm om de hersenen te oefenen omdat tijdens het schaken verschillende aspecten van de denkvaardigheid zoals vooruit denken, planning, ontplooiing van creativiteit, visualiseren, calculeren, implementeren en evalueren naar voren komen. Wat complexiteit betreft heeft het schaakspel dus geen grenzen en wordt de groei van onze denkcapaciteit gestimuleerd ongeacht het niveau waarop het schaakspel wordt beoefend.” En daar komt de parallel met het echte leven om de hoek kijken. Want wie leert vooruit te denken, creëert meer keuzes voor zichzelf. “Het is bewezen dat kinderen die leren schaken, een voordeel hebben op kinderen die het spel niet beheersen. Zij leren bijvoorbeeld prioriteiten te stellen bij het oplossen van een eventueel probleem en dat probleem op een juiste manier te benaderen. Bij een verkeerde zet moet je de consequenties aanvaarden. Bij het schaakspel, maar ook in het leven.”

Izijk vertelt verder: “Onze kinderen zijn onze toekomst. Ik hoop dan ook dat ooit op Curaçao het schaken in het onderwijs wordt ingevoerd, zodat kinderen van alle wijken op het eiland de mogelijkheid krijgen om te leren schaken. Niet voor het schaken zelf, maar om kansarme kinderen uit bepaalde wijken spelenderwijs een andere blik op het leven te bieden. Zo bied je ze meer kansen, en dat komt uiteindelijk de hele gemeenschap ten goede. We moeten een gemeenschap van denkers creëren, die kinderen vooruit helpen. Ik hoop dan ook van harte dat de Curaçao Chess Academy Foundation die juist deze doelstelling nastreeft, voor het welzijn van onze kinderen en de gemeenschap, erin slaagt om haar doelstelling te realiseren.”

Dat klinkt allemaal heel nobel, maar introductie op scholen zal toch in samenwerking moeten gaan met de overheid. Hoe hebben Izijk en Mardenborough de overheid benaderd om hun plannen te ontvouwen? “We hebben een projectplan geschreven”, vertelt Izijk, “en daarin hebben we een compleet beeld van onze plannen weergegeven.” Mij wordt een kijkje in het plan gegund en de doelstellingen zijn zeer gedetailleerd weergegeven. Hoe was de reactie?

“Positief”, zegt Izijk, “maar we zijn natuurlijk ook langs scholen gegaan om eens te kijken hoe zij er tegenover stonden. Ook daar waren de reacties enthousiast.”

Excentriek

Denkend aan schaakgrootmeesters in het heden en verleden en specifiek aan Bobby Fischer, dringt de vraag zich op of een hele goede schaakspeler een beetje excentriek moet zijn, al dan niet een beetje ‘gek’? Jimmy Izijk barst in lachen uit: “Nou nee, dat is geen voorwaarde. Het spel is er voor iedereen en naarmate je het meer speelt, ga je ook steeds meer zien en leer je het beter te begrijpen. Het schaakspel dwingt je ook je te verdiepen in je tegenstander. Wat gaat hij doen? Waaróm gaat hij dat doen? Als je meerdere keren eenzelfde tegenstander krijgt, krijg je op enig moment zijn denkwijze wel een beetje door, alhoewel je dan toch voor een verrassing kan komen te staan. Bij een volslagen onbekende is dat afwachten en aftasten. Je leert daarin wel onderscheid maken. Als iemand een ietwat agressief karakter heeft, dan merk je dat, omdat hij direct in de aanval gaat. Rustige mensen letten echt op hun stukken, zij willen ze niet verliezen en zijn voorzichtiger.”

Jimmy Izijk is op vele manieren bij de schaaksport betrokken. Zo is hij voormalig bestuurslid van de NASB (Nederlands-Antilliaanse Schaakbond), bestuurslid van de Fedako (Federashon di Agedres di Kòrsou), voorzitter Organiserend Comité van het jaarlijkse Curaçao Chess Festival en oprichter van de Curaçao Chess Academy Foundation. Hij is voorzitter van de Curaçao Academy Foundation en het bestuur bestaat uit hemzelf als voorzitter, André Mardenborough, Martha Dijkhoff, Welton (Papi) Esprit en Sue-Ellen Mardenborough. Het zou prachtig zijn als de stichting het voor elkaar krijgt de schaaksport op alle scholen te introduceren. “Dat vergt natuurlijk nogal wat organisatie met betrekking tot de lesuren, maar we hopen het toch op de één of andere manier voor elkaar te krijgen. Bovendien hebben we veel instructeurs nodig, die op een speelse wijze de kinderen les kunnen geven.” Izijk is op kleinschalige wijze begonnen bij de naschoolse opvang en wijkcentra, maar hij wil vooruit. Na het indienen van het projectplan bij de overheid waren de reacties positief en Izijk heeft zelfs een mooie schriftelijke reactie gekregen. Hij heeft dus goede hoop op een betere toekomst voor de jeugd, door henzelf gecreëerd. Als dat door inzicht in het schaakspel kan worden bewerkstelligd, als de jeugd betere kansen krijgt door op een andere wijze te denken dan hen is aangeleerd, dan, ja dan, is Jimmy Izijk een tevreden mens.

Leerling concentreert zich op de volgende zet.

Jimmy Izijk

Wetenswaardigheden in de geneeskunde (2)

Tekst: Hans de Haan

In de wereld van de geneeskunde blijft niets hetzelfde. Het is een kunde die continu in beweging is en de mensheid voortdurend weet te verrassen met nieuwe vindingen en ontdekkingen. De uitdagingen binnen deze veelzijdige wetenschap zijn dan ook ontelbaar en stimuleren onderzoekers over de hele wereld om deze uitdagingen aan te gaan. Hier volgt weer een selectie van de resultaten van recent wetenschappelijk en/of praktisch onderzoek, alsmede van interessante, veelbelovende ontwikkelingen in de geneeskunde voor de nabije toekomst.

De 'gemiddelde' patiënt bestaat niet
Klinisch onderzoek (trial) naar de werkzaamheid van medicijnen wordt zodanig opgezet dat gezocht wordt naar een geneesmiddel dat gemiddeld werkzaam is. Het is echter bekend dat ook een succesvol medicijn niet voor alle patiënten even goed werkt. Bijvoorbeeld, als 100 patiënten een middel krijgen, kunnen 60 daar baat bij hebben, 30 merken er niks van en 10 ondervinden er zelfs nadeel van. De behandelend arts weet echter niet vooraf hoe de individuele patiënt zal gaan reageren op een bepaald medicijn. Dankzij internist prof. dr. Frank Visseren en zijn mede-onderzoekers van het UMC Utrecht, kan dat tegenwoordig wel.

In de British Medical Journal van 3 oktober 2011 beschrijft hij, samen met collega's van de Harvard Medical School, een manier om uit de gegevens van klinische trials adviezen voor behandeling van individuele patiënten te halen. Zij maakten daarvoor gebruik van een groot, dubbelblind, gerandomiseerd onderzoek naar het effect van een statine (cholesterolverlager) bij 17.802 personen, het zogenaamde Jupiter-onderzoek. Het bleek namelijk mogelijk te zijn om van elke deelnemer van dit onderzoek de medische gegevens op te zoeken, zoals bloeddruk, gewicht, cholesterolgehalte, rookgedrag, leeftijd, familiegeschiedenis en over het feit of ze een werkzaam middel of een placebo kregen. Door al die gegevens te verwerken, kon voor individuele patiënten worden voorspeld hoeveel baat ze kunnen hebben bij dit middel. Deze methode kan worden toegepast bij de meeste klinische trials van geneesmiddelen.

De mythe van de energiedranken
Patricia Schutte, voedingsdeskundige en woordvoerder van het Voedingscentrum in Nederland heeft zich onlangs verdiept in de waarde van de zogenoemde energiedrankjes, zoals Red Bull, Monster, 9 mm, Shark en Climax, die behoorlijk populair zijn geworden. Er is onzekerheid ontstaan over het nut en de kans op eventuele

Onzekerheid over het nut van energiedranken.

schadelijke effecten ervan. Energiedrankjes worden vaak gedronken wanneer men moet presteren of aan het einde van de dag, als de vermoeidheid begint toe te slaan. Energieker word je er niet van, stelt Schutte. De drankjes bevatten veel suiker en hebben een matig oppeppend effect door de toegevoegde cafeïne, taurine en glucurono-lactone. Dit effect moet niet worden overschat, want alleen van cafeïne is een dergelijke werking bekend en niet van beide andere bestanddelen. De hoeveelheid cafeïne in één blikje energiedrank (250 ml.) staat gelijk aan dat van een kopje koffie.

Het drinken van meer dan 4 blikjes per dag is volgens het Voedingscentrum niet verstandig wegens een overdosis aan cafeïne. Dat kan leiden tot rusteloosheid, slapeloosheid, beven, duizeligheid of suizende oren. Voor kinderen geldt een maximum van 2 blikjes per dag.

Kant-en-klare en aangemeten leesbrillen
De meeste mensen boven de leeftijd van 45 jaar hebben een leesbril nodig. Men kan dan kiezen uit drie mogelijkheden. Een goedkope leesbril van de botika of elders, een door een optometrist aangemeten leesbril in de optika of een bezoek aan de oogarts die na een volledig oogheelkundig onderzoek een brilrecept schrijft. Er is in elk geval een groot verschil in kosten tussen deze drie mogelijkheden, maar natuurlijk ook veel verschil in kwaliteit. Kant-en-klare leesbrillen zijn gestandaardiseerd en hebben dus dezelfde sterkte voor beide ogen, terwijl dat lang niet altijd het geval is. Verder is de pupilafstand tussen het linker- en het rechteroog bij een kant-en-klare leesbril altijd gelijk, terwijl die afstand per persoon kan verschillen. Deze gebreken kunnen, vooral bij lang gebruik, klachten geven zoals hoofdpijn, tranende ogen, duizeligheid en dubbel zien.

De Consumentenbond in Nederland heeft hiernaar onderzoek verricht waaruit

Kant-en-klare leesbrillen: niet altijd een succes.

bleek dat er veel mis is met de kwaliteit van deze kant-en-klare leesbrillen. Van 100 onderzochte brillen, was er bij 19 sprake van onaanvaardbare fouten. Van 16 brillen die bij vier verschillende optiekketens waren aangemeten, deugden er 7 niet. Misschien is dat op Curaçao anders, maar het is wel een waarschuwing dat kant-en-klare leesbrillen niet bestemd zijn voor langdurig en intensief gebruik. Het kan bij beginnende leesproblemen handig zijn even zo'n bril op te zetten om een etiket of een gebruiksaanwijzing te lezen, maar niet voor een heel boek.

Het horen van stemmen
Een aantal mensen wordt geplaagd door het horen van stemmen. In de psychiatrie wordt dit verschijnsel geduid als een hallucinatie en soms wordt er een paranormale betekenis aan toegekend. De neurowetenschapper Kelly Diederen van het UMC Utrecht heeft recent een promotieonderzoek hiernaar uitgevoerd met verrassende resultaten. Met behulp van functionele MRI-scans van de hersenen heeft zij eerst vastgesteld dat bij het horen van stemmen de zogenaamde taalgebieden actief zijn. Vervolgens kon Diederen aantonen dat die gebieden geprikkeld kunnen raken door herinneringen. Zij heeft 15 personen gevonden die vaak stemmen horen en bereid waren zich te laten scannen. Tijdens deze scansessies moesten zij op een knop drukken als zij stemmen hoorden, zodat Diederen de hersenactiviteit kon zien tijdens het optreden van die hallucinaties. Zoals bekend waren daarbij de taalgebieden in de rechter hersenhelft actief, maar de verrassing was dat - enkele seconden vóór de hallucinatie - een verandering optrad in een heel ander hersengebied. Dit vond plaats, in de zogenoemde 'parahippocampale gyrus', in de linker hersenhelft, een hersengebied dat betrokken is bij herinneringen en geheugen. Deze bevinding suggereert dat stemmen ontstaan doordat een spontane herinnering de taalgebieden activeert.

Deze resultaten sluiten goed aan bij de ervaringen van mensen die stemmen horen, stelt Diederen. Mensen horen vaak dezelfde dingen van de stemmen in hun hoofd, het gaat ook meestal over dezelfde thema's. Bovendien ontstaat het horen van stemmen vaak na een trauma. Dat wijst allemaal op de rol van herinneringen. Helaas levert dit onderzoek geen ideeën op voor een nieuwe vorm van behandeling van deze hallucinatie. Patiënten die veel last hebben van deze stemmen kunnen worden behandeld met antipsychotica.

Hans de Haan is arts en wetenschapsjournalist. Hij is jarenlang actief geweest op Curaçao als medisch adviseur bij diverse instanties.

Beweging

'Referred pain'

Pijn is een complex fenomeen. Pijn valt niet objectief te meten en strikt kijkend naar het bio-medische model zou pijn dus niet bestaan. Pijn is altijd subjectief.

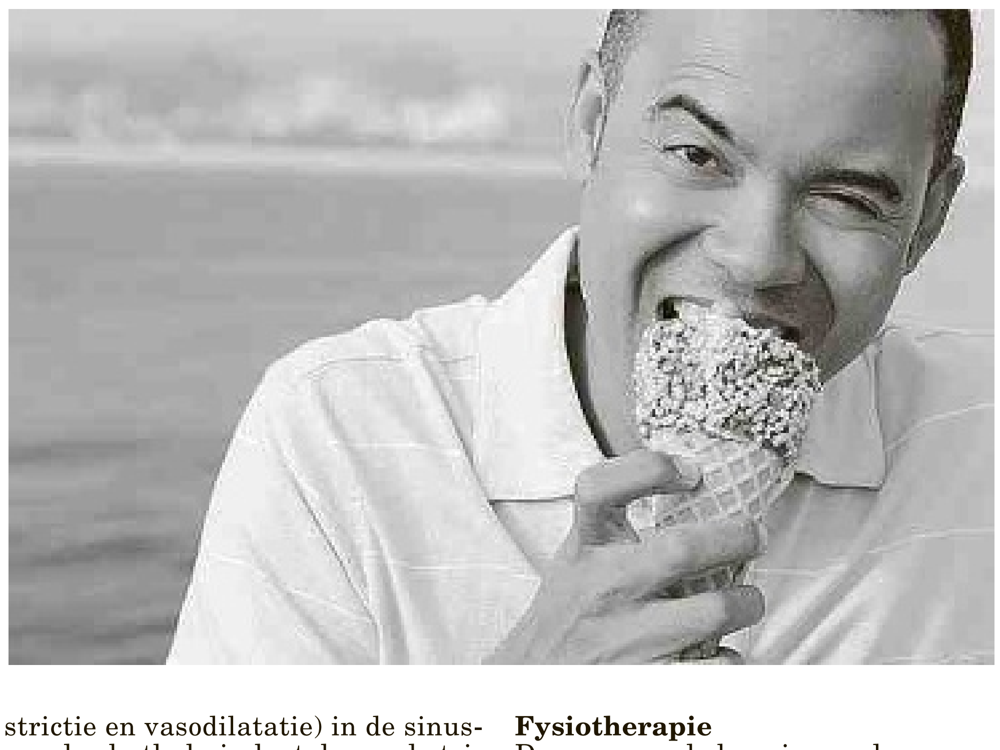

Tekst: CVF

Naar aanleiding van weefselschade in het lijf gaat er een signaal naar het brein waar de pijn wordt ervaren. Bij de meetinstrumenten die er ontwikkeld zijn, de visueel analoge schaal (VAS) en allerlei vragenlijsten geeft de patiënt aan hoeveel pijn hij heeft. De patiënt kan de mate van pijn en de verschillen tussen dagen of na behandelingen goed aangeven.

Referred pain is gecompliceerder omdat de pijn op een andere plek wordt gevoeld dan waar de weefselschade plaatsvindt. Convergentie is een theorie die referred pain gedeeltelijk kan verklaren. Op een niveau in het ruggenmerg schakelen stucturen met een hoge innervatiedichtheid (huid) en met een lage innervatiedichtheid (organen, gewrichten). Bij weefselschade wordt de prikkel niet herkend als komend uit dat schadegebied, maar uit een van de andere gebieden die op hetzelfde niveau (segment) schakelen, vaak een gebied met een hogere innervatiedichtheid.

Brain freeze
Brain freeze of sphenopalatine ganglioneuralgia. Bij het eten van ijs of snel drinken van een koude drank wordt er via de bloedvaten (vasoconstrictie en vasodilatatie) in de sinussen de ohpthalmische tak van de trigeminuszenuw geactiveerd die ook de huid van het voorhoofd innerveert. De pijn ontstaat via het gehemelte in de mond, maar wordt op het voorhoofd ervaren.

Hartinfarct
Bij een hartaanval worden de thoracale segmenten 1 t/m 4 gestimuleerd, die ook de arm en een deel van de borst en nek innerveren.

Kehrs sign
Hans Kehr was een Duitse galblaaschirurg. De twee nervii phrenicus innerveren het diafragma. Bij irritatie van het diafragma door longen, maag, gal, lever, milt en pericardiale zak wordt de huid van datzelfde segment cervicale vier geprikkeld. Deze patiënten hebben schouderpijn.

Hernia
De hernia is goed bekend; door een afknelling van een zenuw in de rug heeft de patiënt pijn in het been en kan er in een ver gevorderd stadium ook sprake zijn van spierzwakte.

Fantoompijn
De patiënt voelt het geamputeerde been pijn doen of jeuken.

Fysiotherapie
Door een goede kennis van de neurologische organisatie van de segmenten kan er door middel van het onderzoek bepaald worden waar de pijn veroorzaakt wordt. Die segmentale verdeling wordt verklaard door de embryologie. De segmenten liggen dan nog geordend gerangschikt. Naarmate de baby groeit worden de verschillende structuren van een segment over het het lichaam verspreid.

Het vraagt veel uitleg om de patiënt op de niet pijnlijke plek te behandelen. Er zijn natuurlijk patiënten die erop staan om op de pijnlijke plek behandeld te worden. De pijn voelt hij op deze plek dus hier moet er ook behandeld worden. Maar meestal wordt dat twijfelend toegestaan. De verlichting die dan optreedt vergroot het vertrouwen.

De rubriek 'Beweging' verschijnt om de week in de Ñapa en wordt verzorgd door de Curaçaose Vereniging van Fysiotherapeuten. Meer informatie: www.fysiotherapiecuracao.com of email info@fysiotherapiecuracao.com.

Laat zieke kinderen weer even kind zijn. CliniClowns

Gezondheid

'Slaap inhalen'

Wie na een weekendje uitgaan of na een drukke werkweek met weinig nachtrust de verloren slaap wil inhalen door eens goed uit te slapen, komt bedrogen uit.

Uitslapen helpt niet. Eén avond te laat naar bed gaan is meestal geen probleem. Dat kan wel ingehaald worden door iets langer uit te slapen. Maar als u een paar dagen lang te weinig hebt geslapen, stapelt het slaapgebrek zich op en helpt uitslapen niet meer. Het enige dat dan nog helpt is vroeger naar bed gaan.

Uw lichaam haalt de verloren slaap immers niet in door langer te slapen, maar wel door dieper te slapen. Hoe korter u slaapt, hoe minder lang de periodes van diepe slaap namelijk duren. Het is juist die diepe slaap die zorgt voor de fysieke recuperatie. De diepere slaap komt vooral in de eerste helft van de nacht voor en duurt normaal ongeveer 10 tot 15 procent van de totale slaapduur. Een te korte diepe slaap leidt op den duur tot chronische vermoeidheid. Dat wordt niet opgelost door 's ochtends langer te slapen - tegen de ochtend zijn de periodes van diepe slaap minder lang. Beter is het om eerder naar bed te gaan zodat er meer tijd is voor die 'diepe slaap'.

Grote wisselingen in de bedtijden, bijvoorbeeld door in het weekend lang uit te slapen, vergen ook een grote aanpassing van uw biologische klok. Als u uit wilt slapen, slaap dan niet langer uit dan 1,5 uur, de duur van één slaapcyclus.

Overigens heeft het geen zin om te proberen alle verloren slaapuren in te halen. Onderzoek heeft aangetoond dat we slechts een derde van de 'gemiste' uren kunnen inhalen.

Workshop Cheraldine Osepa op Aruba

'Via Colgate-lach naar echte blijheid'

De kunst van kokkerellen is niet voor iedereen weggelegd. Zeker niet als je 42 kilo aan groenten en fruit op tafel ziet liggen en je binnen een paar uur zonder kookboeken meerdere vegetarische lunchgerechten moet bereiden, samen met een groep mensen die je amper kent en in een keuken waar je nog geen pan of mes weet te vinden. De Curaçaose Cheraldine Osepa van Ubuntu Wellness Center draait er lachend haar hand echter niet voor om. 'Intuïtief koken' noemt ze het, en afgelopen weekend op Aruba bewees ze dat het wel degelijk kan. Oh ja en dat lachen deed ze ook op een speciale manier: met een cursus lachyoghahaha.

Lachyoga-instructeur Cheraldine Osepa.

Tekst en foto's: Mirte de Rozario

'Laughter Yoga & Intuitive Cooking Weekend', zo prees Spirit of Aruba de komst van de Curaçaose Cheraldine Osepa naar Aruba aan. Met op vrijdagavond in de voortuin van Spirit of Aruba de vertoning van de documentaire 'Laughology', zaterdagochtend in de keuken van het spirituele centrum de culinaire cursus 'intuïtief koken' en zondagochtend in de achtertuin de afsluitende lachyoga. Allemaal dus gegeven of met uitleg van Cheraldine Osepa.

Het gevarieerde programma trekt een gemêleerd gezelschap, van wie het merendeel elkaar niet kent. Maar zowel bij Spirit of Aruba (eigenaar Gea Souge-Meijer) als bij het Ubuntu Wellness Center op Curaçao (eigenaar Cheraldine Osepa) staat de connectie tussen mensen en de connectie met jezelf centraal. Dus trekken de deelnemers aan het 'Laughter Yoga & Intuitive Cooking Weekend' heel gemakkelijk naar elkaar toe en is het ijs snel gebroken.

Lachen door verdriet

Gea en Cheraldine ontmoetten elkaar drie maanden geleden en dat contact leidde tot het organiseren van dit weekend, vertelt Cheraldine vrijdagavond voor aanvang van de film. Mensen konden zich inschrijven voor het hele weekend of voor één of twee activiteiten. Op de filmavond komen elf deelnemers af. Cheraldine had gerekend op een mindere opkomst en is tevreden. "Lachen is voor veel mensen heel normaal en dus lijkt een film over lachen - verwar het niet met een lachfilm - raar. De film gaat echter over een man die in een depressieve periode zit en merkt dat niemand lacht, hij ook niet. Hij gaat daarom op zoek naar zijn lach."

Cheraldine komt zelf uit een soortgelijke situatie. "Ik heb op Curaçao in een politiek vervelende situatie gezeten, bij Kas di Kultura, en ben naar huis gestuurd. Een periode van rechtszaken volgde, zeven maanden lang. In die tijd zat ik niet stil. Ik stond elke dag voor de spiegel en lachte naar mezelf en dacht: ik ben al vijf jaar lachyogadocent in mijn vrije tijd en nu is het tijd om daar iets mee te doen. Dat leidde tot de oprichting van Ubuntu Wellness Center." Ze kwam eerder al in aanraking met lachyoga toen haar zus op sterven lag. "Ik wilde het moment van haar sterven zo positief mogelijk maken en herinnerde me toen een artikel over lachen. Daarin stond dat bij lachen bepaalde hormonen vrijkomen die stress tegengaan. Ik ben gaan googlen en kwam in contact met iemand in India bij wie ik lachyoga heb geleerd. Het heeft mij geholpen om de dood van mijn zus te verwerken."

Zoeken naar lach

In de docufilm 'Laughology' beseft ene Albert Nerenberg dat veel mensen in zijn omgeving niet meer lachen en dat lachen in de maatschappij eigenlijk niet kan. Hij geeft als voorbeeld dat je bij het maken van een pasfoto voor een paspoort serieus moet kijken, omdat de foto anders wordt afgekeurd. Toch is lachen een universele reactie van mensen. Waar je ook op de wereld bent, iedereen begrijpt het. Nerenberg bezoekt een lachdokter, een huisarts die gespecialiseerd is in lachen. Deze lachdokter stelt als diagnose voor mensen die niet lachen: taking things too seriously. "Lachen is meer healing dan welk medicijn dan ook. Van lachen ga je niet dood, maar het kan wel je leven redden." Volgens deze lachdokter is 80 procent van de volwassenen in de westerse wereld té serieus. "Ze zijn te ambitieus, werken te hard en onder te veel stress. Als je het leven serieus neemt en de dood ook, dan moet je ook lachen serieus nemen."

"Lachen doe je met anderen", zegt Cheraldine na afloop van de film. "Het laat hormonen in je lichaam vrij, waardoor je pijn minder voelt. Met lachen kan je een moeilijke periode in je leven verlichten, zoals een echtscheiding of een ernstige ziekte. En niets is heerlijker dan lachen met anderen en dat gevoel te delen."

Koken op gevoel

De stap naar intuïtief koken, de tweede activiteit van het weekend, is daarmee gezet. Negen deelnemers staan zaterdagochtend om tien uur wat onwennig in de keuken. Op een grote tafel liggen verschillende groenten en fruit en ook zakjes met een soms wat onduidelijke inhoud. "Ruim 40 kilo", vertelt Cheraldine. En ze beantwoordt direct de vragende blikken van haar cursisten: "Vandaag gaan jullie koken op je gevoel, je intuïtie. En dat gevoel deel je met elkaar door aan het eind van deze ochtend ook daadwerkelijk te eten wat iedereen heeft bereid." Niet alle deelnemers begrijpen deze uitleg. "Denk aan een recept dat je moeder of oma vroeger maakte. Je kunt exact alle ingrediënten en hoeveelheden gebruiken die zij gebruikten, maar je krijgt nooit helemaal die ene smaak die je moeder of oma wel in het gerecht kreeg. Want er ontbreekt één ingrediënt: liefde. Of energie, zo kun je het ook noemen. Groenten en fruit geven energie af en wij gaan dat vandaag gevoelsmatig gebruiken om de vrucht of de groente te verwerken in een gerecht." Cheraldine vertelt dat bij Ubuntu mensen 's morgens kunnen bellen om zich aan te melden voor de lunch. "Wat ze eten, is een verrassing, want ik weet 's morgens niet wat ik in de loop van die ochtend ga koken. Soms heb ik de ingrediënten nog niet eens in huis en moet ik deze eerst gaan kopen. Op andere dagen kijk ik wat ik in de kast heb liggen. Dan wil ik bijvoorbeeld broccoli pakken, maar valt de groente bijvoorbeeld uit mijn hand en rolt terug in de bak. Dan weet ik dus intuïtief dat ik de broccoli die dag moet laten liggen. Maar, je kunt alleen maar op je gevoel afgaan, als je je goed voelt. Hoe beter je je voelt, des te beter werkt je intuïtie en des te meer liefde stop je in de bereiding van je eten. Dat is intuïtief koken."

Restjes eten hergebruiken

Terwijl de negen deelnemers plastic schorten ombinden, legt Cheraldine uit wat er na het snijden van de groenten met het restafval moet gebeuren. "We bewaren dat in een aparte bak, omdat je meer met restjes kunt doen dan je denkt. Zoals een meloen. De meeste mensen nemen het roze vruchtvlees om juice van te maken, en gooien de rest weg. Maar de rest van de meloen is ook te gebruiken. Je kunt de schil laten drogen, vermalen en als seasoning gebruiken of als thee. De pitjes worden ook gemalen tot seasoning en het witte vruchtvlees is heerlijk als stew met kruiden." Verder adviseert Cheraldine om af te stappen van de gebruikelijke manier waarop we naar groenten en fruit kijken. Maar wat ze daarmee bedoelt, wordt pas duidelijk tijdens het bereiden zelf. Elke deelnemer krijgt van Cheraldine een stuk groente of fruit aangewezen en de opdracht om het te wassen en dan te snijden of te pellen. "Wat je daarna met jouw stuk voedsel doet, is aan jou."

De Ñapa-verslaggever krijgt cornflakes in haar handen en de opdracht om er een ovengerecht van te maken, samen met geklopt ei, diverse vruchtensoorten en kokosmelk. Cornflakes, dus niet met de gebruikelijke koude melk? Onwennig stuntelt de verslaggever met de kokosmelk - wat ze niet lust -, om het even later om te wisselen voor abrikozensap. Dat ontlokt Cheraldine de kreet: "Kijk, dat bedoel ik dus met intuïtie. Jij vindt dat die kokosmelk er niet in hoort en je voelt prima aan dat abrikozensap ook een goede combinatie is."

Deelnemer Peter snijdt bakbanaan en stopt het in de blender om er daarna soep van maken. Vervolgens loopt hij met een kommetje en een lepeltje langs alle deelnemers om ze te laten proeven van wat hij een opmerkelijke ontdekking noemt. "Ik wist niet dat je soep kunt maken van banaan." Gea, de eigenaar van Spirit of Aruba, wordt ook door Cheraldine aan het werk gezet. "Het is jouw eigen keuken hier, dus we moeten absoluut van jouw energie gebruikmaken." Gea draait van rijst, pindakaas, honing en amandelen crispy notenballen. En Griet krijgt de vreemde opdracht om okra te snijden en er samen met Guinness en vanille een drankje van te maken. "Drankje? Van okra?", kijkt Griet vragend naar Cheraldine, "dus geen gerecht?" Haar drankje blijkt tijdens de lunch als een bom in te slaan.

"Jullie gingen koken met een onbekende groep mensen, in een vreemde keuken, zonder te weten waar keukenbenodigdheden liggen en zonder ook te weten wat jullie eigenlijk gingen maken", zo bedankt Cheraldine haar kookploeg bij het begin van de lunch. "Maar omdat jullie aan het kokkerellen waren vanuit je gevoel, verliep het bereiden van de lunch zonder problemen. Jullie liepen elkaar niet eens in de weg in deze keuken. En bedenk dat degene die niet ging koken, maar na wat snijwerk besloot om de afwas te doen, ook intuïtief handelde. Want je kookt lekkerder in een schone, opgeruimde keuken en dan is het fijn als iemand uit zichzelf dat initiatief neemt."

Colgate-lach

Na de film (elf deelnemers) en het koken (negen) blijkt lachyoga de meest gewilde activiteit. Zestien deelnemers komen er zondagochtend op af. In de achtertuin van Spirit of Aruba liggen op een houten terras verschillende kleurige yogamatten. "Haal die maar weg en ga maar staan", begint Cheraldine lachend de yoga. "Lachjoga is actieve yoga. We doen eerst ademhalingsoefeningen, dan lachoefeningen en tot slot relaxoefeningen." Ze vraagt de deelnemers om zo veel mogelijk te lachen. "Dat mag ook een Colgate-lach zijn. Zolang je hersenen maar het signaal krijgen dat je lacht, want dan kunnen ze je lichaam het signaal geven dat je blij bent."

De ademhalings- en lachoefeningen volgen elkaar daarna in rap tempo op. "Schud jezelf los met een lach: hahaha. Hahahahaha. Dat kan harder!" "Kom in een cirkel staan, kijk elkaar aan en klap in je handen. Maak de klanken hohoho, hahaha. Ga klappend en klankend door, maar loop nu tussen elkaar door." "Maak een kring en introduceer jezelf door in de kring te stappen, je naam te zeggen en daarna jouw lach te laten horen. Elke lach is prima. De kring beantwoordt jouw lach met onze lach." "Trek gekke bekken naar elkaar, steek je tong uit. Dat moet gekker kunnen!"

"Plaats je handen op je buik en lach als de kerstman. Hohoho hahaha, dat kan sneller." "Blijf lachen en bedenk, fake it until you make it." "Zoek een partner. Ga met je rug tegen elkaar aan staan en beweeg je ruggen tegen elkaar als in een massage." Bij deze oefening merkt een deelnemer lachend op dat het masseren lekkerder gaat als de ander een flinke bumper heeft.

Het lachen, al begint het nep, werkt inderdaad aanstekelijk op elkaar. Binnen de groep is er steeds wel iemand die echt in de lach schiet, waardoor de rest van de groep ook gaat lachen. Na 40 minuten lachen is het tijd voor relaxen. Nu komen de yogamatten wel van pas en gaat iedereen op een matje liggen om nog zo'n twintig minuten naar relaxte muziek te luisteren.

Begin de dag met een lach

Het is het einde van een genoeglijk samenwerkingsweekend tussen een Arubaans en een Curaçaos centrum dat allebei het beste in de mens naar boven wil halen. Met als laatste toch nog een tip van Cheraldine: "Probeer elke ochtend vijf minuten te lachen. Ga gewoon zitten en begin (nep) te lachen. Als je die oefening maar vaak genoeg herhaalt, dan komt die lach vanzelf. En na vijf minuten lachen ben je helemaal klaar om de dag te beginnen."

Onder het toeziend oog van Cheraldine Osepa wordt er intuïtief gekookt.

Een moment van rust tijdens de lachyoga.

Driehoeksreis

Engels en Laet

Het Curaçaosch Museum presenteert deze weken een overzicht van het grafisch werk van Bert Kienjet. Deze Leidse kunstenaar laat zich in zijn grafisch werk inspireren door de historische Driehoeksreis. Deze reis van Europa via West-Afrika naar het Caribisch gebied en weer naar Europa werd in de 17e eeuw door de West-Indische Compagnie begonnen.
Deze reis wordt door Kienjet als metafoor gebruikt voor de uiteenlopende banden tussen Westerse, Afrikaanse en Caribische culturen. Kienjets werk bestaat uit tientallen portretten van 'personages' die de driehoeksreis bevolk(t)en.
Hierbij een voorproefje van de tentoonstelling van etsen, voorzien van korte onderschriften door Kienjet zelf. Door het groepsgewijs tonen van de portretten worden oude en nieuwe verhalen zichtbaar.

Tekst: Aart Broek

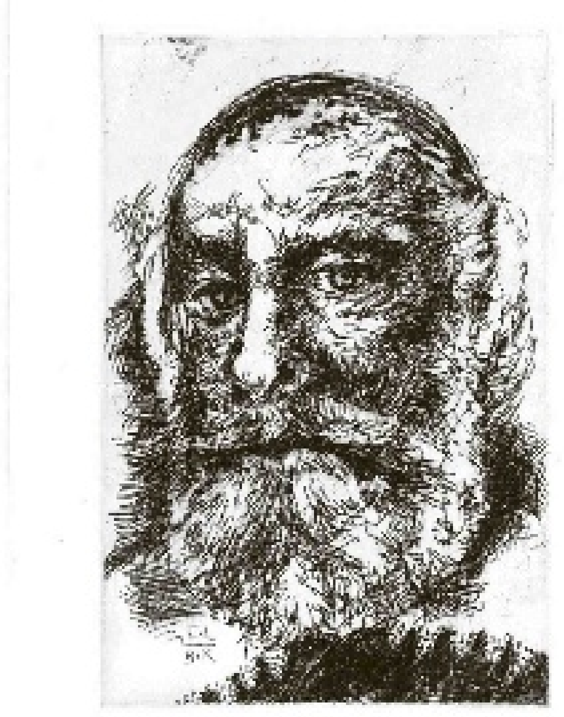

Papenhaat was het motief voor Leids gomarist en WIC-scribent Johannes de Laet (1581-1649) om in 1634 de Heeren in Den Haag te verzoeken 'tot bemachtinge van het eijlant Curaçao (...) ende van deselve plaetse den viant in West-Indien te infesteren'. Een omgekeerde, maar even religieus getinte passie bracht Chris Engels 300 jaar later naar het eiland. In beide gevallen duurde de missie maar kort. Na 1648 gleed Curaçao af van strategisch bolwerk in de strijd tegen Spanje naar ellendig slavendepôt en Chris Engels veranderde binnen een jaar van katholieke missiedokter in kunstzinnige alleskunner. (BK)

Chris Engels / portret van arts, schilder, dichter. schrijver, musicus en schermer Chris Engels, ets, 15 x 10 cm.

Johannes de Laet / zelfportret als Johannes de Laet, ets, 15 x 10 cm.

Muhé Frida

Turbulent leven op de planken

"Het wordt anders" De Arubaanse danser, artiest, choreograaf en theatermaker Alydia Wever is druk een week voordat haar laatste productie 'Muhé Frida', over het turbulente leven van de Mexicaanse kunstenares Frida Kahlo, op Curaçao te zien is

Tekst: Sharina Henriquez

Scène uit Muhé Frida (foto: Arien Rasmijn).

De bijhorende expositie 'Curpa Milagroso' reist niet mee, maar toch moeten er wel kunstwerken over worden gevlogen. Het zijn artistieke interpretaties die staan voor de verschillende levensfasen van Kahlo, gemaakt door Wever en andere Arubaanse kunstenaars. Wever weet nog niet of er voldoende geld is om alle kunstenaars ook mee te krijgen. "Dat is jammer, want het zou ook een mooie uitwisseling kunnen worden en een kans zijn voor

Frida 'macho'.

Arubaanse kunstenaars om het kunstleven op Curaçao beter te leren kennen."

De bijhorende en gelijknamige film die Wever maakte onder regie van Felix de Rooij en samen met haar partner, de Arubaanse kunstenaar Ryan Oduber, krijgt het Curaçaose publiek wel te zien. Voor de rest is het 'spannend', zegt Wever. "De ruimte (La Tentashon) is een black box waarbij de toeschouwers dus heel dicht bij het toneel zitten. Het wordt zeker anders dan op Aruba." Ook is er geen toneeltoren waardoor decorstukken naar boven of beneden gehesen kunnen worden. "Ik weet dus niet hoe het bad omhoog moet", zegt Wever.

Muhé Frida is een combinatie van theater, film, muziek (van Michael Lampe en ook een optreden van sopraan Tica Giel) en moderne dans met professionele dansers uit Nederland, Cuba, Canada en Aruba. Wever heeft ook een aantal Curaçaose dansers uitgenodigd. "Ik had alle dansscholen aangeschreven, maar op één, negatieve reactie na, kwam er geen antwoord." Ze heeft dus maar uit haar eigen netwerk, overgehouden aan eerder projecten op Curaçao, dansers verzameld.

Wever is twee jaar met de voorbereiding bezig geweest. Maar al tijdens haar studie in New York raakte ze in de ban van Kahlo. "Ik zag de film over haar leven en huilde van het begin tot het eind. Ik zag de film toen samen met mijn mentor en zei toen al dat het mooi zou zijn om ooit een dansvoorstelling over haar leven te maken." Jaren later dus pikt zij het project alsnog op. "Frida was iemand die veel heeft meegemaakt en ook veel pijn heeft geleden, zowel fysiek als emotioneel. Ik herkende mezelf niet alleen in die pijn, maar ook in haar eigenzinnigheid, wilskracht en progressieve karakter. Het idee kwam bij me op om het project te doen." Zo ontstond 'Muhé Frida', een multidisciplinair project dat raakvlakken zoekt tussen de vrijgevochten schilderes en de Arubaanse vrouw. "In eerste instantie wilde ik dit opdragen aan vrouwen, maar ik ben erachter gekomen dat iedereen wel raakvlakken heeft met haar leven. Frida was zo vol leven en strijd. Een van haar benen was korter dan het andere, maar ze hield van dansen. Ik denk dat zij, als ze dat had gewild, net zo goed een grote danseres had kunnen zijn."

De voorstellingen op Aruba vorig jaar november kregen in ieder geval een zeer goede respons van zowel publiek als kunstkenners. Muhé Frida is verder de derde productie die Wever op de Curaçaose planken brengt. Al eerder bracht de Arubaanse Energia Interno en One in Soul naar de 'buren'. Dit laatste kunstproject probeert Wever nu ook in andere landen in theaters te krijgen. Zo zijn er al plannen voor voorstellingen in de Verenigde Staten en Nederland. Wever zou ook graag naar Sint Maarten willen. "Er is veel moderne dans daar." Bonaire ziet ze niet echt zitten: "Waar moet het dan, in de mondi of bij de flamingo's aan zee? Er is daar geen theater, dus dat wordt moeilijk."

Muhé Frida is op zaterdag 28 januari om acht uur 's avonds en op zondag 29 januari om drie uur's middags te zien in La Tentashon. Entree is 35 gulden en 20 gulden voor jongeren tussen de 16 en 25 jaar.

Culturele Agenda

Kunst & exposities

'Year in Review'
Tot 28 januari is in Landhuis Bloemhof de jaarlijks terugkerende studenten expositie 'Year in Review' te bezichtigen. Zoals gewend organiseert Landhuis Bloemhof ieder begin van het jaar een expositie met werken van studenten die één of meer workshops hebben gevolgd in het afgelopen jaar. Al meer dan vijf jaar biedt Landhuis Bloemhof verschillende workshops aan het publiek van Curaçao aan zoals cementreliëfs, gips, verschillende schilderen tekentec hnieken, creaties met recycled materiaal en het ontwerpen en maken van juwelen met zilverklei. Onlangs is Landhuis Bloemhof ook begonnen met meer frequente workshops voor kinderen tussen 6 en 12 jaar. Landhuis Bloemhof heeft een team docenten dat zowel de cursussen van kinderen als volwassenen begeleidt in verschillende talen. Op deze expositie krijgt u een indruk van de workshops die Landhuis Bloemhof biedt. Voor meer informatie kunt u de website bezoeken op www.bloemhof.an. Voor inschrijvingen en/of informatie kunt u mailen naar info@bloemhof.an of bellen naar 7375775 tussen 09.00 en 14.00 uur van dinsdag tot en met zaterdag Landhuis Bloemhof ligt aan de Santa Rosa weg 6 naast café Tap Maar In.

Overzicht Mon Art
Mon Art Gallery begint het nieuwe jaar met een selectie van werk van alle kunstenaars die hun werk gewoonlijk in de gallery exposeren, onder wie Herman van Bergen, Marcel van Duijneveldt, Ria Houwen, Marlies Schoenmakers, Evelien Sipkes, Alfonso de Windt, Helen Martina, Midzy Longueverne, Ans Mezas, Margo Nelissen, Janet Brink, Rebecca Paz Valez en Frits Adriaans. Ook is er werk van Jan Gilbert en Mimi van Bindsbergen. Deze overzichtsexpositie duurt tot 1 februari.

Driehoeksreis
Eind januari opent in Het Curaçaosch Museum een overzicht van het grafische werk van de Leidse kunstenaar Bert Kienjet die zich in zijn creaties laat inspireren door de Dutch Caribbean. De reeks bestaat uit tientallen portretten van 'personages' die de driehoeksreis bevolk(t)en, de reis van Europa via West-Afrika naar het Caribisch gebied en weer naar Europa die in de 17e eeuw door de West-Indische Compagnie werd begonnen.
De serie Driehoeksreis wordt in zijn geheel in Het Curaçaosch Museum getoond.

Op zondag 29 januari om 19.30 uur geeft Bert Kienjet een lezing in Het Curaçaosch Museum aan de van Leeuwenhoekstraat z/n. Aansluitend opent Jacob Gelt Dekker de expositie 'Driehoeksreis' en daarna kan de tentoonstelling bekeken worden. Deze Leidse kunstenaar toont tot 19 maart twee series met in totaal 72 etsen, portretten verband houdend met Europa, West-Afrika en de Caribbean. De etsen zijn te koop. Iedereen is welkom, toegang en kleding zijn vrij.

(Exibiting) Baroque Bodies
(Exibiting) Baroque Bodies is het voorlopige eindpunt van een meerjarig onderzoeksproject omtrent barok, lichamelijkheid en theatraliteit dat opgezet werd in de schoot van de Brusselse kunstschool Rits (de theater- en filmafdeling van de Erasmushogeschool Brussel). Op het programma staan onder meer de première van het nieuwe Abattoir Fermé, een expo omtrent barok en lichamelijkheid (met werk van onder anderen Curaçaoënaar David Bade) en een a vondprogramma met diverse interventies (theater, film, performances). Het tweede deel van dit festival vindt plaats in Amsterdam, van 16 tot 26 januari. Het traject wordt afgesloten met een tweede editie van (Exhibiting) Baroque Bodies in de Brakke Grond in Amsterdam, van 26 tot en met 29 januari 2012.

3 Ellens
Op 11 februari opent bij Gallery Alma Blou een keramiekexpositie met werk van Ellen Spijkstra, Ellen Elings en Ellen Hoke.
Ellen Spijkstra behoeft geen introductie. Na meer dan 20 jaar keramieklessen te hebben gegeven aan vele keramisten op het eiland, besloot ze om hier verleden jaar mee te stoppen en zich helemaal te gaan toeleggen op haar eigen ontwikkeling. Ellen Elings en Ellen Hoke zijn beiden ex-leelingen van haar die nu als zelfstandige kunstenaars doorgaan. Ellen Elings maakt vooral heel eigenzinnige torso's en Ellen Hoke legt zich vooral toe op het bewerken van de klei.

Muziek

Avila Chamber Music Celebration
De Avila Chamber Music Celebration gaat haar 5e seizoen in en zal tussen 24 en 29 januari 2012 vier concerten geven:
Dinsdag 24 januari om 18.00 uur het openingsconcert met een solo pianorecital van Anne-Marie McDermott. Entree gratis.
Donderdag 26 januari 20.00 uur: een galaconcert met champagne-receptie, locatie wordt later bekend gemaakt.
Zaterdag 28 januari 17.00 uur: Concert in het Paleis van de Gouverneur te Fort Amsterdam.
Zondagmorgen 29 januari om 11.00 uur een koffieconcert.
Voor meer informatie belt u naar het Avila Hotel tel. 461.4377 of www.avilahotel.com.

Rudolf Palm
Bij het MCN (Muziek Centrum Nederland) is sinds kort een muziekbundel met de pianocomposities van de Curaçaose musicus en componist Rudolf Palm (1880-1950), een kleinzoon van de musicus en componist Jan Gerard Palm (1831-1906), verschenen in de uitgavereeks 'Donemus Klassiek'.
De partituren kunt u zelf downloaden via de webshop van het MCN, maar zijn ook als hard copy pianobundel te bestellen.
Meer informatie via webshop.mcn.nl/portal/catalog, onder 'new products'.
Binnenkort verschijnt bij het MCN ook een liederenbundel met composities van Rudolf Palm, geschreven op teksten van Curaçaose schrijvers en dichters uit het begin van de twintigste eeuw (onder anderen Dario Salas, Willem Kroon, Willem Hoyer, Emilio Davelaar en Arturo Leito).
Op Curaçao zullen beide bundels te zijner tijd verkrijgbaar zijn bij boekhandel Mensing's Caminada.

Nieuw & opmerkelijk

Yoga
Zondag 22 januari zijn er bij het Yoga Centrum Curaçao vrije inloop yogalessen. Aanvang 10.00 uur.
Lokatie: Kaminda Johan M. Statius van Eps 14, Soto.
www.yogacentrumcuracao.com, telefoon 864-3739, 528-3029
Workshops bij Landhuis Bloemhof 2012:
Surrealisme onder leiding van Marcel van Duijneveldt. In deze cursus wordt het surrealisme van verschillende kanten bekeken. De theoretische kant wordt belicht: de kerngedachte van deze stroming, de plaats van het surrealisme binnen de kunstgeschiedenis en de ontleding van een aantal surrealistische werken. De praktijk komt ook aan bod: diverse technieken waarbij het onderbewuste wordt aangesproken, werken aan een persoonlijke vormentaal en het produceren van surrealistische werken. Datum: 21 en 28 januari en 4 en 11 februari van 10.00 tot 13.00 uur. Prijs: 175 gulden exclusief OB.
3D Portraits onder leiding van Fonz Heijdens: tijdens deze workshop gaan cursisten hun eigen 3D gezichtsprofiel maken. Er wordt gewerkt met hout, figuurzaag, lijm en verf. Ervaring is niet nodig. Data: 26 januari, 2, 9 en 16 februari van 18.00 tot 21.00 uur.

Film

Maritiem Museum documentaires
Het Maritiem Museum presenteert een serie documentaires. Een greep uit het programma:
Donderdag 26 januari: 'Su solo y Playanan' en 'United by Music'.
In 'Su solo y Playanan' nemen verschillende personages u mee in het leven, de sfeer en diversiteit van de Curaçaose stranden.
United by Music gaat over 40 muzikanten van het Ricciotti-ensemble die samen met de Curaçaose zangeres Izaline Calister in vier dagen tijd 18 concerten op Curaçao gaven.
Donderdag 2 februari: 'Mi Lombrishi' en 'De Antillen in je bloed'
Mi Lombrishi is een documentaire van Marion Hilhorst over meer dan 350 jaar joodse gemeenschap op Curaçao.
In De Antillen in je bloed vertelt schrijfster Miep Diekmann over haar jeugd op Curaçao.

Aanvang: 19.30 uur
Entree: 10 gulden
De documentaires zijn Nederlands gesproken, dan wel voorzien van Nederlandse of Engelse ondertiteling.

Filmhuis Openbare Bibliotheek
9 februari: Biutiful
8 maart: Four lions
Tijd: 19.00 uur
Locatie: Auditorium van de Openbare Bibliotheek
Entree: leden 2,50 gulden; niet-leden 5 gulden.

Varia

Ascencion
Iedere eerste zondag van de maand is er Open Huis op landhuis Ascencion. De toegang is gratis. Het Open Huis vangt om 10.00 uur aan met een oecumenisc he kerkdienst. Voor de kleintjes is er een kinderneven-dienst. Om 11.00 uur is er een rondleiding om en door het fraai gerestaureerde en gemeubileerde landhuis. Hapjes, drankjes en muziek aanwezig.

Stichting Vormingscentrum Landhuis Ascension organiseert vrijwel iedere donderdag rondleidingen over de plantage en omgeving. Vanaf 08.30 uur staat de koffie klaar. De rondleiding duurt ruim een uur. Deelname kost tien gulden (koffie, cake en limonade bij aankomst inbegrepen) en is uitsluitend mogelijk bij opgave via tel: 864 1950, 5187265 of per mail: info@landhuisascencion-curacao.com.

Noteert u alvast:

Kinderworkshop Landhuis Bloemhof
Voor kinderen in de leeftijd van 8 tot 12 jaar, op woensdagen van 14.30 tot 16.00 uur in groepjes van acht kinderen of meer.

Programma:
Februari (1, 8, 15 en 29): Vissen- en schelpenmobiel, Papieren handdoekjescreatie op canvas
Maart (7, 14, 21 en 28): Kokosnootcreatie, Spiegel/dartboard
April (4, 18 en 25): Foamcreatie, Naamkaartje op drijfhout
Mei (2, 9, 16 en 23): Houten note bloc k/schoolbord, Decoupage-techniek met karton
Locatie: Landhuis Bloemhof upstairs and outside
Prijs: 65 gulden per maand
Voertalen: Engels, Spaans, Nederlands, Papiamentu

Jaaroverzicht Gallery Alma Blou
7 april: een beeldenexpositie (hout met versc hillende andere materialen) van Angel Luis de la Rosa, een Cubaanse kunstenaar die al enkele jaren op Curaçao woont.
Op 19 mei: Expositie van Clemens Briel, die nu speciaal naar Italië is om enkele glazen beelden te gieten voor deze expositie.
In juni wordt er een groepsexpositie georganiseerd in samenwerking met vrijwilligers van de Stichting Dierenbescherming ten bate van deze organisatie.
Op 8 september zal George Struikelblok uit Suriname zijn tweede schilderijenexpositie hebben op Curaçao.
Op 13 oktober zal de opening zijn van een expositie van Rien te Hennepe met beeldhouwwerken van limestone van de Tafelberg.
Eind van het jaar zal de dan 80-jarige José Maria Capricorne een overzichtstentoonstelling geven in de Gallery. Vanaf februari zal Gallery Alma Blou elke laatste zaterdag van de maand een 'Marsche di Artesania' houden op het parkeerterrein van Landhuis Habaai. Iedereen die handgemaakte artikelen heeft, is vrij om zich in te schrijven voor deze markt.
Landhuis Habaai ligt aan de Frater Radulphusweg 4.
U kunt contact opnemen via tel. 462.8896 of per email: galleryalmablou@gmail.com.

De Culturele Agenda verschijnt iedere zaterdag in de Napa. Stuurt u alle info s.v.p. naar: agenda.cultuur@gmail.com.

'Nederlandse diaspora in Amerika'

Nederlanders vestigden zich al vanaf het jaar 1624 in Amerika. Een jaar later gaf de West-Indische Compagnie (WIC) opdracht tot de bouw van 'Fort Amsterdam'. Ooit was New York dus een Nederlandse stad. Er zijn nog steeds veel namen en plaatsen die herinneren aan de aanwezigheid van de Nederlanders in de 17e eeuw Denk aan familienamen als Roosevelt, Vanderbilt en VanWijk of Harlem (Haarlem), Nassau Street, Brooklyn (Breukelen) en andere voorbeelden (zie kader).

Nassau Street op Manhattan.

Tekst en foto's: Marius Bremmer

Tijdens de Tweede Engelse oorlog , in 1664, zeilde een Brits vlooteskader de ha ven van Nieuw-Amsterdam binnen. De kanonnen werden dreigend op Manhattan gericht. Gouverneur P eter Stuyvesant was woedend: de inwoners wilden zich niet tegen de Britse overmacht verzetten! Al snel werd de stad en de kolonie Nieuw Nederland aan de Engelsen overgedragen. In ruil daarvoor kreeg Nederland de Britse kolonie Suriname.

Armoede
Hoewel de emigratie van Nederlanders na de machtsovername door de Britten lange tijd stil viel, zijn er daarna toc h opnieuw veel Nederlanders naar Amerika geëmigreerd. Vooral in de 19e eeuw verhuisden velen naar de Nieuwe Wereld. In de periode 1845-1860 verlieten tienduizenden Nederlanders hun vaderland. De meesten van hen wa ren afkomstig uit de provincies Gelderland, Overijssel en Zeeland. Een belangrijke drijfveer voor het vertrek in die tijd vormde de belabberde economisc he situatie in Nederland. Door de F ranse tijd was het land uitgeput. De afsc heiding van België, de hoge belastingen, de beruchte aardappelziekte van 1845-47 en de daarop volgende droogte veroor - zaakten - door hoge voedselprijzen - bittere armoede in grote delen van Europa. Vooral de arbeiders hadden het zwaar te verduren.

Kerkelijke ruzies
Er was echter nog een andere oorzaak voor het vertrek van veel Nederlanders naar Amerika. Na 1816 voerde de Nederlandse overheid strenge bepalingen in voor het kerkelijke leven. Binnen de Nederlandse hervormde kerk - de protestantse hoofdkerk- ontwikkelde zich daardoor een stroming die meer orthodoxe (strengere) opvattingen bepleitte. Het gevolg wa s dat deze groep 'gereformeerden' zich afscheidde van de Neder - landse hervormde kerk. Het leven werd hen daarna door de overheid op allerlei manieren zuur gemaakt. Daarom wilden ze in een nieuw land een nieuwe toekomst opbouwen. Onder leiding van onder anderen de predikanten Albertus van Raalte en Hendrik P eter Sc holte stichtten zij hun eigen nederzettingen in Holland (Michigan) en Pella (Iowa). Hun succesverhalen oefenden grote aantrekkingskrac ht uit op de achtergebleven families, geestverwa nten en vrienden in het moederland.

Nieuwe belangstelling
Het uitbreken van de Amerikaanse Burgeroorlog (1861-1865) en een daarmee samenhangende economisc he crisis leidde dadelijk tot een vermindering van de migratie. De 'Homestead Act' van 1862 beloofde goedkoop land aan immigranten en zorgde voor hernieuwde belangstelling, vooral bij Nederlandse boeren. V elen vertrokken zodoende naar Amerika. Daar kregen ze grote stukken land om te bewerken en konden ze grote winsten maken. Zo wa s er ook de Holland Land Company. Het bedrijf bezat een groot deel van het westen van de staat New York. De Holland Land Company legde wegen aan en wa s ook betrokken bij de aanleg van het Erie-kanaal wa armee Canada bereikbaar werd. Deze Nederlanders kwa men in de staten New J ersey en New York nog oud-kolonisten tegen die een vreemd soort Nederlands spraken met veel Engelse woorden, het zogenaamde Holland Dutch. Veel van hun kinderen en kleinkinderen spraken al geen Nederlands meer.

Emigratiegolf
Over de exacte aantallen Nederlandse emigranten die in de 19e eeuw naar Noord-Amerika vertrokken bestaat onduidelijkheid. De registratie van emigranten in het thuisland en de registratie in het ontvangende land vertonen hiaten en zijn bovendien niet erg overzichtelijk, maar wel bekend is dat in de periode 1835 tot 1880 ongeveer 75.000 tot 100.000 Nederlanders in hun nieuwe vaderland ar - riveerden. Het hoogtepunt deed zic h voor in de jaren tachtig van de negentiende eeuw. Dat zijn voor Neder - landse begrippen aanzienlijke aantallen. Wanneer de Nederlandse emigranten echter worden vergeleken met de circa 10 miljoen Europeanen die in dezelfde periode naar de Verenigde Staten kwa men is het Nederlandse aandeel niet erg indrukwekkend. Na 1880 ontstond er weer een nieuwe emigratiegolf, die tot rond 1920 duurde. Tijdens deze periode vertrokken vooral veel mensen uit Groningen en Friesland, hoewel ook uit de eerder genoemde provincies nog veel mensen ver - trokken. Bijna al deze emigranten vertrokken naar de Verenigde Staten, met name naar de jonge staten wa ar gemakkelijk land te krijgen was of naar staten waar nog een Nederlandse kern te vinden wa s van de vorige emigratiegolf. De volgende staten ontvingen de meeste Nederlandse emigranten: Michigan, Iowa, Wisconsin, Washington en New York.

Auto-industrie
Door Nederlanders gestichte plaatsen in Michigan zijn bijvoorbeeld Holland, Nederland, Graafsc hap, Overisel, Vriesland, Zutphen, Borculo, Zeeland en Drenthe.
De laatste grote groep Nederlanders die naar Amerika kwam was na de Tweede Wereldoorlog. Zij werden gelokt door de vraag naar arbeid in de auto-industrie rond Detroit. In de loop van de tijd zijn er veel Nederlandse woorden in het Amerikaans opgenomen. Dit onder meer door deze kolonisten. K oekje werd cookie, spook werd spook, stoep werd stoop, slee werd sleigh, koolsla werd cole slaw en w afel werd w affle. De Nederlandse taal zelf wordt vandaag de dag, hoewel er veel Amerikanen van Nederlandse afkomst zijn, niet zoveel meer gesproken. Het Nederlands hield het langst stand in het noorden van New J ersey en in de omgeving van Albany (Upstate New York). Nog lang gebruikten de Indianen een vereenvoudigd Nederlands om contacten te handhaven met de oude kolonisten. Het bleek dat de P augussett-Indianen nog Nederlands kenden, aldus missionarissen die hen bezoc hten. Contacttalen w aren het Mohawk Nederlands en het Jersey Nederlands, te vergelijken met de Nederlandse dialecten in Guyana en op de Maagdeneilanden. Het Engels drong zic h ec hter steeds meer op bij de oud-Nederlandse kolonisten.

Omdat de nieuwe republiek voortkwam uit de dertien Engelse koloniën, werd Engels de voertaal, en gingen ook de Nederlanders over op het Engels, hoewel thuis en in de kerken nog lang Nederlands werd gesproken.

Men schat het aantal mensen dat nu nog Nederlands spreekt in de Verenigde Staten zo tussen de 20.000 en 50.000. Op het gerefor - meerde Calvin College in Grand Rapids (Mic higan) was Nederlands nog lange tijd een verplicht vak, dit tot de jaren zestig van de twintigste eeuw. Nog steeds is het Nederlands en de band met Nederland hier van belang: de van oorsprong Nederlandse supermarktketen Meijer bekostigt er een speciale leerstoel Nederlands.

Nederlandse namen

Vooral in New York City herinnert in de naamgeving van straten en wijken veel aan de Nederlandse tijd. Te denken valt aan:
Bowery Lane (Bouwerijlaan)
Broadway (Breede Weg)
Brooklyn (Breukelen)
Coney Island (Konijneneiland)
Flushing (Vlissingen)
Harlem (Haarlem)
Long Island (het 'Lange Eylandt')
Rhode Island ('Roodt eylandt')
Wall Street (naar de stadswal van Nieuw-Amsterdam)
Greenwich Village (Groenwijck)
The Bronx (naar Jonas Bronck)
Staten Island (naar de Staten van Holland)
Stuyvesant (naar Peter Stuyvesant)

Nederlandse woorden

Bluff - van 'bluffen'
Boss - van 'baas'
Brandy - van 'brandewijn'
Bundle - van 'bundel'
Buoy - van 'boei'
Candy - van 'kandij'
Dollar - van 'daalder'
Freight - van 'vracht"
Furlough - van "verlof'
Iceberg - van 'ijsberg' (mogelijk ook van het Deense 'isbjerg' of het Zweedse 'isberg')
Polder - van 'polder'
Pump - van 'pomp'
Roster - van 'rooster'
Santa Claus - van 'Sinterklaas'
Skipper - van 'schipper'
Smuggle - van 'smokkelen'
Snoop - van 'snoepen'
Starboard - van 'stuurboord'

Nederlandse bedrijfsnamen in alle sectoren van de economie.

De republikein Vanderkamp wil in de Senaat voor banen gaan zorgen.

Het dorpje Borculo in Michigan, gesticht door Gelderse immigranten uit Borculo.

Leesvoer

Barack en Michelle

'We zijn nog steeds wie we vijf jaar geleden waren, of tien jaar geleden. (…) En als we datzelfde perspectief behouden, niet vol van onszelf raken, het werk heel serieus nemen, maar onszelf niet al te serieus, dan zal ik niet alleen beter werk verrichten, maar wat het belangrijkste is, dan zal onze familie intact uit dit proces komen.'
- Barack Obama

Toen Barac k Obama in 2008 de presidentsverkiezingen won, won hij ook een jarenlange strijd met zijn vrouw . Tegen Michelles bange vermoedens in w as het hoogste politieke ambt toc h een w aardig streven gebleken. Samen hebben Obama en zijn vrouw plannen gesmeed voor een zo normaal en evenwichtig mogelijk leven in het Witte Huis. Totdat ze er gingen wonen, en de realiteit heel anders bleek.

In Barac k en Mic helle doet J odi Kantor van binnenuit verslag van het dagelijks leven en de persoonlijke belevenissen van het presidentsechtpaar. Hoe voelt het om de eerste zwarte bewoners van het Witte Huis te zijn? Maar ook: hoe combineren zij het oudersc hap met de drukste baan in Amerika? Hoe gaan ze om met oude vrienden? En hoe is het om in het openbaar te leven, in een tijdperk waarin een avondje stappen met Michelle de volgende dag door miljoenen mensen op YouTube te bekijken is?

Titel: Barack en Michelle, het openbare huwelijk van de Obama's
Auteur: Jodi Kantor
Uitgever: Atlas
ISBN/EAN: 9789045042541

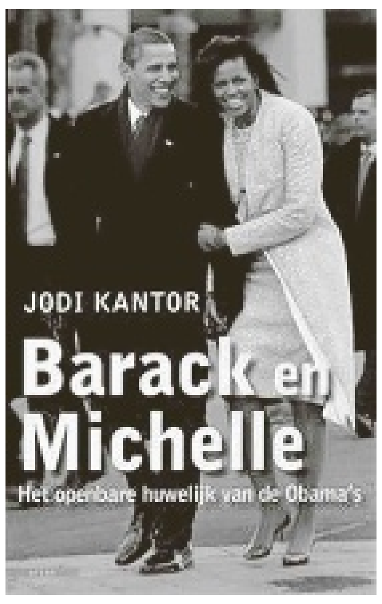

Ars poëtica

Een mannetje alleen

'k Sta aan mijn venster. Het is laat.
Ik kijk neer op de stille straat.
In duisternis. Waar niemand gaat.

Van nergens komt meer één geluid.
'k Sta met mijn hoofd tegen een ruit.
Wanneer gaat die lantaren uit?

Eén lichtkring op wat vunzigheid.
Dat goor is met die gloor in strijd.
Daar gaat zelfs geen verloren meid.

In mij is net zo'n stille straat.
Waar niet één lamp te branden staat.
Waar sedert lang geen mens meer gaat.

Edgar du Perron

De Gids, Jaargang 1930

CliniClowns
Laat zieke kinderen weer even kind zijn.

Huntu Kòrsou

'Our Common Future'

Onze gezamenlijke toekomst, hoe willen wij dat die er in 2035 uit zal zien? Dit is de essentie van het boek'Duurzaam Denken Doen', dat vorig jaar mei uitkw am. Alhoewel dit boek de toekomst voor Nederland schetst, kunnen wij er op Curaçao wel van leren.

Tekst: Shakti-Aroena Lakhi

Dit inspirerende boek is het resultaat van het project 'Our Common Future' 2.0 (OCF 2.0) waarin bijna 400 mensen met uiteenlopende achtergrond en tussen de 17 en 77 jaar oud vrijwillig hun bijdrage hebben geleverd. Met de 365 pagina's biedt het boek voor elke dag een stukje duurzaamheidsvoer. Samen met initiatiefnemer Jan Jonker, hoogleraar Duurzaam Ondernemen aan de Radboud Universiteit Nijmegen, vonden deze mensen dat het Brundtland-rapport dat bijna 25 jaar geleden is opgesteld, niet meer van deze tijd was. Voor hen was het moment aangebroken om de kennis over duurzaamheid te vertalen naar de hedendaagse omstandigheden en daarmee een bewuste dosis vitaminen aan te bieden voor een ieder die met duurzaamheid aan de slag gaat of bezig is. Het doel van dit project was om met elkaar op een creatieve manier na te denken over de betekenis van duurzaamheid in het hier en nu en hiermee een visie te ontwikkelen voor een duurzame samenleving in 2035. En het resultaat mag er zeker zijn.

Het initiatief had een breed maatschappelijk draagvlak. Dit was enerzijds te merken aan een groot aantal vrijwilligers en anderzijds aan de grote betrokkenheid van verscheidene bedrijven, kennisinstituten, NGO's en overheden. Kortom, een goede afspiegeling van de Nederlandse maatschappij heeft bijgedragen aan deze moderne 'bijbel' voor duurzame ontwikkeling.

'Duurzaam Denken Doen' geeft ons inzicht hoe Nederland op dit moment bezig is met duurzame ontwikkelingen en waar zij met duurzaamheid in 2035 zou willen zijn. Dit is aan de hand van 19 thema's uitgewerkt: Afval, Bestuur, Duurzaamheid, Maatschappij, Natuur, Economie, Energie, Leiderschap, Leren, Mobiliteit, Productie, Sociale Media, Spiritualiteit, Toerisme, Voeding, Water, Werk, Wonen en Zorg. Voor deze brede insteek is bewust gekozen, omdat duurzaamheid ook in niet-milieu gerelateerde onderwerpen een belangrijke rol speelt. Het debat over duurzaamheid is binnen energiebesparing net zo belangrijk als in duurzame wijkaanpak. Dit maakt het aan de ene kant lastig een concrete vorm voor duurzaamheid te ontwikkelen en tegelijkertijd biedt het juist mogelijkheden om tussen verschillende disciplines een brug te slaan door samen te werken. En juist op dit laatste ligt de focus. Zo zijn de sleutelwoorden van alle hoofdstukken waarin deze thema's zijn uitgewerkt, verbinden en samenwerken.

Hoewel dit boek door Nederlanders en voor Nederland is geschreven, biedt dit potentie voor Curaçao in het kader van onze eigen duurzame ontwikkeling. Het creëren van ons eigen 'Huntu Kòrsou'. Wij hoeven de kennis en ervaringen uit dit boek niet te 'copy/pasten' en wellicht zullen de geïllustreerde voorbeelden niet passen binnen onze cultuur. Maar waar het om gaat is dat we ons kunnen laten inspireren en dat we er van leren dat we als samenleving 'bottom up' onze eigen duurzame toekomst kunnen vormgeven. Meer informatie: www.ourcommonfuture.nl.

Huntu Kòrsou

Ir. Shakti-Aroena Lakhi is voorzitter en medeoprichtster van Huntu Kòrsou. Een stichting die duurzame ontwikkeling op Curaçao bevordert door onder meer kennisuitwisseling. Meer info: www.huntu-korsou.org.

Spotlight op dieren

Vechtende honden

Waarom vechten honden? Honden vechten om andere redenen dan mensen en dat kan voor ons erg verwarrend zijn.

Tekst: Margot Hack

Omdat er gevechten mogelijk zijn die om leven of dood gaan, is het wel belangrijk om te proberen de oorzaak van een gevecht te begrijpen. Soms is het niet mogelijk om achter de oorzaak te komen, maar dan is het wel belangrijk om te zorgen dat de honden veilig zijn. Meestal gaan we er vanuit dat de honden zullen vechten om te bepalen wie de baas zal zijn. Soms is dit inderdaad het geval, maar niet altijd. Terriers bijvoorbeeld zijn vaak een uitzondering waarbij de vechteigenschap er humaan in gefokt is. Zij kunnen dus vechten om het vechten. Door experts wordt aangeraden om geen terriers van hetzelfde geslacht te houden om dit te voorkomen.

Honden van verschillend geslacht kunnen vaak goed samen gehouden worden zonder problemen wanneer er wat managmentpraktijken in acht worden genomen. Meestal zullen de vechtpartijen uitbreken over voer, lekkernijen of erg gewaardeerde speeltjes. Voeg hier aan toe de dode leguaan in de tuin of de om te trekken vuilnisbak. Al deze situaties dienen beheerst te worden om competitie tussen de honden te voorkomen. De honden moeten dus gescheiden worden tijdens het voeren en het spelen met favoriete speeltjes en de vuilnis moet op een plek staan waar ze niet bij kunnen.

Reuen (mannelijke honden) hebben een hiërarchie in de roedel, terwijl de teven een aparte hiërarchie hebben. Als u een mannetje en een vrouwtje heeft zullen ze top reu en top teef zijn. Als het bij twee honden blijft is dit de gemakkelijkste, veiligste en minst stressvolle situatie.
Het kan zijn dat u een reu agressief het teefje in het gareel ziet duwen wanneer ze aan het hek staan, of hem een niet favoriet speeltje af ziet pakken waar ze beiden weinig om geven en niet om zullen willen vechten. Dit is zijn manier om de roedel te beschermen. Hoogstwaarschijnlijk zal zij niet boos zijn en wordt gerustgesteld door zijn macho houding. In het wild is dat zijn taak. Hij zal ook zijn territorium markeren langs het hek en zelfs over haar urine heen plassen. Dit is zijn manier om haar en buitenstaanders te vertellen dat ze onder zijn bescherming valt, zelfs ten koste van zijn eigen leven. Hoewel u natuurlijk altijd uit moet kijken voor serieuze verwondingen, kunt u zich meestal beter niet bemoeien met dit proces. Dit zou juist verwondingen op kunnen leveren omdat ze dan niet elkaars lichaamstaal kunnen lezen.

Volgende week meer over dit onderwerp.

"Bij een gebroken poot is het maken van een röntgenfoto altijd noodzakelijk anders kan de behandeling nooit goed gedaan worden!"

Dierenartsenpraktijken Vredenberg, Ronde Klip, Tera Kora en Comenencia
Tel: 737-2185-737-3202

Margot Hack is dierenarts te Ronde Klip

Puzzels

PRIJSPUZZEL

HORIZONTAAL:
1. Verder vertellen; 8. adellijk; 11. troefkaart; 12. koning (Fr.); 13. onheilsgodin; 14. getijde; 16. kleding; 18. bevel; 19. boom; 20. landtong; 22. Engels café; 24. grootvader; 25. ijzeren mondstuk; 26. plaats in Egypte; 28. Afrikaanse houtsoort; 30. vruchtbaar oord; 31. voorzetsel; 33. muurholte; 34. deel van een schip; 36. Indische visfuik; 37. paardenhaar als vulmiddel; 38. al; 40. wreed; 42. onder (in samenst.); 45. brandstof; 46. draadrichting; 48. bazar (Ind.); 50. domoor; 51. vlasafval; 52. droog en korrelig; 54. vreemde munt; 55. persoonlijk vnw.; 56. alcoholische drank; 58. reuzenvogel; 60. voorzetsel; 61. haarkrul; 62. beu; 64. eenheid van elektrische weerstand; 66. spraakorgaan; 67. nectar.

VERTICAAL:
1. Service; 2. voorvoegsel; 3. redactie (afk.); 4. armoedige steeg; 5. bijwoord; 6. plezier; 7. vogelproduct; 8. Griekse letter; 9. lidwoord; 10. kwaadsprekerij; 13. atmosfeer absoluut; 15. moe; 17. domkop; 18. plaats in de Ardennen; 19. rechtspartij; 21. filmdecor; 23. toneelkijker; 24. duister; 25. gevangenis; 27. rangtelwoord; 29. muzieknoot; 30. nutteloos; 32. zaak (Lat.); 34. verhoogde toon; 35. strijdgewoel; 38. koude lekkernij; 39. Duits lidwoord; 41. muzieknoot; 43. jongen; 44. kloosterling; 46. heidemeertje; 47. vlakgom; 49. steen; 51. middenrifskramp; 53. metaal; 56. plaksel; 57. wasgelegenheid; 59. zijrivier van de Rijn; 61. Frans lidwoord; 62. aldus; 63. overdreven; 65. familielid.

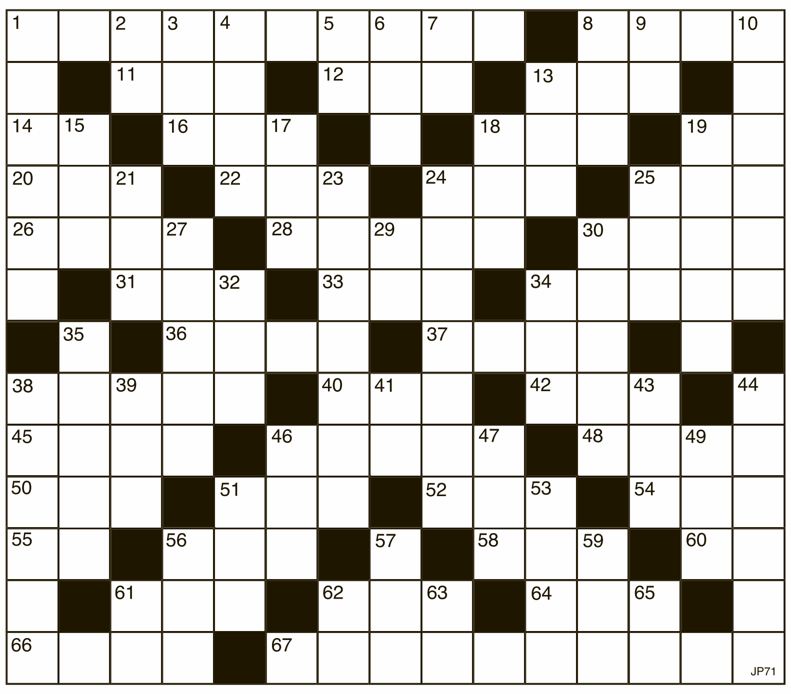

Uit de inzendingen van de Amigoe-puzzel van vorige week is als winnaar van de weekprijs van 25 gulden getrokken:

J. Delany-Wever
Pos Chiquito 301
Aruba

J. Gorter- de Bes
Kaya Adagio 134
Curaçao

De winnaar kan zijn/haar prijs na identificatie ophalen op het kantoor van de Amigoe. Curacao: Kaya Fraterna di Skèrpènè z/n tot drie uur n.m. Aruba: Bilderdijkstraat 16-2, tijdens kantooruren. Oplossingen moeten zowel op Curaçao als Aruba zijn ingediend op woensdag voor 12:00 uur. Gelieve duidelijk op de enveloppe te vermelden: Amigoe-puzzel. Vanuit Bonaire kan de oplossing gefaxt worden naar Curaçao: (00599-9) 767-4744. De prijzen vervallen na drie maanden.

ANAGRAM

Op elke verticale regel dient een woord van vier een van vijf en een van zes letters te worden ingevuld. Het woord van vijf letters bestaat uit de letters van het voorgaande woord plus 1, het woord van zes letters bestaat uit de vijf letters van het voorgaande woord plus 1. Als de hele puzzel juist is ingevuld, vormen de letters op de vet omlijnde regel een woord.

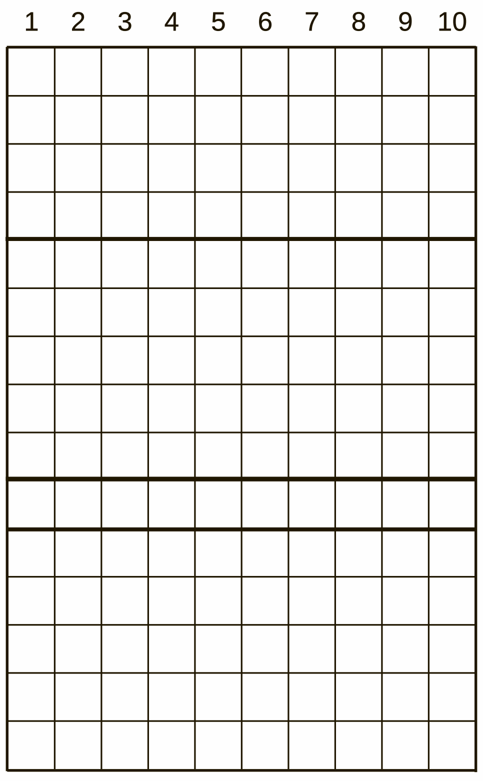

1. Huisdier, klos, looddief;
2. cijfer, elk, lid van verdienste;
3. kleur, land in Azië, schaakterm;
4. durende vijandschap, haringnet, tijdverlies;
5. gesneden hengst, boomtop, impressie;
6. melkklier, pauselijke regering, zeereis;
7. schuine strook, hemelwater, hier of daar;
8. wagenvracht, grondvlak, toestemming;
9. dierenverblijf, damessjaal, immer;
10. grafsteen, stellig, hoogste vorstentitel.

CRYPTO-OVERLAPPER

Op elke regel twee woorden invullen. Twee of meer eindletters van het eerste woord zijn meteen de beginletters van het tweede woord.

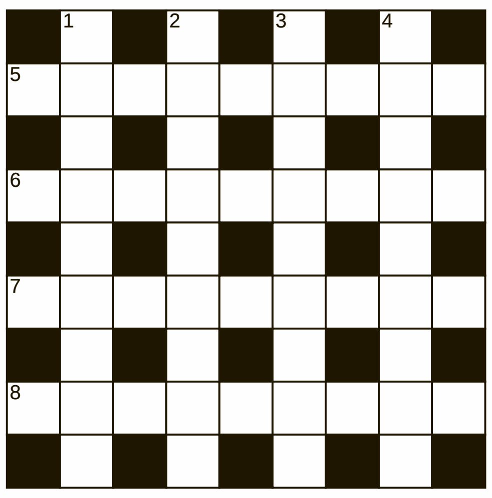

Horizontaal:
5. Weinig ruimte voor een deel van de vloot (4);
De wagen van een dwaze jongen (8);
6. De vinger van een jong kalf (4);
Eigentijdse moord met een fuik (8);
7. Bewegingsruimte? (8);
Vocht met de eerste zangeres (4);
8. Deze kwelling is niet zachtzinnig (5);
Gereed voor geweld op het voetbalveld (6).

Verticaal:
1. Boek voor het openbaar vervoer! (7);
Voorbeeld? (5);
2. Sloom huisdier (4);
Biljartzaal? (8);
3. Aan boord slecht geverfd (7);
Gemeen en buitensporig in het dal (6);
4. De weg heeft een functie (4);
Schatten van honden (8).

WOORDZOEKER

In deze mengelmoes van letters zijn al de onderstaande woorden verstopt. Streep alle woorden door. De resterende letters vormen dan regel voor regel van links naar rechts gelezen de oplossing van deze puzzel.

A H K E I T A M U E R S T
C C E I T N A T I W K E L
E A G R E M N E E B G L E
R R T E L K N A K E P F P
O K D N O M L I O D G T T
H E U A A T W L N N R E S
K E I N M Z O E I E I P Y
R I T S D G I N E L D U L
A N U U I E W E A A N G L
P O R E O O Z G A V A N I
S R G L R R E K E N B I L
D I G B E M P G N A L M A
A S U D R A N I R A U R C
T E N O R T A M U U T A C
S O G I R E V E B L O W I
D A A R D M O O R T S B P

Aanval
Anklet
Beenmerg
Beverig
Bourgeoisie
Browning
Geologie
Gloeiend
Grut
Horeca
Ironie
Krach
Kunde
Kwitantie
Matrone
Megaliet
Mond
Nardus
Onderzeeer
Pelt
Petfles
Piccalilly
Reumatiek
Sluiproute
Stadspark
Stroomdraad
Tulband
Warmingup
Zwik

PUZZELSLANG

Begin bij vakje 1. Bij elk volgend cijfer begint een nieuw woord. De laatste letter van een woord is telkens de eerste letter van het volgende woord. Bij goede invulling, is in de licht gekleurde vakjes een woord te lezen.

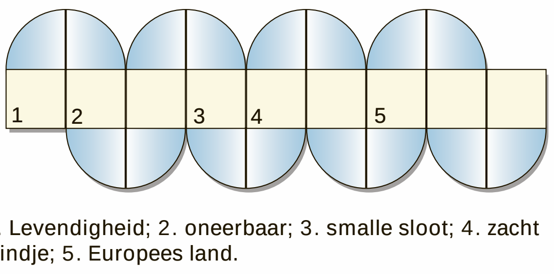

1. Levendigheid; 2. oneerbaar; 3. smalle sloot; 4. zacht windje; 5. Europees land.

© Puzzelland/120121

SUDOKU

				8	3		5	6
5			7					
1		3			6		9	
	7	6		2		4		1
8						7	2	
			9		1		6	
7		9	4			3		
	4	1		5				2
	5			9	8			

Schrijf alle cijfers 1 t/m 9 in alle verticale kolommen, alle horizontale rijen én in alle vierkantjes van 3 x 3 vakjes.

Oplossing vorige week

2	4	6	8	3	7	9	1	5
5	7	8	9	4	1	6	3	2
3	9	1	6	5	2	7	4	8
9	1	2	4	8	3	5	6	7
6	3	5	7	2	9	1	8	4
7	8	4	1	6	5	2	9	3
8	6	7	2	1	4	3	5	9
4	2	3	5	9	6	8	7	1
1	5	9	3	7	8	4	2	6

OPLOSSINGEN VAN VORIGE WEEK

Prijspuzzel: HORIZONTAAL: 1. Scala; 5. pet; 8. zwerk; 12. els; 13. collega; 16. boa; 17. pa; 18. gena; 19. nike; 21. en; 22. sneu; 24. stoot; 26. vers; 28. til; 30. oor; 31. sol; 32. spatie; 35. speels; 37. al; 38. terzake; 39. ge; 40. skelet; 42. aldaar; 45. uur; 46. ham; 48. den; 49. abri; 51. kaken; 53. stam; 55. ka; 56. daar; 58. leuk; 60. ma; 61. erg; 63. spelden; 65. fok; 66. rioja; 67. mie; 68. drake. VERTICAAL: 1. Sepsis; 2. clan; 3. as; 4. ace; 5. plato; 6. el; 7. tenor; 8. zak; 9. eb; 10. roer; 11. kansas; 14. ons; 15. git; 18. guit; 20. evoe; 23. etaleur; 25. oorzaak; 27. elegant; 29. liter; 31. speld; 33. pak; 34. eet; 35. ska; 36. lea; 40. shaker; 41. luid; 43. desk; 44. remake; 46. harem; 47. melde; 50. bari; 51. kap; 52. nee; 54. amok; 57. asa; 59. und; 62. go; 64. li; 65. fa. Crypto-overlapper: Horizontaal: 5. Floplopen; 6. knotendop; 7. abuislamp; 8. pikhaaken. Verticaal: 1. Plensbuil; 2. spotdicht; 3. toonklaar; 4. gezoemmer. Anagram: sela-arles-Ransel; bres-rebus-Erebus; veel-euvel-Ulevel; keep-preek-Keeper; koen-snoek-Onkies; boer-broer-Robber; naar-graan-Gaarne; raaf-graaf-Agrafe; leer-aleer-Alweer; ader-ander-Narede. Gevraagd woord: REUKORGAAN Woordzoeker: INGOOIEN Puzzelslang: 1. Veto; 2. origine; 3. excl; 4. lensdop; 5. pruilen. Het sleutelwoord luidt: VOGELSPIN

'Frieten'

Superlatieven haal ik niet zo gemakkelijk van stal om de cuisine van een stad of land te beschrijven. Alles is tot op zekere hoogte immers relatief en dit geldt ook voor arm maar kookgraag België, verdeeld in zijn drietaligheid, maar eensgezind in zijn superieure smakelijke eten of dit nu wordt opgediend aan de boorden van de winderige Vlaamse Noordzeekust, in mondain, stralend Brussel of de witte Hoge Ardennen tegen de Duitse grens.

Tekst: Hans Vaders Foto's: Archief

De Belgische eetcultuur ontwikkelde zich vele eeuwen geleden in de Bourgondische levenshouding en het felle, korte en volle leven van het carpe diem, het pluk de dag. In die tijd duurden de dagen van de meeste lijfeigenen, boeren, dorpers en heren nu eenmaal niet bepaald lang en het was meteen al fors aftellen en feesten geblazen. Denk aan het schilderij De Boerenbruiloft van Pieter Bruegel de Oude. Die wist dit levenssentiment op voortreffelijke wijze uit te beelden. Denk ook aan componist Carl Orff met zijn cantate Carmina Burana waarin een volgevreten overspelige abt de lof zingt over een geroosterde zwaan, een delicatesse.

Buiten de Belgische landsgrenzen, met zijn voor de leek zo ingewikkelde politieke spel van federale regering en daarnaast opererende 'provinciale' en plaatselijke overheden - en daardoor viel het niemand op dat de Belgen gedurende lange tijd een federale, dus overkoepelende regering ontbeerden - staat het land vooral bekend om zijn vele frietkotten waar de 'french fries' nog immer in groten getale over de toonbank gaan. Droevig België en wat is er nog triester dan een verlaten frietkot in de regen op het marktplein van Leuven, want ook in deze branche slaan crisis en recessie zonder erbarmen toe. En aan die frieten is helemaal niets Frans, hoewel dus het buitenland daar onterecht heel anders over denkt.

Streekgerechten die het tot de internationale keuken hebben geschopt zijn wildgerechten zoals marcassin (everzwijn), biche (hert) en terrinnes, Mechelse koekoek of Mechelse kapoenen, konijn met pruimen, mosselen, oesters, maar ook Gentse waterzooi en zijn visvariant Ostendaise dragen bij aan de reputatie van de Belgische keuken. En wat te denken van stoofvlees, paling in 't groen, hutsepot en bloedworst met appelmoes?

Maar nog vrij recent is het koken met bier, en België telt een assortiment van meer dan 365 bieren - voor elke dag een andere variant dus, dat de Belgische keuken voortstuwt op de internationale scene. De enorme culinaire rijkdom van streekbieren en diverse brouwwijzen bieden een rijk palet van smaakmakers aan inventieve topkoks. Die Belgische keuken, het is eigenlijk een ietwat burgerlijke variant op de Franse keuken, maar wordt wel beloond met vele culinaire sterren uit Parijs. In 2007 waren er twee restaurants met drie Michelinsterren, tien met twee sterren en 89 met één ster. Nu zijn het er nog veel meer.

België staat ook bekend om zijn chocolade, met name de praline. Jean Neuhaus vervaardigde in 1912 de eerste praline en zijn merk Neuhaus bestaat nog steeds naast onder meer Leonidas en Godiva. In het begin van de 20e eeuw was er vanuit Belgisch Congo een kwalitatief goede aanvoer van cacao en de verwerkingsnijverheid kon zich technisch verfijnen.

Het grootste deel, namelijk meer dan 90 procent, van de in België geproduceerde chocolade bestaat uit kwaliteitschocolade met cacaoboter zonder toevoeging van andere plantaardige of dierlijke vetten. Naast de eerder genoemde grootchocolatiers, zijn er ook een heleboel artistieke chocolatiers die zeer hoogstaande producten afleveren, zoals zich eens een Belgische chocolatier op het Brionplein had gevestigd die schitterende doch dure chocoladeproducten maakte.

Maar goed, terug naar de patat. Een echte frietkot gestookt op ossen- of paardenvet en de friet in een grote puntzak geserveerd met een flinke klonter kwaliteitsmayo bestaat er helaas niet op Curaçao. En dat is jammer, want bij het friet- en fried rice-kot van de Chinees is het in dit kader voortdurend kommer en kwel ondanks de gebruikte Hollandse bintjes.

KOOK MEE MET MAY

Echte Belgische frieten

3 pond Idaho-aardappelen
2 liter arachide-olie
rol keukenpapier
keukendoek
zout
thermometer die gebruikt wordt om suiker te koken

De aardappelen schillen, goed wassen en laten uitlekken.
In de lengte in repen snijden van 1 cm breed.
Niet meer wassen.
In een keukendoek goed afdrogen.
De olie in een grote gietijzeren wok of braadpan verhitten tot 320 graden Fahrenheit.
Zodra de olie op temperatuur is een deel van de aardappelen (niet te veel tegelijk anders daalt de temperatuur van de olie) met een schuimspaan in de olie laten glijden. 5 Minuten laten bakken, af en toe schudden en de aardappelen uit de olie nemen, uit laten druipen boven de pan met olie en op een schaal met keukenpapier laten uitlekken. Herhalen met de rest van de aardappelen. Telkens de temperatuur van de olie controleren! De aardappelen tenminste 30 minuten laten rusten.
Nu de temperatuur van de olie opvoeren tot 365 graden Fahrenheit.
De aardappelen in gedeelten 1 à 2 minuten bakken tot ze goudkleurig zijn. Uit de olie nemen, weer laten uitdruipen en in een schaal met keukenpapier arrangeren en met een klein beetje zout bestrooien.
De frieten moeten echt knapperig zijn.
Met de rest van de aardappelen herhalen.
Goed opletten dat de olie weer op de goede temperatuur is!

Voor 4 personen.

Eet smakelijk,

May

WIJNADVIES

Verzorgd door de wijnspecialisten van Licores Maduro

Baron Philippe de Rothschild Chardonnay Pays Doc

Druifsoort:	Chardonnay
Streek:	Languedoc-Rousillon, Frankrijk
Kleur:	Helderlicht goudgeel
Geur:	Hazelnoot, bloemetjes en wijnperzik
Smaak:	Medium rijp met gebalanceerde zuurgraad

Tsja, wat zullen we eens schenken bij de Belgische frieten van May. Belgische frieten zijn eigenlijk een eeuwenoud streekgerecht en het recept wordt door overlevering decennia lang van moeder op dochter doorgegeven om deze Belgische traditie in stand te houden, want Belgische frieten zijn wereldberoemd en dat willen ze zo houden.
Er bestaan ook streekwijnen die al decennia lang standhouden en die worden vooral gemaakt op het platteland van Frankrijk, de zogenoemde Pays D'Oc-wijnen. Een klassiek voorbeeld is onze Chardonnay van Baron Philippe de Rothschild Pays d'Oc.
Altijd aangenaam, deze wijn voldoet van generatie op generatie aan zijn verwachting en wordt gedronken bij eenvoudige streekgerechten. De wijn is toegankelijk, niet te zwaar en vol aroma's van streekfruit en streekbloemen uit Zuid-Frankrijk.
De Belgische frieten van May vormen een fijn huwelijk met deze 'welopgevoede' Franse streekwijn. Toch zou ik er persoonlijk, om het huwelijk nog nadrukkelijker te bezegelen, een lekker stukje gegrilde kip bij eten, om zo het gezin compleet te maken.

A Votre Santé!

Deze wijn is verkrijgbaar bij The Store, Licores Maduro en uw favoriete supermarkt!

Het genot van wijn

Veranderingen in de wijnwereld

Wel, allereerst, die veranderingen in de wereld van de wijn, ze zijn oneindig. De wijnwereld blijft in beweging en de grootste invloeden hierop zijn de mens en het klimaat.

Tekst: Jorge Curiel

Van alle agrarische producten zijn druiven een van de gevoeligste voor temperatuur. Een van de belangrijkste mondiale thema's is de 'global warming'. We hebben het de laatste afleveringen van deze rubriek over klimaat, bodem en speciale wijngaarden gehad. Maar met alle klimatologische veranderingen die we hebben, zullen deze prachtige wijngebieden nog lang bestaan?

Aandacht
Er wordt hier steeds meer aandacht aan besteed, (en nog lang niet genoeg wat mij betreft), en gelukkig ook door de wijnhuizen! De Verenigde Naties organiseert al drie jaar de conferentie 'World Conference on Climate Change and Wine'. Tijdens deze conferenties worden thema's behandeld zoals de invloed van klimaatveranderingen op oenologie en viticultuur. Men is er zich hier heel bewust van geworden, maar doen wij genoeg?

Ik las laatst een artikel dat mij heel erg nieuwsgierig en ook een beetje bezorgd maakte. Het onderwerp van dit artikel was hoe de global warming wijnen zou kunnen beïnvloeden in de komende decennia. Onder meer interviewde men een wijnboer uit de Nieuwe Wereld die zijn wijnstokken biologisch cultiveert. Hij reageerde een beetje boos toen hem gevraagd werd of de klimaatveranderingen van invloed zouden zijn op zijn wijn. Voor hem gaat het niet alleen daarom.

Wijn is een luxe product, maar we moeten ons meer zorgen maken over onze primaire behoeftes als mens, zoals water. Hoeveel landen hebben nu al problemen met hun natuurlijke waterbronnen? Als we respect tonen voor de natuur en er minder schade in aanrichten, hoeven wij ons niet af te vragen hoe de wijnen beïnvloed zullen worden. Goed nieuws is, dat steeds meer wijnhuizen initiatieven nemen om biologisch te telen en minder schadelijke stoffen in ons atmosfeer achter te laten.

Engeland
Maar de veranderingen zijn eigenlijk al jaren te zien, want wat denkt u van Engeland? De gemiddelde temperatuur overdag is tussen 1960 en 2010 met 1.5 graden Celsius gestegen. Hierdoor is wijnbouw ineens weer mogelijk en men produceert ieder jaar betere wijnen.

En vooruit kijkend, hoelang kunnen we nog genieten van wijnen van de andere beroemde wijngaarden op deze wereld? Een studie heeft als resultaat gehad dat de Napa Valley in Californië gedurende de komende drie decennia wel eens meer dan de helft van hun wijnbouwgebieden zal verliezen door te warme temperaturen. En andere gebieden in Californie zullen 25 procent minder wijnbouw kennen. Wat zullen we dan drinken? En met minder aanbod, wat zullen de prijzen zijn?

Klimaatveranderingen
In Europa zien wijnboeren de laatste jaren dat door de klimaatveranderingen en warmere temperaturen hun druiven wel bijna een maand eerder aan het rijpen zijn. Waar men vroeger eind oktober oogstte doet men dit nu in september. Een wijnhuis in Spanje is zich al een aantal jaren aan het voorbereiden door op nieuwe koelere hoogtes te planten.

Er is nog niet veel af te zien aan de kwaliteit van de wijnen, maar er zullen in de toekomst zeker problemen komen; de druiven zullen te weinig tijd hebben om de gewenste complexiteit op te bouwen. Wat gaan we dus dan drinken? Veranderingen zijn er al en die zetten door!

Een goed weekend.

Jorge Curiel is wijnspecialist voor Licores Maduro

ÑAPA Business

21 januari 2012

Curaçao gaat voor categorie 1:
'Hard werken aan nieuwe regelgeving'

Volgens het ministerie van Verkeer en Vervoer is er 'in principe geen enkele reden tot paniek'. "Curaçao is een nieuw land en we gaan er hard aan werken om uit categorie 2 te komen. We willen het nu in één keer goed doen en ervoor zorgen dat wij op lange termijn kunnen blijven voldoen aan de internationale regelingen."

Tekst: Judice Ledeboer

Dit naar aanleiding van de onrust die er is ontstaan door de aanwijzing van Curaçao als categorie 2-land door de Amerikaanse FAA (Federal Aviaton Administration, zie ook kader). De onrust die er heerst is begrijpelijk, maar dit komt vooral doordat mensen niet precies begrijpen wat er aan de hand is, meent het ministerie. Luchtvaart is een bijzonder en complex gebied. Hoe zit het nou in elkaar, wat betekent die 'categorie 2' nou werkelijk en wat zijn de acties die er genomen worden.

Het ministerie is al een tijdje op de hoogte van de perikelen en is bezig om veranderingen aan te brengen. Er is een actieplan opgesteld, waarvan de implementatie al voor de assessment van de FAA is opgestart en er wordt hard gewerkt totdat er een aanwijzing van categorie 1 is voor Curaçao. Het ministerie kan dit niet alleen. Er moet worden samengewerkt met andere organisaties van de overheid, zoals bijvoorbeeld met Juridische Zaken, de Beleidsorganisatie van het ministerie van Financiën, HROO (Human resource en organisatie ontwikkeling) en het Bureau Telecommunicatie en Post. Die samenwerking kan wel verbeterd worden. Men houdt nog te veel vast aan het oude systeem van zuilen en het wordt tijd dat dit systeem wordt doorbroken, zodat er samengewerkt kan worden aan integraal beleid.

CBA
De Curaçaose Burgerluchtvaart Autoriteit is verantwoordelijk voor de veiligheid van de burgerluchtvaart. Voorheen was de Directie Luchtvaart belast met het toezicht op de veiligheid van de burgerluchtvaart van de Nederlandse Antillen. Na de opheffing van de Nederlandse Antillen, is de CBA slechts verantwoordelijk voor de veiligheid van de burgerluchtvaart op Curaçao. St. Maarten valt vooralsnog onder de luchtvaartautoriteit van Curaçao. Hierover verderop meer.

FAA
De FAA is de Amerikaanse luchtvaartautoriteit die belast is met het beoordelen van de veiligheidssituatie van de burgerluchtvaart van landen die vluchten uitvoeren naar de Verenigde Staten. Vorig jaar heeft de FAA een assessment/audit uitgevoerd om na te gaan of de Curaçaose Burgerluchtvaart Autoriteit voldoet aan de voorschriften van de International Civil Aviation Organization (ICAO, zie kader). Ten aanzien van Curaçao geldt dat het Koninkrijk der Nederlanden lid is van het Verdrag van Chicago en verantwoordelijk is om aan de bepalingen van het verdrag te voldoen. Dit verdrag bevat 18 bijlagen, waaraan lidstaten moeten voldoen. Binnen het Koninkrijk der Nederlanden zijn de verschillende delen (Nederland, inclusief BES-eilanden, Aruba, Sint Maarten en Curaçao jegens elkaar verantwoordelijk om ervoor te zorgen dat het Koninkrijk aan het Verdrag van Chicago, dus aan de regels van ICAO voldoet.

Verhoudingen
Het is moeilijk om de verhoudingen binnen het Koninkrijk uit te leggen. Het systeem van het Koninkrijk is vrij uniek op international niveau en ook complex. Dat is een factor om rekening mee te houden. Het was lastig om de nieuwe structuur van het Koninkrijk uit te leggen aan de FAA.

De FAA heeft 3 van de 18 bijlagen getoetst. Onderwerp van deze bijlagen zijn de kwalificaties van het personeel dat wordt gebruikt voor de uitvoering van de burgerluchtvaart en de luchtwaardigheid van de luchtvaartuigen. Uit de audit kwam naar voren dat nu Curaçao niet volledig voldoet aan de vereisten van de bijlagen nrs. 1, 6 en 8 het als categorie 2-land is aangewezen.

Passagiers die vanuit Curaçao naar de Verenigde Staten reizen zullen weinig merken van de aanwijzing van categorie 2. De huidige routes blijven in stand. Ook zullen de Amerikaanse luchtvaartmaatschappijen naar Curaçao blijven vliegen. Deze vliegtuigen vallen voor een groot deel onder het toezicht van de Verenigde Staten zelf. Ten aanzien van deze buitenlandse vliegtuigen houdt de Curaçaose Burgerluchtvaart Autoriteit ook toezicht. De aanwijzing heeft wel gevolgen voor de wijze van operatie van de luchtvaartmaatschappijen. Zolang de aanwijzing voortduurt kunnen nationale luchtvaartmaatschappijen niet met op Curaçao ingeschreven vliegtuigen naar nieuwe bestemmingen in de VS reizen, indien deze routes niet al bestonden voor de aanwijzing in categorie 2. Ook kunnen zij niet zo maar de frequenties van deze vluchten opvoeren. Wel kunnen er overeenkomsten worden aangegaan met een categorie 1-land om hun vliegtuigen ter beschikking te stellen aan de Curaçaose luchtvaartmaatschappijen.

Na de assessment door de FAA in september 2011, is contact opgenomen met Nederlandse collega's. Er vindt periodiek overleg plaats tussen de vertegenwoordigers van de luchtvaartautoriteiten binnen het Koninkrijk in verband met de veiligheid van de burgerluchtvaart binnen het Koninkrijk.

ISO-audit
Gedurende de periode na de ontmanteling, kwamen er berichten vanuit de sector luchtvaart dat er veel verbeterd moest worden. Al voor het bezoek van de FAA, dat in september 2011 gepland was, werd er in augustus 2010 een ISO-audit uitgevoerd bij de Curaçaose Burgerluchtvaart Autoriteit om zo te kunnen anticiperen op eventuele bevindingen door de FAA. Deze audit werd uitgevoerd door Deloitte. Reden hiervoor was dat de FAA sinds 2004 op basis van een kwaliteitsmanagementsysteem functioneert. Het lag dan ook in de lijn der verwachting dat, aangezien FAA ISO-gecertificeerd is, ook dit systeem voor de uit te voeren audit zou hanteren. Uit dit rapport kwamen al verbeterpunten naar voren die in hoofdlijnen overeenkwamen met de bevindingen van de FAA. Op basis van dit rapport was de Curaçaose Burgerluchtvaart al begonnen te werken aan de verbeteringen.

Er loopt ook een omvangrijker traject om ervoor te zorgen dat de Curaçaose Burgerluchtvaart Autoriteit voldoet aan alle eisen van de ICAO. De ICAO verrichtte de laatste maal in 2008 een audit. De volgende audit staat gepland voor 2013. Het streven is om een zodanige organisatie op te zetten dat op lange termijn kan blijven worden voldaan aan de ICAO-bepalingen.

Handhaving
Zo zal de Curaçaose Burgerluchtvaart Autoriteit binnenkort beschikken over een ondersteuningsteam bestaande uit een jurist, een legal assistant en een projectmanager. Deze personen zullen de wetswijzigingen door de ICAO bijhouden, als ook de implementatie van de inspectieprogramma's en de trainingsprogramma's. Verder zal er gewerkt worden aan het handhavingsbeleid. Er zullen nieuwe handhavingsinstrumenten in het leven worden geroepen, zoals de bestuurlijke boete. Een van de bevindingen van de FAA was dat er geen effectieve maatregelen waren in het geval overtredingen werden geïdentificeerd. Tot nu toe zijn er alleen strafrechtelijke maatregelen en bepaalde zware bestuurlijke maatregelen in de wet opgenomen zoals schorsingen en het intrekken van vergunningen.

Door de invoering van de bestuurlijke boetes, hoopt men dat op een effectieve manier kan worden omgegaan handhaven. Dat betekent dat als de vergunninghouders de regels niet in acht nemen dat er dan boetes moeten worden opgelegd. Dat zet de vergunninghouders onder druk, want in de portemonnee voelen ze het het meest. Een voorbeeld: Onlangs was er een piloot wiens vliegvergunning niet meer geldig was. Het enige vervelende was dat de passagiers moesten wachten, want er moest een andere piloot opgeroepen worden. De vliegmaatschappij krijgt een boete voor niet naleving van de regels. En zo moeten luchtvaartmaatschappijen ook onderhoudsprogramma's aanbieden. Als ze dat niet doen, volgt er een boete.

Verder zal ook gewerkt moeten worden aan bepaalde trainingen, zoals de 'indoctrination'. Deze training is er op gericht om alle medewerkers van de CBA te trainen in de organisatieprocedures, als ook het wettelijk kader waarbinnen de organisatie functioneert. Om de trainingen en andere noodzakelijke investeringen te kunnen financieren, is de SOAB de opdracht gegeven om ondersteuning te verlenen voor het opzetten van een nieuwe begroting en ondersteuning te geven voor het vaststellen van nieuwe tarieven voor dienstverlening. Ook zijn er voorbereidingen gaande om de Landsverordening op de Vertrekbelasting aan te passen, zodat een deel van de inkomsten in handen komt van de CBA ter financiering van de noodzakelijke uitgaven.

Er zijn in samenwerking met Nederlandse consultants trainingsprogramma's opgesteld, die reeds geïmplementeerd worden en men is bezig om een ex-FAA manager in te schakelen om de nodige assistentie te verlenen. Een ander punt waar Curaçao tekort in schoot was het toezicht op de medici die medische keuringen doen van het luchtvaartpersoneel. Er moet een medische toezichthouder zijn, die aan de internationale ICAO-normen voldoet. Aangezien dit geen full time baan is zoekt men naar andere mogelijkheden. Met Nederland zijn besprekingen gaande om de medische toezichthouder ook voor Curaçao in te schakelen.

Openheid
Het valt de directeur op dat er weinig openheid is vanuit de overheid over de luchtvaart en dat is een punt dat zij graag ziet veranderen. De bedoeling is om bij de totstandkoming en ten behoeve van de implementatie van beleid en wetgeving op het gebied van luchtvaart, het nodige draagvlak te krijgen. Via informatiesessies zal iedereen geïnformeerd worden over de stand van zaken.

Verder worden er ook tussen landen en luchtvaartautoriteiten afspraken gemaakt over de toegang van vliegtuigen van andere landen. Tussen luchtvaartautoriteiten zijn in bepaalde gevallen Memorandum of Understandings aangegaan. Deze kunnen bepalen dat er sprake is van een 'open sky', hetgeen inhoudt dat er vliegtuigen van beide landen onbeperkt van en naar bepaalde landen kunnen vliegen. Een recent voorbeeld is het verdrag met Brazilië dat binnenkort getekend zal worden. De lokale luchtvaartmaatschappijen zijn dan in principe vrij om naar zo'n land te vliegen.

Protocol
Binnen het Koninkrijk zal binnenkort een protocol worden getekend, dat erop neerkomt dat alle delen van het Koninkrijk vrij zijn in het vervoeren van personen. Indien er geen protocol zou zijn aangegaan, zouden de luchtvaartmaatschappijen afhankelijk zijn van deze landen, dan wel het beleid van de luchtvaartautoriteiten, om toestemming te krijgen om te kunnen vliegen. Dit protocol is reeds door Nederland (ook namens de BES-eilanden), Sint Maarten en Aruba getekend.

Het ministerie noemt de controle van de FAA op de punten 1, 6 en 8 terecht. Ze gaan nu een paar dingen tegelijk doen. In februari moet het wetgevingstraject intern klaar zijn, zodat dit voor een toetsing aan de Afdeling Wetgeving en Juridische Zaken wordt aangeboden.

Zoals hierboven aangegeven, is Curaçao binnen het Koninkrijk verantwoordelijk voor de veiligheid van de eigen burgerluchtvaart. Nederland zorgt nu voor de BES-eilanden. Ook Sint Maarten is binnen het Koninkrijk der Nederlanden voor haar output en bijdrage in de veiligheid van burgerluchtvaart verantwoordelijk. Aangezien het Sint Maarten niet gelukt is om voor de opheffing van de Nederlandse Antillen een eigen luchtvaartautoriteit op te zetten, verleent de CBA voorlopig diensten aan Sint Maarten, die Sint Maarten betaalt. Er wordt nog onderhandeld met Sint Maarten over een tijdelijke dienstverleningsoverenkomst. Sint Maarten zal zelf moeten aangeven of zij een eigen luchtvaartdienst krijgen of dat ze van de diensten van de CBA gebruik willen blijven maken. Bepaalde zaken, zoals 'sea search and rescue' en 'accident investigation' worden op Koninkrijksniveau besproken.

Het ministerie gaat stug door met implementatie van het actieplan. Er is regelmatig contact met de ICAO. De FAA is streng en als je één of twee punten van het Verdrag van Chicago niet in orde hebt, dan krijg je categorie 2 totdat de zaken weer in orde zijn en daar gaan we voor. Nadat het actieplan is geïmplementeerd, zal de FAA worden uitgenodigd voor een technical review. Dit is een soort examen voor de CBA. Aan de hand van de resultaten ervan kunnen we oordelen in hoeverre Curaçao klaar is voor een nieuwe assessment door de FAA om zo weer op categorie 1 te komen.

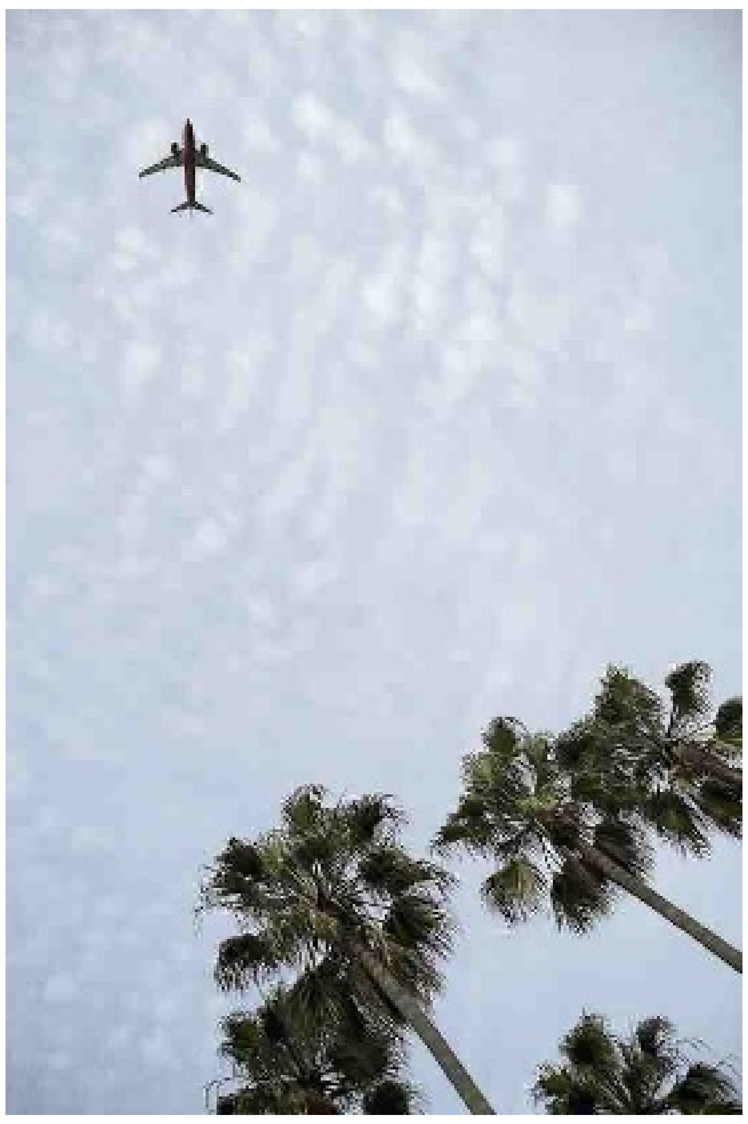

Wat is de FAA?

De Federal Aviation Administration of kortweg FAA is het bureau van de Amerikaanse luchtvaartautoriteiten. Het bureau valt onder het Amerikaanse ministerie van Transport, en is bevoegd om in de Verenigde Staten alles te reguleren dat met de burgerluchtvaart te maken heeft. Daarmee gaat de bevoegdheid van de FAA veel verder dan de bevoegdheden van Nederlandse diensten als de Rijksluchtvaartdienst of de Luchtverkeersleiding Nederland.

Wat is de ICAO?

In 1947 is de Internationale Burgerluchtvaartorganisatie (in het Engels: International Civil Aviation Organization of ICAO) door een besluit van de Convention on International Civil Aviation, beter bekend als de Conventie van Chicago opgericht. Dit is een gespecialiseerde organisatie van de Verenigde Naties met als doel de principes en standaarden voor de internationale luchtvaart op te stellen ter verbetering van het luchtverkeer. Doordat de luchtvaart zich tijdens de Tweede Wereldoorlog sterk had ontwikkeld was er behoefte aan internationale standaarden en afspraken voor een veilige en ordelijke ontwikkeling van het luchtverkeer. In het oprichtingsmemorandum* worden de volgende doelen gesteld:

- Het garanderen van een veilige en ordelijke groei van de wereldwijde burgerluchtvaart. Het aanmoedigen van het ontwerpen en gebruiken van vliegtuigen voor vreedzame doeleinden.
- Het aanmoedigen van de aanleg van luchtwegen, vliegvelden en navigatiemiddelen voor de burgerluchtvaart.
- Het voldoen in de behoefte aan veilig, regelmatig, efficiënt en betaalbaar luchtvervoer.
- Het voorkomen van economische verspilling door onredelijke concurrentie.
- Garanderen dat de rechten van de deelnemende landen gerespecteerd worden en dat alle deelnemende landen een eerlijke kans krijgen om internationale luchtvaartmaatschappijen te exploiteren.
- Het voorkomen van discriminatie tussen lidstaten.
- Het aanmoedigen van veilige internationale luchtvaart.
- Het aanmoedigen van alle aspecten van de burgerluchtvaart in het algemeen.
- Ook het Verdrag van Chicago (ondertekend in 1944 over de beveiliging van de burgerluchtvaart) is een belangrijk internationaal verdrag. Annex 17 maakt deel uit van dit verdrag. Het stelt eisen aan de beveiliging van de burgerluchtvaart. Deze eisen omvatten onder meer de verplichting om passagiers en hun bagage te controleren op wapens en explosieven.

* Niet alle landen hebben verdragen met elkaar. Omdat het een lang proces is om onderling verdragen af te sluiten worden er ook wel MOU's opgesteld (MOU: Memorandum of Understanding) totdat het verdrag definitief is.

Fiscale Feiten

Gaan we erop vooruit in 2012?

Bent u ook zo benieuwd of u aan het einde van de maand ook meer netto salaris zult ontvangen? Dat is helaas niet in het algemeen te berekenen, aangezien elke individuele situatie weer anders kan zijn. Wat wij wel kunnen doen, is een overzicht geven van de wijzigingen in de belastingwetgeving die per 1 januari 2012 in werking zijn getreden.

Tekst: Lennart Huijsen en Ingemara Bak

De regering van Curaçao gaat mee in de internationale trend waarbij een verschuiving plaatsvindt van directe belastingen, zoals inkomstenbelasting en winstbelasting, naar indirecte belastingen, zoals omzetbelasting. In lijn met deze gedachte is het tarief van de omzetbelasting verhoogd van 5 naar 6 procent, is het winstbelastingtarief verlaagd van 34,5 procent naar 27,5 procent en zijn de progressieve tarieven van de inkomsten- en loonbelasting eveneens verlaagd. Bovendien moet Curaçao aantrekkelijker worden voor internationale investeerders. Om dit te bereiken, zijn de belaste Stichting Particulier Fonds (SPF) en de transparante vennootschap geïntroduceerd.

Verlaging tarieven
Voor de heffing van loon- en inkomstenbelasting wordt het inkomen verdeeld in verschillende onderdelen, de zogenoemde inkomensschijven. Voor elke inkomensschijf geldt een ander tarief. De tarieven stijgen naarmate het inkomen hoger wordt. Dit heet progressieve belastingheffing. De tarieven van alle inkomensschijven zijn in 2012 verlaagd. Hiermee wordt een verlaging van de belastingdruk bereikt. Dit moet met name gaan gelden voor de lagere inkomens. Maar, de premie loongrens voor de AOV en de AWW is verhoogd van 82.184 Antilliaanse guldens naar 93.000 Antilliaanse guldens. De gezamenlijke premie AOV en de AWW bedraagt 14 procent. Voor personen met een premie-inkomen boven 82.184 Antilliaanse guldens betekent de verhoging van de premie loongrens een toename van de verschuldigde premies van maximaal 1.514,24 Antilliaanse guldens. Daarnaast is een inkomensafhankelijke premiekorting ingevoerd. Dit om de lagere inkomens tegemoet te komen.

Omzetbelasting
Voor de omzetbelasting geldt als uitgangspunt dat belaste prestaties onderworpen zijn aan het tarief dat van toepassing is op het tijdstip waarop de prestatie wordt verricht. Dit tarief kan afwijken van het tarief dat geldt op het tijdstip waarop de omzetbelasting verschuldigd wordt. Indien u dit jaar een factuur ontvangt voor diensten die vorig jaar zijn verricht, dan moet de ondernemer nog 5 procent omzetbelasting in rekening brengen. Aan de andere kant, als een ondernemer bijvoorbeeld in december 2011 een rekening stuurt voor diensten die pas dit jaar worden verricht, moet de ondernemer 6 procent omzetbelasting in rekening brengen.
Diensten verricht door buitenlandse ondernemers die door Curaçaose afnemers worden genoten, zijn voortaan in beginsel onderworpen aan omzetbelasting. Tevens wordt vanaf 1 januari 2012 iedereen die een vermogensbestanddeel exploiteert om er duurzaam opbrengst uit te verkrijgen ook als ondernemer aangemerkt. De verhuur van onroerende goederen wordt hierdoor onderworpen aan omzetbelasting. Slechts de langdurige verhuur van onroerende zaken, welke zijn ingericht, bestemd en worden gebruikt als permanente bewoning is vrijgesteld.

Nu dit Belastingplan is ingevoerd, moet de praktijk uitwijzen wat de gevolgen hiervan zullen zijn. Daarna kan de belastingwetgeving weer worden aangescherpt of verbeterd. Het volgende Belastingplan is al in de maak; belastingwetgeving blijft in beweging.

De auteurs zijn werkzaam bij PricewaterhouseCoopers Curaçao als belastingadviseurs. In deze rubriek wordt over diverse fiscale onderwerpen geschreven.

Mens & Werk

Keuzes maken en emoties

Iedere dag maken we keuzes, continu, bewust of onbewust. Sommige keuzes zijn rationeel en andere keuzes komen voort uit een emotie, zoals vreugde en angst. Soms maken we keuzes binnen een paar seconden en soms duurt het langer omdat we tijd nodig hebben om over een keuze na te denken. We maken keuzes over kleine zaken zoals het kopen van kleding en we maken keuzes over grotere zaken zoals het kiezen van een opleiding of het huren van een huis. Dit zijn keuzes die ons leven veranderen en het is logisch om na te denken over die keuzes.

Tekst: Judice Ledeboer

Ook op het werk moeten we de hele dag keuzes maken. Het hangt van de functie af of de keuzes die er gemaakt worden van doorslaggevende betekenis zijn voor het bedrijf of voor een afdeling. En het hangt van de persoon in functie af of hij deze keuzes maakt in het belang van zijn werk of in eigen belang, want ieder mens heeft altijd te maken met emoties die een rol spelen bij het maken van keuzes.

Een leidinggevende die een werknemer moet aanspreken op disfunctioneren, maar dat niet doet omdat hij zeer goed bevriend is met die werknemer, laat emoties een rol spelen bij zijn keuze. Hij kiest er namelijk voor om niets te zeggen over het disfunctioneren van zijn werknemer omdat hij het vervelend vindt om zijn 'vriend' aan te spreken. Hij wil niet dat die werknemer boos of geïrriteerd raakt en dat die werknemer hem niet aardig meer vindt. De keuze die gemaakt wordt is gebaseerd op emoties en niet op rationaliteit waarbij privé en werk gescheiden worden.
Een leidinggevende die keuzes moet maken waarbij grote beslissingen vallen zal meestal wel de tijd nemen om na te denken voordat hij kiest. Ook dan gieren de emoties door hem heen, maar als professional zal hij moeten kiezen voor het welzijn van het bedrijf of de instantie. Het is dan een samenspel van gezond verstand, kennis van zaken en opspelende emoties die hij de baas moet blijven.
Het komt ook voor dat men rationeel een bepaalde keuze wil maken, maar dat men 'voelt' dat die keuze niet goed is. In een vergadering met aandeelhouders komt het natuurlijk heel onprofessioneel over als men zegt 'ik voel dat we het niet moeten doen', maar toch is het goed om naar dat gevoel te luisteren en moet men wellicht diepgaander onderzoek doen naar de situatie om een weloverwogen keuze te kunnen maken.
In de reclamewereld wordt er veel aandacht gegeven aan emoties. Affiches met mooie dames op een motorkap van een auto moeten de verkoop verhogen van die auto, lachende baby's met droge billetjes doen ouders echt denken dat baby's nooit meer huilen als ze die een bepaalde luier dragen en glimlachende vrouwen zonder rimpels laat iedereen naar de botika rennen om dat bepaalde product te kopen, want dat zorgt ervoor dat je geen rimpels krijgt. Onze keuzes worden bij reclames bepaald door alles positief, mooi, vrolijk, gezellig en gelukkig te laten zien. Het zien van vrolijke, blije mensen doet een emotie aanwakkeren van blijheid en dat wil men ook zijn en dan is de keuze snel bepaald.
Hetzelfde doen mensen die een ander moeten overtuigen om bijvoorbeeld een project op te starten. De samensteller(s) van een plan krijgen medestanders door het enthousiasme waarmee zij hun plan presenteren. Als de projectmanager zijn plan presenteert op een saaie manier, op één toon spreekt en geen enthousiasme toont, zullen de toehoorders ook niet enthousiast reageren omdat die emotie van enthousiasme niet is aangewakkerd. Er zal eerder weerstand komen. Een andere emotie.

Er zijn een paar soorten keuzes: volledig bewuste keuzes, volledig onbewuste keuzes en bewuste maar geconditioneerde keuzes. Bij volledig bewuste keuzes zijn we ons volledig bewust van de keuzes die we maken. We gebruiken de informatie die we hebben en wegen zaken tegen elkaar af voordat we kiezen. Mensen die dat doen nemen ook de verantwoordelijkheid voor hun keuzes. Bij volledig onbewuste keuzes maken we keuzes zonder dat we kunnen uitleggen waarom we dat hebben gedaan. Het kan een keuze vanuit een gewoonte zijn of we maken keuzes met de automatische piloot. De verantwoordelijkheid wordt dan niet altijd zelf genomen, maar bij een ander gelegd. Bij bewuste maar geconditioneerde keuzes worden keuzes gemaakt gebaseerd op het verleden, vanuit onze cultuur, familie en vrienden. Ons onderbewustzijn is 'geprogrammeerd' en we laten ons leiden door 'oude emoties'.

Even stilstaan bij de wijze waarop je keuzes maakt is altijd goed, want tenslotte is ieder mens de regisseur van zijn eigen leven met zijn eigen keuzes.

Over management

Organiseren, ondernemen, managen en leidinggeven

De EFQM- en INK-excellencemodellen

De European Foundation for Quality Management (EFQM) en het Instituut Nederlandse Kwaliteit (INK) werden beide in Europa begin jaren 90 opgericht om grotere tevredenheid bij klanten, bij burgers en bij de samenleving te bereiken. Zij gebruiken een business -excellencemodel dat iets afwijkt van het Baldrige-model.

Tekst: Jan de Ruijter

We bespreken vandaag de verschillen en evalueren die vanuit praktijkervaring. We zijn daarmee op een belangrijk punt aangekomen in deze serie over management. Zowel de Baldrige- als de EFQM- en INK-modellen hebben praktische tekortkomingen vooral voor landen waar weinig aan productie in grote fabrieken wordt gedaan. Voor onze eilanden is met enkele aanpassingen een veel effectiever model beschikbaar, dat ik ook ten zeerste kan aanbevelen, bij Fatum en de Galan Group die zich op Curaçao inzetten voor kwaliteitsverbetering en daarbij het EFQM-model gebruiken.

De volgende definities en principes vormen de grondslag voor alle Total Quality Management- en Excellence-systemen: Van kwaliteit is een product, a) dat voldoet aan de productiespecificaties, b) dat betrouwbaar is, alles aan het product functioneert altijd goed, ook onder verschillende omstandigheden zoals bijvoorbeeld de temperatuur, c) dat onmiddellijk gebruikt kan worden, het heeft geen mankementen, d) waarvan de klant zegt dat het van goede kwaliteit is, e) dat de klant tot volle tevredenheid stemt en waar mogelijk zijn verwachtingen overtreft. De beoordeling van kwaliteit is verschoven van interne opvattingen naar de mening van de gebruiker, de klant.

De gemeenschappelijke principes die de basis vormen voor alle kwaliteits- en excellencemodellen zijn:
a) topmanagement moet helemaal bij TQM betrokken zijn, de motor achter het kwaliteitsstreven zijn en een klimaat of cultuur scheppen waarin de kwaliteitsbeweging zich kan ontplooien, b) medewerkers moeten heel goed en continu getraind worden in de principes en concepten van kwaliteit, c) producten moeten altijd bedacht en gemaakt worden in afstemming met de wensen, verwachtingen en tevredenheid van de klant, een product moet van waarde zijn voor de gebruiker, d) beslissingen moeten gebaseerd zijn op feiten, waar mogelijk goed onderbouwd, e) systemen zoals Baldrige of EFQM zijn nodig voor het bereiken en behouden van consequente kwaliteit, f) bedrijven moeten ernaar streven alles altijd bij de eerste keer goed te doen (doing things right the first time, every time), g) medewerkers moeten goed functioneren in een team en in een cultuur die initiatief en pro-activiteit stimuleert, h) medewerkers zijn ultiem betrokken, hebben bevoegdheden en nemen verantwoordelijkheid speciaal in alle zaken die kwaliteit en klanten betreffen.

Deze algemene principes vertaalden zich in concepten die door de verschillende kwaliteitsinstituten gebruikt worden (zie tabel).

In mijn praktijk ben ik tot de ervaringsconclusies gekomen dat de eerste vier concepten waardevol en correct zijn. Visionair, inspirerend leiderschap is essentieel zoals ook klantgerichte excellence, lifelong learning en waardering voor, betrokkenheid van medewerkers. Het INK schiet tekort in drie van deze vier punten.
Over de punten flexibileit, toekomstgerichtheid, innovatie en continu verbeteren heb ik ervaren dat dit geen aparte punten zijn, maar door de grote samenhang onder één noemer vallen en wel als creativiteit (dat hoort daar zeker bij), innovatie, continu verbeteren, agility (behendigheid, wendbaarheid geeft de bedoeling beter aan dan flexibiliteit) en toekomstgerichtheid. Zo is bijvoorbeeld de samenhang tussen flexibility/agility en toekomstgerichtheid bijzonder duidelijk en behoeft geen twee aparte punten. De bedoeling van agility is juist dat een organisatie niet star mag zijn, maar snel moet kunnen inhaken op nieuwe ontwikkelingen.
Data, feiten, processen en systemen breng ik in de praktijk onder één noemer met de opmerking dat data, feiten en intuïtie, gevoel geen begrippen zijn met wederzijdse uitsluiting. Data en intuïtie hebben beide hun plaats in organisaties. Met het begrip processen moeten servicebedrijven voorzichtig zijn niet terug te vallen tot Taylorism en time and motion-studies. Ze moeten heel beperkt worden gebruikt voor enkele belangrijke en steeds weer terugkomende processen zoals in een hotel bijvoorbeeld het in- en uitchecken van gasten en het schoonmaken van een kamer. In een restaurant zal het beperkt moeten blijven tot de standaardreceptuur van de gerechten op de menukaart.
De erkenning van sociale verantwoordelijkheid is het belangrijkste concept van de kwaliteits- en excellence-bewegingen. Het gaat om kwaliteit en excellence op de lange termijn en de erkenning van meer stakeholders dan alleen maar de aandeelhouders. Het niet opbrengen van sociale verantwoordelijkheid als fundamenteel principe is een belangrijke tekortkoming van het INK-model. Partnerships is een juist concept, maar bouwen op vertrouwen zoals geïnterpreteerd door het INK krijgt in de praktijk geen bijval of begrip.

Baldrige	EFQM	INK
Visionair leiderschap	Leiderschap en een hoger doe	inspirerend leiderschap
Klantgerichte excellence	Focus op de klant	
Lifelong learning	Continuous learning	
Waardering voor medewerkers/partners	Betrokkenheid van medewerkers	Samenwerking
Flexibiliteit		
Toekomstgerichtheid		
Innovatief zijn	Innovatie en continu verbeteren	Continu verbeteren
Gebruik van data en feiten	Data, feiten en processen	
Sociale verantwoordelijkheden	Sociale verantwoordelijkheid	
Focus op resultaten	Focus op resultaten	Resultaatgerichtheid
Systematische benadering		
	Aangaan van partnerships	
		Bouwen op vertrouwen

De volgende concepten kunnen in de praktijk op het meeste begrip rekenen, 1) visionair en inspirerend leiderschap, 2) klantgerichte excellence, 3) lifelong learning, 4) waardering voor en betrokkenheid van medewerkers, 5) creativiteit/innovatie/continu verbeteren/agility/toekomstgerichtheid, 6) data, feiten, processen en systemen, 7) sociale verantwoordelijkheid, 8) focus op resultaten, 9) partnerships.

Deze concepten hebben geleid tot het opstellen van criteria waarop elk van de instituten een iets andere focus of nadruk legt.

Wordt vervolgd.

Jan G. de Ruijter is bedrijfsconsultant op Aruba.
Reacties: j.deruijter@yahoo.com

Business Agenda

Curaçao

23-25 januari: First Caribbean Game Theory Conference
De Faculteit der Technische Wetenschappen van de University of Curaçao organiseert deze internationale speltheorieconferentie op de UoC. Een veertigtal reseachers uit 14 verschillende landen verzorgt gedurende deze drie dagen lezingen over diverse onderwerpen in de speltheorie. Een unieke gelegenheid om lezingen van internationale topresearchers te volgen en met deze researchers kennis te maken. Drie langere lezingen door de keynote sprekers: prof. dr. S.H. Tijs van Tilburg University, dr. T.S.H. Driessen van University of Twente en prof. dr. J. Filar van Flinders University in Australië.
Prof. Tijs is de stamvader van de speltheorie in zowel Nederland, Spanje als Italië. Tijs heeft tegen de 300 publicaties op het gebied van de speltheorie op zijn naam staan. Meer dan 40 personen hebben hun Ph. D. onder begeleiding van Tijs behaald. Dr. Driessen heeft tegen de 100 publicaties op het gebied van de speltheorie. Driessen heeft vele internationale conferenties op het gebied van de speltheorie georganiseerd, zowel in Nederland als in China en Taiwan. Prof. Filar schreef tegen de 100 publicaties. Hij combineert speltheorie met het ontwerpen en analyseren van klimaatmodellen. Hij is een Environmental Science and Engineering Fellow van de American Association for the Advancement of Science. Hij was directeur van het Centre for Industrial and Applied Mathematics (CIAM) van de University of South Australia en Director of Research van het Institute for Sustainable Systems and Technologies van de University of South Australia.

Meer informatie is te vinden op de website http://www.romali.org/conference%202012/index.html van de conferentie. Men kan ook naar de site van de Technische Faculteit gaan op de webpage van de UoC en op de banner van de conferentie klikken.

Business Happy Hour
TGI Monday!
Locatie: El Ron Cocktailbar, Roodeweg 86, Otrobanda (tegenover tankstation Colon).
Datum en tijd: Elke eerste maandag van de maand van 17.00 - 20.00 uur.
Dresscode: casual.
Tel: 661-8122

Aruba

24 januari: Lezing Wetgeving & Juridische Zaken
Lezing over de plicht om jaarverslagen en aandeelhoudersregister te deponeren en de wijzigingen in de wet en regelgeving. De presentatie wordt gegeven in het Papiamento door de Directie Wetgeving & Juridische Zaken.
Deelname is gratis. Registratie is verplicht en kan plaatsvinden door middel van een email naar businessinfo@arubachamber.com onder vermelding van naam en telefoonnummer.

Locatie: Auditorium van de Kamer van Koophandel
Contact: businessinfo@arubachamber.com

Internationaal

22-24 januari: Caribbean Marketplace 2012
Caribbean Marketplace is het toonaangevende marketingevenement van de Caribische hospitality-industrie. Twee dagen van - vantevoren vastgelegde - zakelijke ontmoetingen en besprekingen waar kopers en verkopers gematcht worden. Vertegenwoordigers van vele branches afkomstig uit talloze landen zijn aanwezig.
Locatie: Atlantis Paradise Island, Bahamas
Meer informatie: http://www.caribbeanhoteltourism.com/Marketplace.php

26-27 januari: The Green Convention of the Americas
Locatie : Miami Beach Convention Center
Contact : http://www.miagreen.com

6-8 februari 2012: Trinidad & Tobago Energy Conference
Conferentie, workshops en beurs.
Locatie: Hyatt Regency Trinidad
Meer informatie: www.ttenergyconference.org

9-10 februari: Sustainability Conference
CGA-evenement met onderwerpen zoals klimaatverandering, armoedebestrijding en 'groene economie'.
Hilton Barbados, Needhams Point, St. Michael
Meer informatie: cga-caribbean.org

15-18 februari: World Organic Trade Fair
Location: Nürnberg, Germany
http://www.biofach.de/en

24-26 april 2012: Caribbean Hotel and Tourism Investment Conference (CHTIC)
De 16e aflevering van de conferentie. CHTIC is het enige evenement in zijn soort in de regio, niet bedoeld voor profit organizations, en alle fondsen worden geherïnvesteerd in de regio en komen ten goede aan de Caribische toeristenindustrie. Er zijn mogelijkheden om te netwerken en een-op-een ontmoetingen met sleutelfiguren uit de hospitalitywereld te hebben.

Rond de 400 afgevaardigden, afkomstig uit 23 Caribische landen, de Verenigde Staten en Groot-Brittannië, nemen deel aan de jaarlijkse CHTIC.
Meer informatie: www.caribbeanhoteltourism.com

De Business Agenda verschijnt wekelijks in de Ñapa. Informatie over zakelijke evenementen, zoals symposia, lezingen, trainingen en conferenties, zowel op Aruba, Bonaire als op Curaçao, is welkom op napa@amigoe.com.

Communicatie

'Communicatieobstakels'

Bedrijven met zo'n 100 medewerkers dreigen duizenden guldens per medewerker per jaar te verliezen als ze niets aan inefficiënte communicatie doen. De gevolgen hiervan kunnen namelijk tot 40 procent van de productieve tijd van kleine en middelgrote bedrijven in beslag nemen. Dit is de conclusie van een wereldwijd onderzoek dat in opdracht van Siemens Enterprise Communications door SIS International Research werd uitgevoerd. Het onderzoek wijst er ook op dat ondanks het toenemende bewustzijn bij midden- en kleinbedrijven over geïntegreerde communicatieoplossingen (Unified Communications), in het Caribisch gebied zo goed als 80 procent de hierdoor geboden mogelijkheden nog niet benut.

Tekst: Bob Harms

68 Procent van de respondenten zegt dat men problemen ondervindt bij de coördinatie van communicatie onder teamleden, wat op zijn beurt weer een impact heeft op het vermogen om snel op tijdsgevoelige klantenvragen te reageren. Gemiddeld besteedt men 3,7 uur per week aan het coördineren van de communicatie onder teamleden, waardoor het realiseren van doelstellingen of het halen van deadlines ernstige vertraging oploopt.

Weer 68 procent van de respondenten stelt dat het werk dagelijks vertraging oploopt omdat men moet wachten op informatie van anderen die men via diverse kanalen meermalen heeft proberen te bereiken. De gemiddelde vertraging is 3,5 uur per week per kenniswerker. Dit betekent een relatief belangrijke vertraging om voortgang te boeken voor specifieke taken, wat een negatief effect op kritieke bedrijfsprocessen kan hebben.

Ongewenste communicatie, inclusief oproepen met lage prioriteit, sociale netwerken zoals FaceBook, YouTube en voicemail, wordt door 77 procent als een probleem beschouwd. Er werd gesteld dat in onze contreien ongewenste communicatie wekelijks vier uur of meer (!) in beslag neemt. Deze onderbrekingen zorgen voor concentratieverlies en verstoren de werkstroom, wat op zijn beurt weer leidt tot een lagere productiviteit en deadlines die niet gehaald kunnen worden.

74 Procent van de respondenten zegt dat men gemiddeld 3,3 uur per week besteedt aan negatieve opmerkingen of klachten van klanten, meer specifiek omdat de klant hen niet tijdig kon bereiken. Dit productiviteitsverlies van acht procent is op zich al hoog genoeg, maar de ware kosten inzake ontevreden klanten liggen potentieel nog heel wat hoger.

61 Procent van de respondenten ondervindt problemen bij het tot stand brengen van samenwerkingssessies tussen collega's en besteedt gemiddeld 3,3 uur per week aan de gevolgen van onbereikbaarheid of van een verminderd vermogen tot samenwerking met collega's.

Bob Harms is communicatie-adviseur

Het onderzoek bevestigt ook dat midden- en kleinbedrijven steeds vaker een diversiteit aan communicatietechnologie gebruiken - waaronder telefoon, instant messaging en videoconferenties - in een poging de productiviteit te verhogen. Er werd echter ook vastgesteld dat de verspreiding van deze technologie ertoe geleid heeft dat andere medewerkers hierdoor over verscheidene contactpunten beschikken voor één specifieke medewerker. De resulterende fragmentatie van de communicatiestructuur binnen midden- en kleinbedrijven kan een nieuw obstakel vormen voor efficiënte communicatie en samenwerking.

Boeken

De guerrillamarketingrevolutie

Guerrillamarketing was jarenlang een speeltje in de marge van de marketingwereld. Leuk voor ondernemers met een beperkt reclamebudget maar met creatieve ideeën. Die tijd is definitief voorbij: guerrillamarketing is de nieuwe marketing.

Traditionele reclame laat consumenten koud. Als reclamemaker, marketeer of ondernemer heb je dan ook geen keuze: alleen met verrassende, onorthodoxe acties kun je je publiek nog bereiken en ervoor zorgen dat mensen over jou of je product gaan praten.

In dit dikke boek vol cases, foto's en tips heeft guerrillamarketinggoeroe Cor Hospes de spelregels van moderne guerrillamarketing verpakt.

Hospes wordt gezien als de Nederlandse autoriteit op het gebied van guerrillamarketing. Hij geeft als eigenaar van communicatiecollectief Tsjee lezingen en workshops en adviseert ondernemingen over (guerrilla)marketing. Na een afgeronde hbo- en universitaire studie werkte hij jarenlang als zelfstandig journalist voor de belangrijkste kranten en (vak)tijdschriften van ons land. Met name op het gebied van communicatie, marketing en management en lifestyle (culinair, reizen en design).

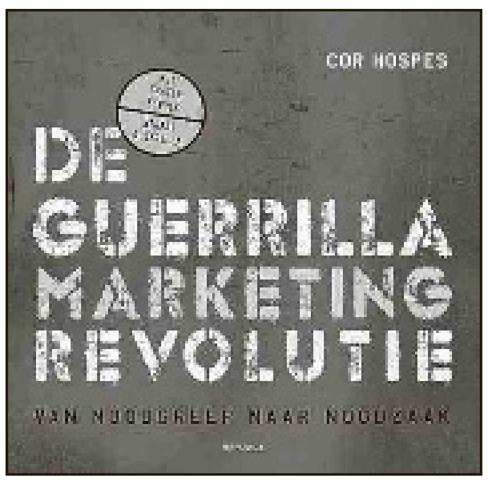

Titel: De guerrillamarketingrevolutie, Van noodgreep naar noodzaak
Auteur: Cor Hospes
Uitgever: Uitgeverij Haystack
EAN: 9789461260260

Economie

Braziliaanse bouwwoede

Overal in Brazilië worden wegen en spoorwegen aangelegd, kanalen gegraven en huizen gebouwd. Het voorbije jaar kreeg de grootste economie van Zuid-Amerika meer dan 60 miljard dollar aan buitenlandse investeringen binnen. Toch is de economische groei volgens de meest recente cijfers teruggevallen tot minder dan 3 procent.

De Braziliaanse groei bedraagt nog maar een derde van die in buurland Argentinië en de helft van die in Peru. De belangrijkste oorzaak is de stagnatie van de industriële productie: die nam tussen januari en november van vorig jaar maar met 0,4 procent toe, zegt het Braziliaans Instituut voor Geografie en Statistiek (IBGE).

Vastgoedbel
De vastgoedsector toont een heel ander beeld. De voorbije drie jaar zijn de prijzen van woningen verdubbeld en op sommige plaatsen zelf verdrievoudigd, met name in Rio de Janeiro en Recife. Dat wakkert de bouwwoede verder aan, en ook de vrees dat er vastgoedbel ontstaat.

De Braziliaanse regering lanceerde in 2009 het programma 'Mijn huis, mijn leven', dat via goedkope leningen tegen 2014 3 miljoen nieuwe woningen moet opleveren. Maar vorig jaar schatte de regering het huizentekort in het land nog op 5,5 miljoen eenheden.

Spoorwegen
Intussen investeert Brazilië ook volop in transportinfrastructuur en bijkomende energievoorziening. Op 12.265 verschillende plaatsen staan bouwwerken gepland die allemaal tegen 2016 klaar moeten zijn. De planning van die inspanningen is niet altijd even goed. Zo staat er een spoorlijn in de steigers waarvan de bestemming nog onzeker is, en worden er andere spoorverbindingen gepland die misschien nooit genoeg vrachtvervoer kunnen aantrekken om rendabel te worden.

Renato Pavan, een expert logistiek die voor het consultancybedrijf Macrologística werkt, oordeelt dat de Braziliaanse regering haar middelen niet voldoende naar projecten met prioriteit kanaliseert, zoals de verbetering van de waterwegen die door het Amazonegebied voeren en de havens die het land moeten helpen vlotter landbouwproducten en mineralen uit alle uithoeken van het land te exporteren. Maar de massa kleinere projecten schept wel veel banen. Van januari tot november vorig jaar kwamen er in Brazilië meer dan 2,3 miljoen banen bij, ondanks de stagnatie van de industrie.

Energie
Veel projecten moeten de productie en distributie van brandstoffen en stroom verbeteren. In Suape, Pecém en Maranhão worden nieuwe raffinaderijen gebouwd. Het staatsoliebedrijf Petrobras wil tot 2015 176 miljard dollar investeren, onder meer in de exploitatie van de ontzaglijke hoeveelheden olie die vanaf 2006 op 250 kilometer voor de Braziliaanse kust werden ontdekt.

De Braziliaanse regering heeft het licht op groen gezet voor nieuwe stuwdammen op de rivieren in het Amazonegebied, terwijl er ook windmolenparken en gascentrales worden gebouwd om de elektriciteitsproductie te verhogen.

Veel geld gaat ook naar de verbetering en de aanleg van transportinfrastructuur, stadions en andere gebouwen voor het WK voetbal in 2014 en de Olympische Spelen van 2016 in Rio de Janeiro.

Crisis
Van de overige sectoren blijven ook de landbouw en de dienstensector het goed doen, zodat de zwakke industriële groei enigszins gecompenseerd wordt. De Braziliaanse industrie lijdt vooral onder de crisis in Europa en de VS en de waardestijging van de real ten opzichte van de dollar en de euro.

Veel economen maken zich zorgen dat Brazilië daardoor steeds meer landbouwproducten en grondstoffen uitvoert, en steeds minder industriële goederen. Die onevenwichtigheid is vooral duidelijk in de handel met China. Brazilië exporteert bijna alleen ijzererts en soja naar China, terwijl het veel machines en elektronica invoert uit dat land. Doordat de grondstoffenprijzen hoog zijn en industriële goederen goedkoper worden, levert dat niet meteen veel financieel nadeel op. Maar industriële expansie stimuleert de economische en sociale ontwikkeling van een land meer dan een sterke landbouwsector. In de industrie worden ook de hoogste lonen betaald.

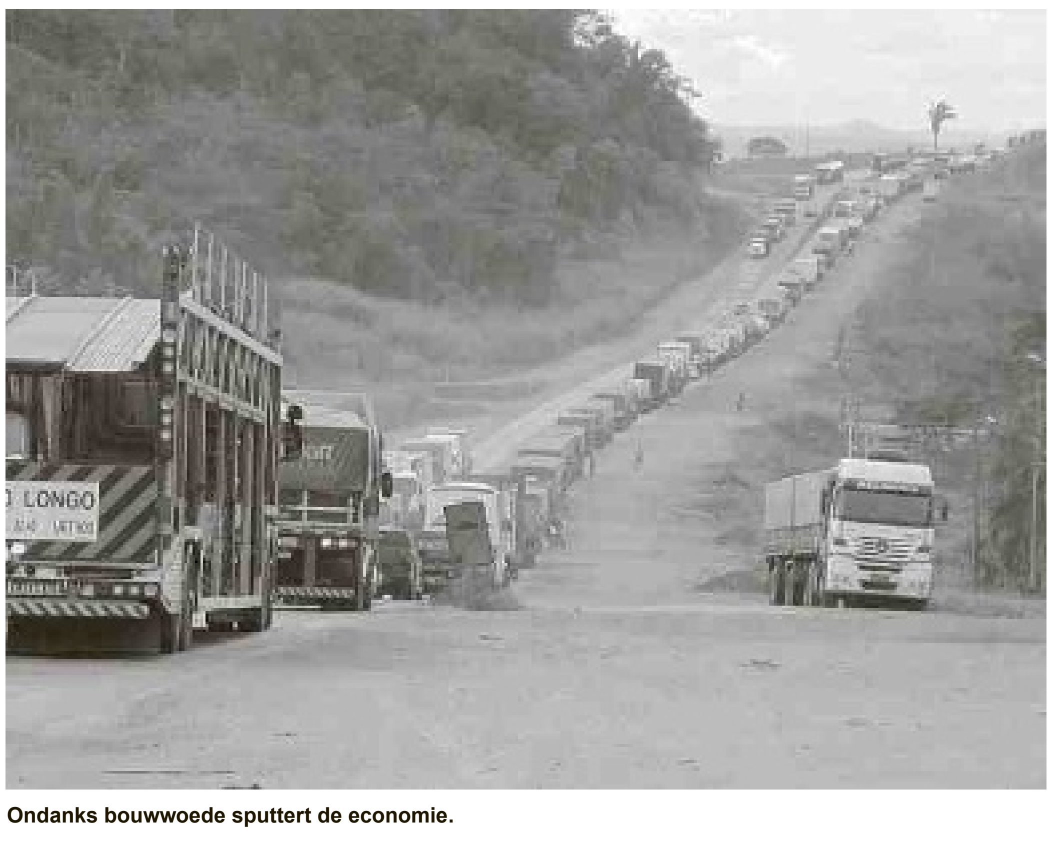
Ondanks bouwwoede sputtert de economie.

Toerisme

Mexico vreest apocalypstoerisme

Volgens sommige theorieën voorspelden de Maya's dat eind dit jaar de wereld zou vergaan. De inheemse volken in het zuidoosten van Mexico vrezen nu dat het apocalypstoerisme hun heilige plaatsen schade zal toebrengen.

Begin deze week heeft de Mexicaanse regering Mundo Maya gelanceerd, een plan om de Mayasites in het zuidoosten van het land in de verf te zetten bij binnen- en buitenlandse toeristen.

Inheemse organisaties nemen het niet dat ze niet betrokken werden bij de opstelling van het plan. "Alleen de consortia zullen er beter van worden", zegt Artemio Kaamal, coördinator van het Permanent Forum voor Inheems Beleid Kuxa'ano'on ("we leven", in de Mayataal), een organisatie die opkomt voor de rechten van inheemse volken. "De klemtoon ligt op het commerciële aspect. Men houdt geen rekening met onze cultuur, onze wortels, onze gewoonten. We vrezen dat het schade zal toebrengen aan onze heilige plaatsen."

Einde van de wereld

De internationale aandacht voor de Mayacultuur is de laatste maanden fors gestegen. Volgens bepaalde interpretaties van de Mayakalender zouden zich op 21 december van dit jaar grote rampen voordoen, sommigen menen zelfs voor het einde van de wereld (21 december 2012 zou het einde zijn van de dertiende en laatste b'ak'tun, een periode van 144.000 dagen op de Mayakalender). Maar wetenschappers en Mayavertegenwoordigers noemen die interpretatie fout, om niet te zeggen gemanipuleerd en hysterisch.

Mundo Maya, waarvoor de regering bijna 40 miljoen euro heeft uitgetrokken en dat vooral op de VS, Europa en Azië mikt, omvat gastronomische, archeologische en astronomische programma's. Het promotieplan verwijst niet naar de apocalyptische interpretaties van de Mayakalender.

Geen folklore

"Onze leden in het centrum en het zuiden van het land zeggen ons dat ze niet op de hoogte zijn van de officiële activiteiten, ook al worden die geprogrammeerd op hun grondgebied", zegt Cecilio Solís, voorzitter van het Inheemse Netwerk voor Toerisme in Mexico (RITA), een organisatie die 160 inheemse bedrijven verenigt. "We willen duidelijk stellen dat dit geen film of folklore is, maar een historisch gegeven, dat van generatie op generatie is doorgegeven, een spirituele erfenis."

10 miljoen inheemse Mexicanen

Van de 112 miljoen inwoners in Mexico zijn er 6,6 miljoen inheems, volgens cijfers van het Nationaal Instituut voor Statistiek; dat beperkt zich tot mensen van minstens vijf jaar oud die een voorouderlijke taal spreken. Van die 6,6 miljoen inheemse Mexicanen zijn er 786.000 Maya's.

Volgens inheemse organisaties telt het land echter meer dan 10 miljoen leden van oude volken. Tot de Spaanse verovering in de zestiende eeuw heersten de Azteken, maar de Maya's hadden een grote invloed in het zuidoosten van Mexico, door hun artistieke en wetenschappelijke verwezenlijkingen.

Baoase Curaçao

Introductiemenu

Terrine van ganzenlever en kalfssukade met een gelei van szechuan peper, geserveerd met een salade van rode bietjes en rucola

Cannelloni van tonijn en kingkrab met gamba's in kroepoek en een vinaigrette van soja en bosuitjes

Black angus runder ribeye met kalfszwezerik en een puree van wortel, puree van ui, puree van aardappel en een kalfsjus

Brownie van witte chocolade en rijst crispy's en parfait van noga

Baoase Luxury Resort - Winterswijkstraat 1
Telefoon: 46 11 799 - ww.baoase.com

Advertorial

Ontmoet René Klop

Executive chefkok van Baoase Luxury Resort

René Klop is sinds november 2011 de nieuwe chefkok van het Baoase Luxury Resort en Restaurant. Na goed aan de weg getimmerd te hebben bij onder meer het Amstel Hotel in Amsterdam, Villa Elizabeth, restaurant Sjalotte en restaurant Azzuro, nam hij de overstap naar Baoase met één belangrijk culinair doel 'het allerbeste restaurant van Curaçao te worden'.

René Klop

"Baoase is een vijfsterren Luxury Resort, een exclusieve omgeving met nationale en internationale gasten. Wij onderscheiden ons door onze gastvrijheid en de rust en ambiance die in het resort heerst. De suites en villa's bieden gasten alles wat ze nodig hebben en zijn een groot succes."

"Het restaurant hebben we inmiddels ook aardig op de kaart gezet en het wordt zowel bij het lokale als internationale publiek steeds bekender. Omdat we de exclusiviteit vast willen houden en dus niet heel veel plekjes in het restaurant hebben, is tijdig reserveren voor het restaurant echt een must. Wij willen iemand een geweldige culinaire avond bieden in een fantastische setting. Bij ons dineer je onder de sterren, picknick je uitgebreid op de pier van onze lagoon. Ook verzorgen wij 'inhouse cooking' in onze luxury villa's. Kookles op het strand, een corporate event in de master villa of op ons eiland. Niets is ons te gek. Zo lang onze gasten maar een overgetelijke dag of avond hebben."

"Het mooiste aan de keuken is dat we met de beste, hoogst haalbare kwaliteit aan producten werken. Verse, mooie producten die we verwerken tot heerlijke gerechten. De keuken bestaat uit een enthousiast en gedreven team met allemaal een andere achtergrond maar met één en hetzelfde doel. 'De gast verwennen'. Bij ons komen mensen voor exclusiviteit, een bijzondere culinaire ervaring en echte gastvrijheid."

De Frans internationale keuken staat bij ons centraal. We bieden gasten een amusekaart en een dinerkaart en werken daarnaast wekelijks met een wisselend driegangenmenu. Ook werken we met specials, zodat de kaart telkens weer een culinaire verrassing is voor de gast. Van vrijdag 27 januari tot en met dinsdag 31 januari heb ik speciaal voor u een kennismakingsmenu samengesteld. Een viergangendiner in een prachtige setting voor 40 dollar (exclusief OB) per persoon. Gasten kunnen op deze avonden ook gebruik maken van een prachtig wijnarrangement van het welbekende Servir Frais. Het lijkt mij een geweldige manier om elkaar te ontmoeten. Ik ontvang u graag in ons restaurant."

Het moge duidelijk zijn. Het Baoase Luxury Resort en Restaurant heeft een torenhoge ambitie om het u naar de zin te maken. Bel voor een reservering: 46 11 799.

MKB

Wie bepaalt de inhoud van de vakopleiding?

Wie bepaalt de inhoud van de vakopleiding? De arbeidsmarkt, zult u misschien denken. Het is de werkgever die de latere vakman betaalt en dus bepaalt. Dat klinkt logisch, maar toch is dit niet helemaal het geval. De arbeidsmarkt dient inderdaad aan te geven welke kennis en vaardigheden minimaal vereist zijn om een bepaald beroep uit te oefenen. En het betreffende vakdiploma toont aan dat iemand daar aan voldoet.Maar ook een vakdiploma hoort meer te omvatten dan alleen die specifieke kennis voor één bepaald beroep. Een bredere opleiding biedt meer kansen op de arbeidsmarkt of om door te studeren. Hoe werkt het in de praktijk?

Kenniscentrum Beroepsonderwijs Bedrijfsleven Curaçao

Het KBB heeft als doel de afstemming tussen bedrijfsleven, scholen en overheid te verbeteren. KBB geeft hieraan invulling door de uitvoering van concrete projecten zoals trainingen, onderzoek, voorlichting en het organiseren van samenwerking tussen het beroepsonderwijs en het bedrijfsleven. Ook stimuleert KBB de persoonlijke en professionele ontwikkeling van de beroepsbevolking.
KBB gelooft in een samenleving waarin mensen zich persoonlijk en professioneel blijven ontwikkelen en daarin ook een eigen verantwoordelijkheid nemen. Maar daarvoor moeten wel de juiste randvoorwaarden worden ingevuld zoals goed onderwijs en een gezonde arbeidsmarkt.

Tekst: Gofrie van Lieshout

Het beroepsonderwijs op Curaçao werkt met zogeheten eindtermen. Dit betekent dat de beroepsopleiding is opgebouwd uit deelkwalificaties die samen de eisen voor het vakdiploma vormen. Een uitgebreid document waarin precies beschreven staat wat de eisen zijn. Bijvoorbeeld de opleiding Plaatlasser SBO niveau 2, kent 13 beroepsgerichte kwalificaties (bijvoorbeeld 'hoeklassen' en 'basisvaardigheden metaal') en deze zijn weer onderverdeeld in de zogenaamde eindtermen. Dat zijn er in totaal meer dan 200; kort en bondig beschreven zoals 'kan onderdelen keuren' en 'kan machinaal zagen'.

Het is een grondige, maar erg theoretische aanpak die ook nadelen kent. Door opleidingen zodanig dicht te timmeren blijft er weinig ruimte voor andere aspecten die belangrijk zijn. Zoals het leren toepassen van de theorie ter voorbereiding op de stage (beroepspraktijkvorming) en de ontwikkeling van algemene competenties.

Verouderde eisen

Een belangrijk knelpunt is de veroudering van de eindtermen. Veel eindtermen zijn ooit overgenomen uit Nederland en niet of onvoldoende aangepast op onze mogelijkheden, omstandigheden en arbeidsmarkt. Daarnaast dateert een flink aantal van het begin van deze eeuw, dus zijn ze ruim 10 jaar oud. Het is gezien de razendsnelle ontwikkelingen op technisch maar ook op sociaal-cultureel vlak dan ook hoog tijd voor revisie. Niet relevante onderdelen moeten er uit en nieuwe eisen dienen ingebracht te worden. Er zijn update-projecten uitgevoerd in de afgelopen jaren maar tot werkelijke doorvoering van verzamelde feedback en het opnieuw vaststellen van de eisen door de minister is het nog niet gekomen. Het is dan ook een flinke klus aangezien we rond de 150 sbo-opleidingen kennen.

Zodra het ministerie van Onderwijs groen licht geeft gaat KBB aan de slag met het verzamelen en vertalen van commentaar van vakmensen uit de praktijk op alle eindtermen. Verouderde en ontbrekende onderdelen kunnen dan worden verwerkt.

Mensenwerk

Maar we kunnen nog zoveel vastleggen, onderwijs is vooral ook mensenwerk. Goed onderwijs is alleen mogelijk met voldoende gekwalificeerde docenten die zich ook blijven ontwikkelen. Zij moeten weten wat zich op de werkvloer afspeelt en jongeren daar op voorbereiden. Goede docenten moeten gewaardeerd worden en de ruimte krijgen om studenten ook op sociaal en cultureel vlak te coachen. Zij vormen samen met de leermeesters die de studenten tijdens de BPV begeleiden het rolmodel. Als docenten het al niet zo nauw nemen met op tijd komen en het nakomen van afspraken, waarom zouden studenten dit dan doen? Dat geldt ook voor de leermeester op de werkvloer, zijn doen en laten is van grote invloed op het gedrag van de studenten. De houding van studenten tijdens de BPV, noem het maar arbeidsethos, bepaalt voor een groot deel het oordeel van de werkgever. Daarom: zeggen wat je doet en doen wat je zegt! Ook al zijn soms de omstandigheden niet ideaal en heb je daar geen invloed op. Een groeiende groep professionals, zowel docenten als leermeesters komt om die reden naar workshops; om ervaringen uit te wisselen en om te leren van elkaar.

Onderzoek effecten

Het blijft complexe materie, beroepsonderwijs. Omdat iedereen op enige wijze wel met onderwijs te maken heeft of gehad heeft, praat ook iedereen erover mee. Meningen en oordelen worden snel gevormd, vaak op basis van eigen ervaring of van emotie. Grote onderzoeken naar de gang van zaken binnen het onderwijs worden regelmatig uitgevoerd en resulteren in zeer uitgebreide rapportages. Onmisbaar voor organisaties die professioneel met onderwijs bezig zijn, maar ze bieden weinig houvast aan studenten, ouders en werkgevers die iets over de kwaliteit van bepaalde opleidingen willen weten. In opdracht van het ministerie van Onderwijs Wetenschap Cultuur en Sport is KBB gestart met het meten van de effecten en resultaten van de verschillende beroepsopleidingen op Curaçao. Niet om elkaar met de resultaten om de oren te slaan, wel om de eigen positie te bepalen en passende verbeteringen door te kunnen voeren.

Informatie
Voor meer informatie over de workshops voor docenten en leermeesters of onderzoeken kunt u contact opnemen met KBB, Mahaaiweg 7, 8402777.

Gofrie van Lieshout is directeur van Kenniscentrum Beroepsonderwijs Bedrijfsleven.

‘Besparing belangrijker dan milieu’

Focus op energieverbruik

Energiebesparing is belangrijk. De politiek heeft er flink de vaart ingezet om daar veel meer aan te doen. Uitgangs - punt is het verminderen van het elektriciteitsverbruik op het eiland. Minder energieverbruik betekent automatisch een lagere energierekening . Dat is ook het voornaamste uitgangspunt van het energiebeleid. Het ontzien van het milieu is maar een klein aspect. Bedrijven hebben zich al bij het overheidsvoornemen aangesloten. Nu nog de burgers.

Jacques Heide

Tekst: Nelly Rosa

Met de voorlichtingscampagne ‘Wees bewust, gebruik minder energie’ spoort de overheid burgers aan om bewuster om te gaan met elektriciteitsapparaten. Talloze tv- en radiospotjes passeren de revue met tips om op de energierekening te besparen. Slogans als ‘als u het niet gebruikt, doe het uit of haal het eruit’ of ‘koel minder en spaar meer’ moeten burgers aanzetten tot het gewenste zuinige gedrag.

Volgens Jacques Heide, woordvoerder van Bureau Telecommunicatie en Post (BTP), de motor achter de voorlichtingscampagne, zullen energieapparaten straks goedkoper worden om aan te schaffen. “De ministerraad heeft onlangs het besluit goedgekeurd om de heffing op elektriciteitsbesparende producten te verlagen naar 0 procent. Het is nu aan de douane om het besluit uit te voeren.” Het nultarief geldt voor apparaten met een energielabel. Hierbij valt te denken aan televisies, computers, koelkasten, wasmachines en airco’s. Er zijn verschillende labelsystemen. De Curaçaose overheid raadt met name het Europese elektriciteitslabel en het Amerikaanse Energy Star aan.

Labels

Het elektriciteitslabel geeft met de letters A tot en met G aan in welke mate een apparaat elektriciteit verbruikt. Zo staat de letter A voor het minste elektriciteitsverbruik en de letter G voor energieslurpende apparaten. Gemiddeld is een apparaat dat gekenmerkt is met de letter A op het elektriciteitslabel 45 procent zuiniger dan een apparaat met een letter D- of E-kwalificatie. Voor koelkasten, vriezers en wasmachines is A niet de hoogste klasse; deze apparaten kunnen ook A+ of A++ dragen. Bij wasmachines betekenen de extra plussen dat het apparaat zuinig omgaat met elektriciteit, goed centrifugeert en goed wast.

Het Amerikaanse label Energy Star stelt ook eisen aan het elektriciteitsverbruik van apparaten, onder meer in de stand-by stand. Het label is niet verplicht. De criteria worden vastgesteld in overleg met vertegenwoordigers van de elektriciteitssector en andere belanghebbenden. Het Europese energielabel is echter veel nauwer dan het Amerikaanse, zegt Heide. “Amerika pakt het ook op en werkt aan een meer verfijnd label. Tot nu toe is Energy Star het enige elektriciteitslabel.”

Verlichting

Volgens Heide is voor burgers de meeste winst te halen bij verlichting. “De meeste mensen gebruiken al tl-buizen om hun woning ‘s nachts te verlichten. Tl-buizen zijn heel energiezuinig. Spaarlampen zijn als het ware opgerolde tl-buizen met enkele kleine aanpassingen”, merkt Heide op. Door gloeilampen te vervangen door spaarlampen kan men het energieverbruik met 20 à 30 procent verlagen stelt de woordvoerder. Een andere optie zijn ledlampen. Deze lampen verbruiken ongeveer de helft van een spaarlamp en 90 procent minder dan een gloeilamp. “Maar de kwaliteit kan soms nog wat te wensen over laten”, zegt Heide. Bovendien zijn de aanschafkosten in vergelijking met spaarlampen astronomisch hoog. “Een led-lamp kost tussen de 65 à 100 gulden, terwijl een spaarlamp een tientje kost. De energiebesparing van led-lampen verdien je pas in een aantal jaren terug”, aldus Heide. Verder bepalen airco’s voor een groot deel de hoogte van de Aqualectra-rekening. Heide: “Ook airco’s zijn grote stroomtrekkers. Als ze niet voldoende worden schoongemaakt verbruiken ze meer energie. Het is dan ook verstandig om een airco om het half jaar een servicebeurt te geven.” Volgens Heide kunnen consumenten beter een inverter gestuurde airco aanschaffen. Deze verbruikt tussen de 30 tot 70 procent minder energie dan een ‘gewone’ airco. “De aanschafkosten zijn echter hoger.”

Duurzame energie

Het meest ideale voor energiebewuste personen is het zelf opwekken van stroom. Vanaf 1 januari 2012 mogen huishoudens dit ook zelf doen. De niet verbruikte energie mag weer teruggeleverd worden aan het net van Aqualectra. Dat geldt ook voor kleine bedrijven. Dit gebeurt tegen een tarief van 40 cent per kWh. De duurzame elektriciteit wordt aan het einde van het jaar verrekend. Voor grote bedrijven geldt een tarief van 42 cent per kWh. Het elektriciteitsbeleid van de regering is onder meer gericht op het stimuleren van de opwekking en het gebruik van duurzame energie op basis van schone bronnen die het land zelf beschikbaar heeft, zoals zon en wind. In het verleden werden personen die zelf stroom opwekten gedoogd. Nu heeft Aqualectra de verplichting om huishoudens en bedrijven die duurzame energie opwekken voor eigen gebruik op haar transport- en distributienetwerk aan te sluiten. Voor huishoudens en kleine bedrijven tot 10 kW wordt er gesaldeerd op maandbasis. De teruggeleverde kWh worden 1:1 verrekend met de door Aqualectra geleverde kWh. Hierbij worden derhalve de leveringstarieven, dus het tarief van Aqualectra, gebruikt. Indien een huishouden in een maand meer aan het net heeft teruggeleverd dan verbruikt, wordt er een tegoed aan kWh opgebouwd dat meegenomen wordt naar de volgende maand. Aan het einde van het kalenderjaar wordt een eventueel resterend tegoed door Aqualectra tegen het terugleveringstarief van 40 cent per kWh aan de eindgebruiker betaald. Grote bedrijven kunnen geen tegoed opbouwen. Ieder teruggeleverd kWh wordt op maandbasis direct tegen 42 cent per kWh door Aqualectra afgerekend. Zij kunnen zo hun investering in installaties als zonnepanelen binnen een redelijke periode terugverdienen. In tegenstelling tot wat in het verleden in Nederland gebeurde wordt er op Curaçao geen subsidie verstrekt om zonnepanelen aan te schaffen. “Daar heeft de overheid geen budget voor”, zegt Heide. Wel zijn de invoerheffingen naar 0 procent verlaagd. “Zo wil de overheid het gebruik van zonne-energie zo veel mogelijk stimuleren.” Een gemiddeld huishouden legt 25.000 gulden neer voor zonnepanelen om zelfvoorzienend te zijn. Banken hebben interesse getoond om in deze groene trend in te springen. Zo kunnen nieuwe huiseigenaren zonnepanelen in hun hypotheek opnemen. Dit kan ook bij bestaande huizenbezitters. Zij kunnen hun hypotheek verhogen om zelf stroom op te kunnen wekken.

Milieu

Duurzame energie staat gelijk aan milieubeleid. Maar de lokale overheid heeft een schoner milieu niet als uitgangspunt genomen voor haar energiebeleid. Het primaire uitgangspunt is het faciliteren inzake betaalbare energie voor huishoudens. De impact van de energiebesparende maatregelen op het milieu is onbekend. “Het effect is nog niet berekend”, verklaart Heide. Ook zijn er geen concrete doelstellingen voor huishoudens geformuleerd. De overheid heeft nog geen zicht op het aantal personen dat zuiniger om zal gaan springen met energie. Zelf bouwt Aqualectra twee windparken die 15 procent van de totale stroomproductie zullen leveren. Ambitieus is het voornemen om in 2030 grotendeels een duurzame energieproductie op het eiland te hebben. 60 Procent van de productie moet dan duurzaam opgewekt zijn.

Elektrische wagens

Vorige week kondigde premier Gerrit Schotte aan dat de importheffing op hybride wagens, auto’s die zowel op benzine als elektriciteit rijden, naar 10 procent is verlaagd. Over elektrische voertuigen behoeven helemaal geen invoerrechten betaald te worden. Het importtarief is gesteld op 0 procent. Deze tarieven gelden vanaf 12 januari. Leuk en aardig, maar de komende zes maanden kunnen deze groene wagens nog niet op het eiland worden verkocht. De Japanse autoproducent Toyota moet eerst zijn toestemming daarvoor geven. De komende vier maanden worden er om data te verzamelen. Deze data zullen dan vervolgens door het moederbedrijf in Japan worden geanalyseerd om zo de kwaliteit van de wagens te kunnen garanderen. Op buureiland Aruba rijden de eerste Toyota Prius’ al rond. “Aruba heeft het testtraject eerder aangevraagd. In oktober 2010 heeft het land ook de belastingen voor hybride wagens en elektrische voertuigen bijgesteld. “Curaçao heeft dezelfde condities als Aruba. Al is Aruba iets minder heuvelachtig”, stelt Heide. Hij verwacht dan ook dat de Curaçaose autoimporteur toestemming krijgt om de hybride wagen te kunnen verkopen. Hybride wagens zijn zeer zuinig. Heide: “Een Toyota Prius rijdt 1 op 25. Normaal rijdt een wagen 1 op 11. De energiebesparing bij een hybride wagen is enorm.”

Wagens die volledig op elektriciteit rijden zijn voorlopig nog toekomstmuziek. Het eiland heeft nog geen oplaadpunten voor de accu’s van deze auto’s. De wagens thuis in het stopcontact opladen is vrijwel onmogelijk en bovendien duur. De overheid werkt aan een idee om overdekte parkeerplaatsen te bouwen waar automobilisten hun accu’s kunnen opladen. Deze overdekte parkeerplaatsen draaien op zonne-energie. De aanbesteding voor het project wordt in juni of juli bekendgemaakt. In totaal wil de overheid dertig parkeerplaatsen ofwel oplaadpunten laten bouwen. Ook grote kantoren zouden deze mogelijkheid aan hun eigen werknemers kunnen bieden. Hierdoor halen ze maximaal rendement uit hun zonnepanelen, zegt Heide. “Elektrische voertuigen zijn ideaal voor Curaçao. We rijden relatief korte afstanden.”

Meer informatie is verkrijgbaar via www.energiakonsiente.com

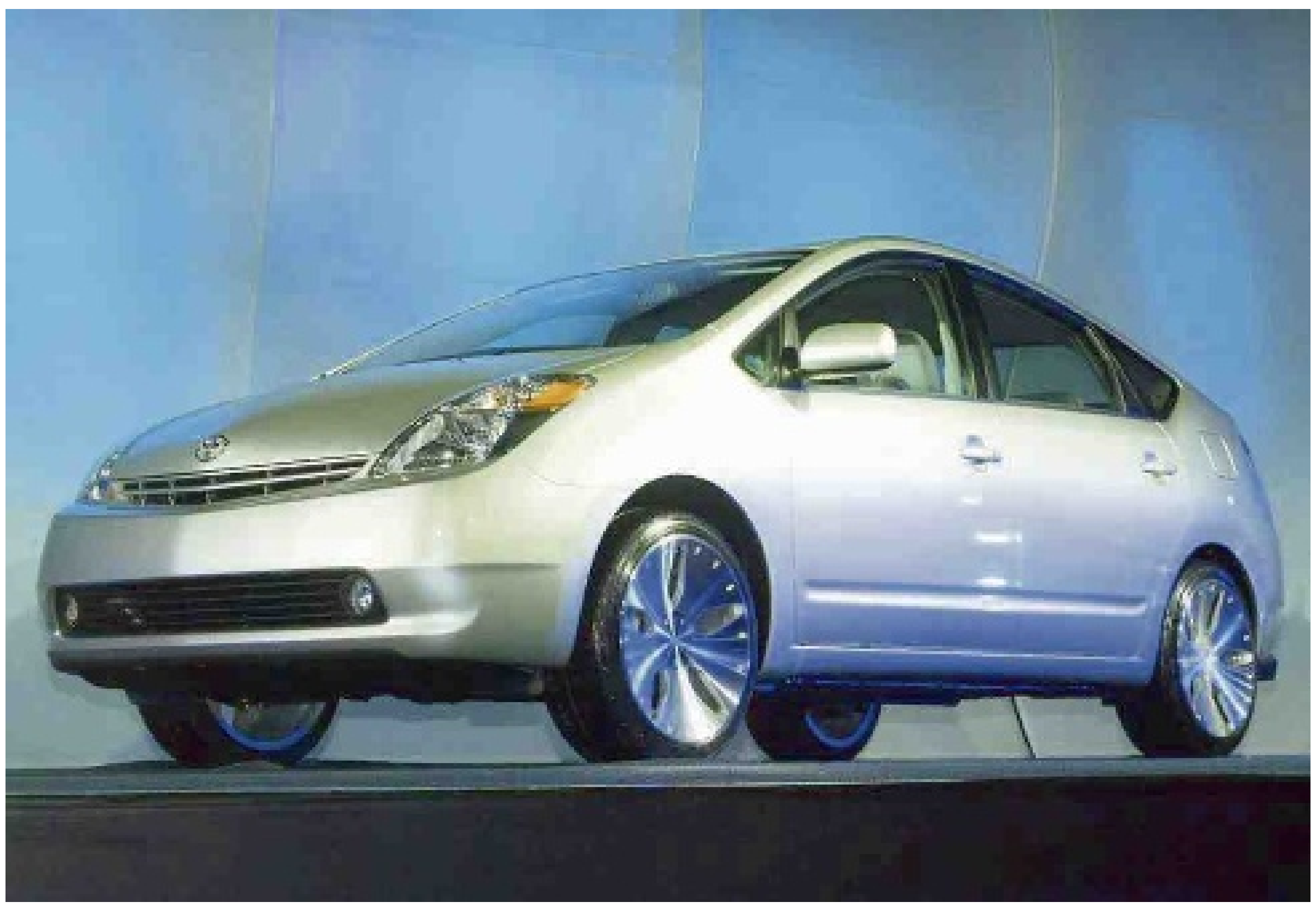

Toyota onderzoekt of de hybride Prius op Curaçao in de verkoop gebracht kan worden.

Zonnepanelen op het dak van een woonhuis. De overtollige energie kan aan Aqualectra worden geleverd.